

พลาแต้ม แก่งตะนะ

ภูผาและแก่งหินแห่งแม่น้ำสองสาย

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961147953

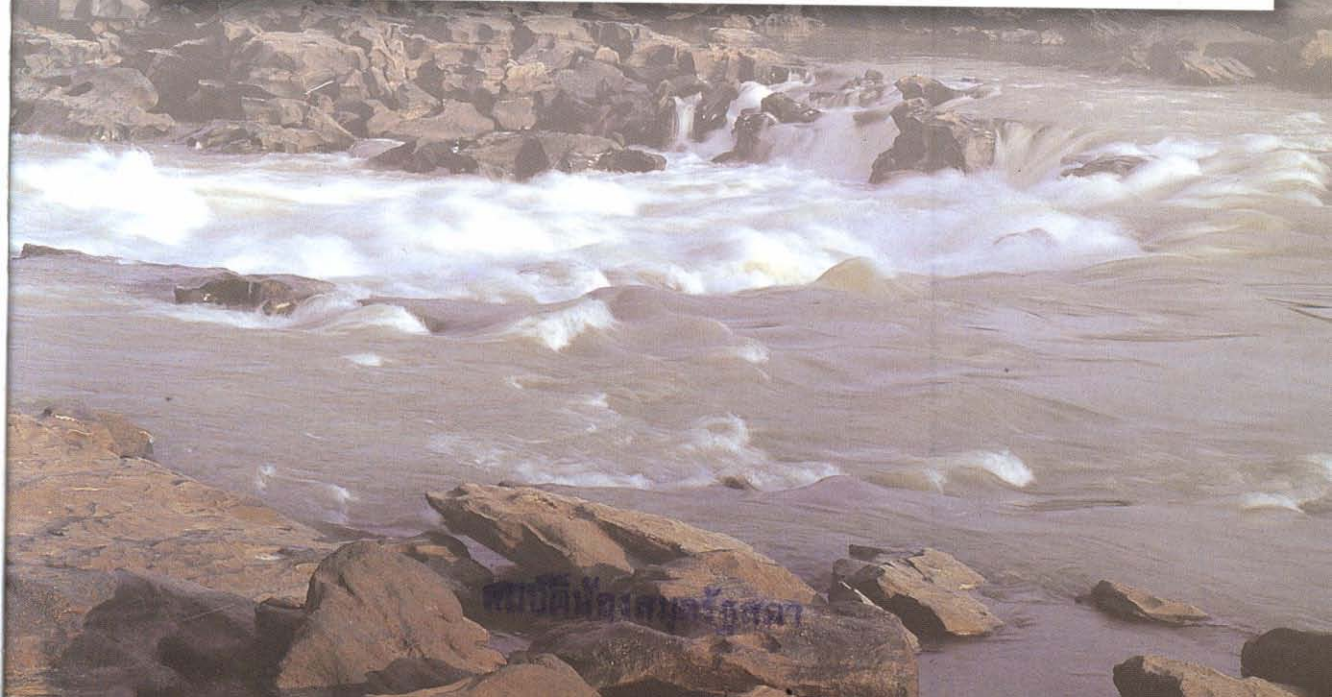
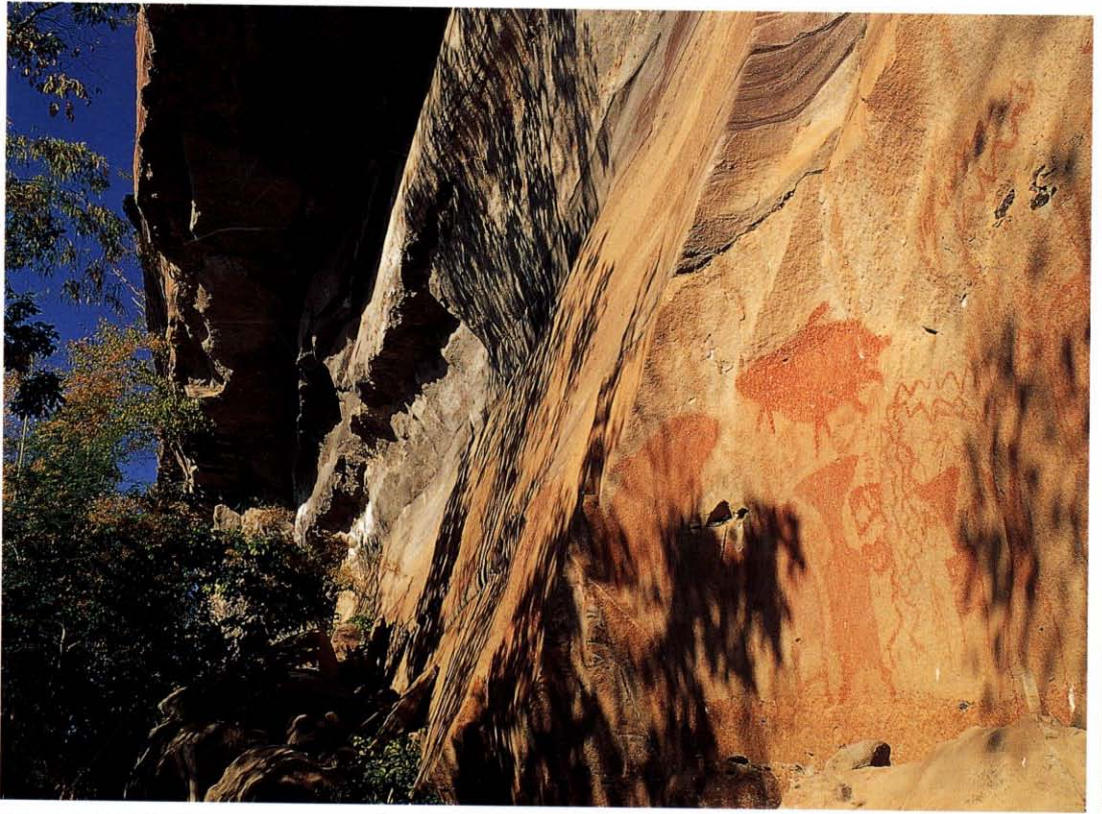

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
www.tourismthailand.org

หนังสือพิมพ์

107

22 91 91 12546
22547
DB
589.U2
114540V 2543

กรมศิลปากร

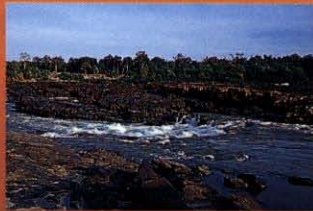
100 24 1/2
KATIE
30
280.12
MAY 2003

พาตี๋ม-แก่งตะนะ
ภูพานและแก่งหินแห่งแม่น้ำสองสาย

สารบัญ

๑๒

แก่งตะนะ: ทำนบธรรมชาติกลางลำน้ำมูล

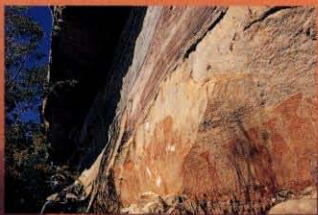
ความเป็นมาของอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ
สภาพภูมิศาสตร์ของแก่งในลำน้ำมูล
อันเป็นจุดบรรจบของแม่น้ำสองสี

๓๐

ภูมิศาสตร์และ ธารน้ำบนปราสาทหินทรายภูผาแต้ม

เรื่องราวของอุทยานแห่งชาติผาแต้ม
ธารน้ำที่หลังไหลเป็นธารน้ำตก
ท่ามกลางภูผาและเสาหิน
เป็นดั่งประติมากรรมธรรมชาติ
ในอุทยานแห่งชาติผาแต้ม

๕๔

ภาพลายเขียนสีแห่งฟาแต็ม

ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์
บันทึกไว้บริเวณผนังผาบนภูผาดลอด
แนวฝั่งโขง อันเป็นมรดกทางโบราณคดี
และศิลปะในธรรมชาติ

๕๐

คู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติ

สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณผาแต้ม แก่งตะนะ
เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติดงนาทาม
การดูพรรณไม้ ผาแต้ม แก่งตะนะ
เลี้ยวขวาสู่เส้นทางจากโขงเจียมถึงดงนาทาม

๓๒

ทุ่งดอกไม้บนพลาญหิน

ความงดงามของธรรมชาติ
บนลานหิน ปรากฏเป็นทุ่งดอกไม้
อันดาราตาช ยามต้นฤดูหนาว

๑๔๘

คู่มือนักท่องเที่ยว

ข้อมูลการเดินทาง
การเตรียมตัวท่องเที่ยวอุทยาน

ริมฝั่งแม่น้ำโขงและปากแม่น้ำมูล คือที่ตั้งของสองอุทยานแห่งชาติ นั่นคือผาแต้มและแก่งตะนะ อันมีลักษณะทางธรณีวิทยาที่น่าอัศจรรย์ เป็นลานหิน แก่งน้ำ เสาหิน และภูผาริมแม่น้ำโขง อันเป็นแหล่งโบราณคดีที่ปรากฏภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์มากมาย นอกจากนี้ยังมีทุ่งดอกไม้ป่าบนลานหินทรายที่สวยงามน่าสนใจอย่างยิ่ง

ประมวลภาพและเรื่องราวที่อยู่ในหนังสือผาแต้มและแก่งตะนะ ภูผาและแก่งหินแห่งแม่น้ำสองสายเล่มนี้ จึงรวมเรื่องราวของการถ่ายทอดประสบการณ์ และแนะนำกิจกรรมท่องเที่ยว ทุกแห่งทุกมุมของผาแต้มและแก่งตะนะ โดยเน้นการศึกษาธรรมชาติ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนการตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติ

ผาแต้มและแก่งตะนะ ภูผาและแก่งหินแห่งแม่น้ำสองสาย คือหนึ่งในหนังสือชุดอุทยานแห่งชาติที่จัดทำขึ้นเพื่อแนะนำการท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้อำนวยการจัดทำขึ้นตามโครงการแผนงานเงินกู้เพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงาน ภายใต้โครงการลงทุนเพื่อสังคม Social Investment Project (SIP) ซึ่งมุ่งเน้นโครงการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการสร้างงานและพัฒนาอาชีพของชุมชนในท้องถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั่วประเทศ

ททท.หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นสื่อที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางไปเยือนผาแต้มและแก่งตะนะ อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นและการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสืบไป

**แก่งตะนะ
ท่านบรมราชาতিকลางลำน้ำมูล**

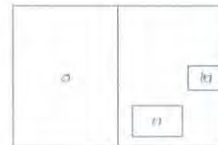
แม่่น้ำสายนี้ไม่ได้เป็นแค่เพียงเส้นทางของสายน้ำที่ลั่งไหลอยู่บนแผ่นดินแห่งความมั่งคั่งซึ่งเคยอุดมสมบูรณ์ แต่มาบัดนี้ได้กลายเป็นแผ่นดินที่สดแลนจะแห้งแล้ง จนเรียกกันว่า “ทุ่งกุลาร้องไห้” หรือถิ่นที่ตั้งของแหล่งอารยธรรมความเจริญ อันเป็นชุมชนโบราณที่หลงเหลืออยู่เพียงซากปราสาทหินอันเสื่อมสลายไปโดยมาก แม่ม่น้ำสายนี้จะมีชื่อเสียงมีชีวิต แต่สองฟากฝั่งกลับเต็มไปด้วยความมีชีวิตและปรากฏการณ์ธรรมชาติอันบันทึกถึงเรื่องราวของแผ่นดินในลุ่มแม่น้ำสายที่มีชื่อว่า “แม่น้ำมูล” ทั้งยังมีสิ่งบอกเล่าถึงกำเนิดของเทือกเขา “พนมดงรัก” อันทอดยาวอยู่ทางใต้ของแม่น้ำ ซึ่งมีความสำคัญประดุจกำแพงกั้นขอบอาณาเขตของประเทศในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

แม่น้ำมูลอันเป็นสายเลือดสำคัญกับเทือกพนมดงรักอันยิ่งใหญ่ ได้ทอดขนานกันไปจากบริเวณที่ราบสูงโคราช จนไปบรรจบยังสุดชายแดนตะวันออกเฉียงใต้ ณ ที่ซึ่งแม่น้ำมูลไหลไปสู่แม่น้ำโขงและเทือกพนมดงรักทอดปลายมาต่อกับเทือกเขาแดนเมืองเกือบจดปลายเทือกภูพาน ทั้งนี้แผ่นดินส่วนที่อยู่ระหว่างแม่น้ำและภูเขาทั้งสองก็คือซีกส่วนภาคอีสานด้านใต้นั่นเอง

“แม่น้ำมูล” ไม่เพียงแต่เป็นสายเลือดสำคัญของอีสานใต้เท่านั้น แต่ยังให้กำเนิดแก่ธรรมชาติที่งดงามด้วยเกาะแก่งเลื่องชื่อกมากมาย เช่น แก่งสะพือ ซึ่งคนสวยเรียกว่า “กาชัญปัด” แปลว่า งูใหญ่ และแก่งตะนะ อันหมายถึง แก่งมรณะ จนถึงที่สุดของแม่น้ำมูลจะบรรจบกับแม่น้ำโขง ยังมีภูผาที่ยิ่งใหญ่มหัศจรรย์ทั้งภูมิประเทศและประวัติศาสตร์ด้วยปรากฏภาพเขียนก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม

เรื่องราวทั้งหมดคือจุดเริ่มต้นที่เราจะมองภาพภูมิภาคส่วนนี้ ในขอบเขตระหว่างฟากฝั่งลำน้ำมูลอันลั่งไหลไปสู่แก่งตะนะ ก่อนจะบรรจบกับแม่น้ำโขงอันเป็นที่มาของแม่น้ำสองสี

คนสวยพวกแรกที่อพยพข้ามแม่น้ำโขงตรงบริเวณปากแม่น้ำมูลมาตั้งถิ่นฐานในแถบอีสานใต้จนถึงทุกวันนี้ เรียกชื่อสถานที่นั้นเป็นภาษาเขมรว่า “โขงเจียม” อันแปลได้ว่า “โขลงช้าง” ซื่อนั้นจึงกลายมาเป็นชื่อของบ้านโขงเจียมและอำเภอ

- ๑ ลานหินตามลำน้ำมูลในช่วงฤดูแล้ง และเห็นชั้นหินที่น้ำกัดเซาะ
 - ๒ หลุมกุ่มกักขันธ์ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติบนลานหินตามลำน้ำมูล
 - ๓ สายน้ำมูลไหลเป็นระลอกคลื่น
- (ภาพหน้า ๔-๕)
ผาเจ็กสูงตระหง่านริมแม่น้ำโขง บนเส้นทางระหว่างน้ำตกสร้อยสวรรค์สู่ผาหมอน
- (ภาพหน้า ๑๐-๑๑)
ทุ่งดอกไม้กินแมลงบานสะพรั่ง ในช่วงปลายฝนต้นหนาว บริเวณเหนือน้ำตกสร้อยสวรรค์
- (ภาพหน้า ๑๒-๑๓)
แก่งตะนะ เชื่อนธรรมชาติกลางลำน้ำมูล ในยามแล้งน้ำจะไหลเชี่ยวกราก และปรากฏลานหินอันตัดเกล้าด้วยสายน้ำจนเรียบ

(ภาพบน)
แม่น้ำมูลในยามเย็น
สงบนิ่งเหนือแก่งน้ำ

(ภาพล่าง)
ช่วงน้ำลด จะเห็นท้องธาร
เป็นลานหินกว้างใหญ่
ก่อเกิดทัศนียภาพอันงดงามยิ่ง

โขงเจียม เข้าใจว่าเมื่อข้ามลำน้ำโขงมาแล้วก็พบแม่น้ำมูลบริเวณแก่งตะนะ อันแสนจะเขี้ยวกราก คนสวยจึงอพยพเคลื่อนมาทางทิศเหนือจนกระทั่งสำรวจพบแม่น้ำมูลตอนที่ตื่นที่สุดได้แก่บริเวณอำเภอพิบูลมังสาหารในปัจจุบัน จึงพากันข้ามแม่น้ำมูลมา แล้วก็เรียกแก่งนั้นว่า “กาชัญบีต” แปลว่า งูใหญ่ หรือเพี้ยนมาเป็นแก่งสะพือจนเท่าทุกวันนี้ นั่นเอง

แม่น้ำมูลนับแต่หลังไหลจากต้นกำเนิดบนเทือกเขาสันกำแพง ทางใต้ของอำเภอปักธงชัย นครราชสีมา ผ่านตอนเหนือของจังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ แล้วค่อยวกลงมาทางจังหวัดอุบลราชธานี ผ่านอำเภอเมือง ลงไปถึงอำเภอพิบูลมังสาหาร ก่อนจะไหลออกแม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม แม่น้ำมูลมีสายน้ำลำธารมากมายซึ่งหลังไหลมาจากเทือกเขาสันกำแพงและเทือกพนมดงรัก เช่น ลำปลายมาศ ลำตะคอง ลำพระเพลิง ลำเชียงไกร ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย หรือแม้แต่แม่น้ำชีก็ไหลมาลงแม่น้ำมูลเช่นกัน แม่น้ำสายนี้จึงเปรียบประดุจสายเลือดของแผ่นดินอีสานใต้ มีความยาวถึง ๗๕๐ กิโลเมตร และในตอนท้ายของแม่น้ำมูลเรื่อยลงมาจากอำเภอพิบูลมังสาหารนี้เอง ที่ได้บันทึกถึงการเดินทางของคนสวยซึ่งเข้ามาใช้ชีวิตอยู่ในลุ่มน้ำมูลจนกลายเป็นชาวอีสานใต้ไปแล้ว

ห่างจากตัวเมืองอุบลราชธานีมาทางทิศตะวันออก ลำโดมใหญ่ซึ่งชาวสวยหมายถึงทำน้ำได้ไหลลงมาสมทบกับแม่น้ำมูลสายใหญ่ก่อนที่จะผ่านไปสู่อำเภอพิบูลมังสาหาร บริเวณนั้นจะเต็มไปด้วยเกาะแก่งหินที่คอยขวางกั้นมิให้สายน้ำหลากไหลไปลงแม่น้ำโขงเสียหมดสิ้น รวบรวมเป็นทำนบทางธรรมชาติ ยิ่งในฤดูแล้งแก่งหินก็ยิ่งปรากฏชัด ลำน้ำมูลช่วงนี้จะตื่นเขินจนสามารถเดินข้ามแม่น้ำที่กว้างใหญ่ได้อย่างง่ายดาย ดังเช่นที่พวกสวยอพยพข้ามไปแล้วก็เรียกแก่งนี้ว่ากาชัญบีต หรือแก่งงูใหญ่ ซึ่งปัจจุบันคือแก่งสะพือ

ด้านใต้ของแก่งสะพือลงมา ยังมีแก่งเล็กแก่งน้อยคอยกั้นน้ำมูลไว้เป็นช่วงๆ เรือที่ขึ้นล่องต้องมีนายท้ายที่มีความชำนาญกับสายน้ำแห่งนี้อย่างยิ่ง เพราะต้องเผชิญกับแก่งต่างๆ ตั้งแต่แก่งสะพือ แก่งไก่เขี่ย แก่งคับพอง แก่งคอนเลี้ยว แก่งตาดไฮใหญ่ แก่งคันลิ้ม แก่งตุงสูง แก่งตาดไฮน้อย แก่งเขียง จนกระทั่งถึงแก่งสุดท้ายของแม่น้ำมูลคือแก่งตะนะอันมีชื่อเต็มหมายถึงแก่งมรณะ ซึ่งจะเป็นแก่งใหญ่ในยามแล้ง น้ำไหลจากโขดหินกลางลำแก่งสูง สายน้ำตกลงมาเป็นชั้นๆ ความอันตรายมีมากน้อยเพียงใดก็ดูจากชื่อที่ปรากฏ

เราจึงมุ่งหน้าไปยังสุดท้ายลำน้ำมูล มิใช่เพียงเพื่อให้ภูมิประเทศของอีสานใต้ปรากฏอย่างแจ่มชัดกับสายตา ทว่าความยิ่งใหญ่และงดงามอัศจรรย์ของแม่น้ำมูลเสมือนจะระอคอยอยู่ที่นั่น ที่อำเภอโขงเจียมสุดชายแดนปากน้ำมูล นอกจากแก่งตะนะอันเลื่องชื่อแล้ว ปลายเทือกภูพานที่เกือบจะจดกับเทือกเขาแดนเมืองซึ่งมาต่อกับเทือกพนมดงรักจะถูกสายน้ำโขงตัดผ่านจนเกิดเป็นภูผาและภูมิประเทศที่ยิ่งใหญ่ และยิ่งปรากฏภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจไว้บนภูผาขามและหน้าผาแต้มอีกด้วย

ถนนสายนั้นผ่านอำเภอพิบูลมังสาหารไปจนเกือบสุดทางที่ช่องเม็ก จะมีทางแยกซ้ายไปอำเภอโขงเจียมเป็นถนนลาดยางราว ๑๔ กิโลเมตร ก่อนหน้านั้นสัก ๖ กิโลเมตรจะตรงเข้าไปยังอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ระยะทาง ๔ กิโลเมตร

๖๖ กังตະนะในยามแล้งปรากฏโขดหินกลางน้ำมากมายคล้ายกับธารน้ำตก
สายน้ำไหลวนกัดเซาะหินทรายจนเกลี้ยงเกลา ก่อเกิดหลุมลึกกราวโองน้ำ

(ภาพบน-ล่าง)

อุปกรณ์การประมงและเพิงพักของชาวบ้าน
บนดอนตะนะที่มาอาศัยทำการประมง
แถบลำน้ำมูล

รอบๆ บริเวณเป็นป่าเต็งรังซึ่งกำลังผลิใบเขียวรับฝนแรกที่สาตสายสู่
ป่าโปร่ง ตามพื้นป่ามีหญ้าและไม้พุ่มขึ้นสลับบนพื้นดิน รวมทั้งต้นปรงที่เพิ่งแตกใบ
เขียวขจีปรากฏอยู่ทั่วไป เราคาดว่าถนนต้องไปสิ้นสุดอยู่ริมแม่น้ำมูลอย่างแน่นอน
แล้วก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ เรามาถึงที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะซึ่งประกาศเป็น
อุทยานแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔

เดิมทีบริเวณนี้ เรียกว่าป่าดงหินกอง ต่อมาได้รับการสำรวจและกำหนด
ให้เป็นอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ อยู่ในพื้นที่ตำบลโขงเจียม อำเภอโขงเจียม
และตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี ครอบคลุมพื้นที่
๘๐ ตารางกิโลเมตร หรือ ๕๐,๐๐๐ ไร่ สภาพพื้นที่ทั่วไปเป็นที่ราบ มีเนินเขาเตี้ยๆ
มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำโขงไหลผ่าน ความสูงโดยเฉลี่ย ๒๐๐ เมตร จากระดับน้ำ
ทะเลปานกลาง ยอดเขาที่สูงที่สุด คือยอดเขาบรรทัด สูง ๕๔๓ เมตร

ป่าไม้เกือบทั้งหมดเป็นป่าแพะและป่าแดง มีไม้เต็ง รัง เหียง พลวง ฯลฯ
ซึ่งมีลักษณะแคะแกร็น นอกจากนั้นยังพบป่าดิบแล้งบ้างตามริมห้วย และบนดอน
ตะนะ มีพันธุ์ไม้จำพวกไม้ประดู่ แดง หว้า ลัก ยาง นอกจากนั้นยังมีทุ่งหญ้าอยู่
ทั่วไป

แก่งตะนะในช่วงปลายเดือนเมษายนนั้น ลำน้ำมูลเพิ่งได้รับฝนแรก แก่งหินจึงยังปรากฏชัดเจนเป็นโขดหินลานหินอันกว้างใหญ่ จากริมฝั่งน้ำมองไปเบื้องหน้า เห็นลำน้ำมูลที่ไหลมาจากทิศตะวันตก เมื่อถึงแก่งคั่นเหวทางตอนเหนือของแก่งตะนะก็จะมีดอนตะนะเป็นเกาะอยู่กลางน้ำ สายน้ำเส้นหนึ่งจึงไหลวนรอบด้านนอกของดอนตะนะ อีกเส้นหนึ่งไหลลงแก่งคั่นเหว ผ่านด้านหน้าดอนตะนะมายังแก่งตะนะด้านซ้าย ส่วนลำน้ำมูลที่วนด้านนอกก็ไหลมาลงแก่งตะนะด้านขวา ซึ่งกลางแก่งตะนะเป็นโขดหินเกาะกลางมที่มา ลำน้ำมูลที่ไหลมาจากทั้งสองทาง ล้วนเชื่อมรวมกันเมื่อซัดเซาะลงแนวโขดหินสูงราว ๑ เมตร บ้างก็ไหลชอกซอนมาตามร่องหินและลานหินริมฝั่งน้ำมูลด้านนี้

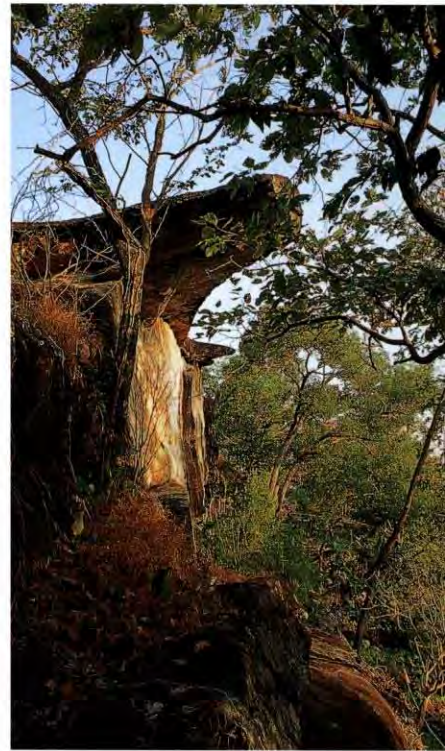
ณ กลางลำน้ำมูล ภาพที่เห็นเราคาดไม่ถึงว่า “ตะนะ” จะสร้างความงามประทับใจถึงเพียงนี้ คนที่เคยเดินดินมาพบกับ “ตะนะ” ในวันเวลาก่อนขณะที่ทางรถยังเข้าไปไม่ถึง จะต้องนั่งเรือจากปากแม่น้ำมูลเข้ามา หรือไม่เช่นนั้น ก็ต้องบุกป่าเข้าไปทำความรู้จักกับ “ตะนะ”

เหนือขึ้นไปก่อนจะถึงตัวแก่งเป็นคิ่งน้ำสองสาย ผิวน้ำราบเรียบ มองดูคล้ายสงบนิ่ง จนถึงตัวแก่งที่เป็นหินก้อนขนาดใหญ่ขวางลำน้ำมากมายนั้น มีทางน้ำไหลข้ามโขดหิน เสียงดังตลอดเวลา เลยจากตัวแก่งไป สภาพของ

วิถีชาวบ้านตามริมน้ำมูลที่ดอนตะนะ

(ภาพหน้า ๒๒-๒๓)

หมู่ประติมากรรมบนลานบริเวณผาผึ้ง อันเป็นจุดชมทัศนียภาพพระอาทิตย์ขึ้น ในยามรุ่งสาง

กระแสน้ำคล้ายกับน้ำในช่วงก่อนถึงแก่ง ความกว้างของลำน้ำในช่วงก่อนถึงแก่ง และความกว้างของลำน้ำเหนือแก่งขึ้นไปกว้างประมาณ ๔๐๐ เมตร แต่ตอนใต้พ้นจากแก่งแล้วกว้างไม่เกิน ๑๒๐ เมตร อีกด้านหนึ่งของโขดหินขนาดใหญ่ที่ชะง่อนอยู่ตรงกลางเป็นทางน้ำเหมือนกัน และกว้างกว่าทางน้ำทางด้านที่กำลังมองเห็น บนเกาะกลางแก่งนั้นมีแท่งสี่เหลี่ยมอยู่อันหนึ่ง ขนาดของมันกว้างยาวประมาณ เมตรเศษๆ สูงไม่มากกว่า ๑ เมตร ซึ่งชาวฝรั่งเศสได้มาก่อสร้างไว้ในอดีต

ช่วงเวลาฤดูร้อนแก่งตะนะจะสวยมาก แต่ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคมซึ่งเป็นฤดูน้ำหลาก น้ำจะท่วมแก่งทำให้หมดความงามไป เมื่อถึงฤดูน้ำหลากการเดินทางเรือผ่านแก่งสามารถกระทำได้ แต่ต้องชำนาญร่องน้ำ มิฉะนั้นการเดินทางก็คงไปไม่รอด และนั่นเองคือที่มาของชื่อ “แก่งมรณะ” ต่อมาเปลี่ยนเป็นแก่งตะนะ เพราะชื่อเดิมฟังดูแล้วน่ากลัว

เมื่อออกเดินสำรวจตามริมฝั่ง ซึ่งเป็นหินที่มีขนาดต่างๆ ตั้งแต่ขนาดใหญ่ มที่อาจเล็กขนาดก้อนกรวด หินตามริมฝั่งมีลักษณะเป็นผาและลาดลงไปสู่ทางน้ำ ส่วนที่ลาดลงไปสู่ทางน้ำนั้นเป็นรูใหญ่บ้าง เล็กบ้าง และมีความลึกตื้นต่างกันไปตามขนาดของปากรู ถ้าเป็นขนาดใหญ่ ปากรูกว้างประมาณ ๕-๗ ฟุต พอที่จะลงไปนั่งรับประทานอาหารได้ ๔-๕ คนสบายๆ ส่วนรูขนาดเล็ก ปากรูกว้างประมาณ ๒-๓ นิ้ว ลึกไม่มากนัก เนื้อที่บริเวณซึ่งลาดลงไปหาทางน้ำนั้น ประมาณด้วยสายตาคงจะกว้างกว่าสนามฟุตบอล ๓ สนาม เป็นบริเวณที่น้ำท่วมถึงเมื่อฤดูน้ำหลากมาเยือน

ในแง่ของธรณีวิทยากล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงรูปร่างของหินที่แก่งตะนะว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางฟิสิกส์ คือ เกิดจากการชะกร่อนของน้ำซึ่งเป็นตัวการที่สำคัญที่สุดในกระบวนการนี้ สภาพของหินที่แก่งตะนะเกิดจากในขณะที่กระแสน้ำหมุนวน กรวดทรายที่ปนอยู่ในน้ำนั้นเป็นตัวการอย่างดีที่สุดที่ทำให้เกิดเป็นรูกลมมนซึ่งทางที่กระแสน้ำไหลผ่าน ถ้าเป็นดินก็คงพังทลายลงอย่างง่ายดาย แต่เมื่อเป็น

วิธีชีวิตการทำประมงริมน้ำมูลก่อนพลบค่ำ

แสงตะวันยามเย็นทอดเงาลงบนลำน้ำมูล

น้ำตกคาดโตนในช่วงฤดูฝนสายน้ำจะท่วมทับ
บนลานหินกว้าง

(ภาพขวา)

น้ำตกเหวสินธุ์ชัยผ่านสายน้ำบนพลาญหิน
ที่ตกลงสู่เหิงถ้ำเบื้องล่าง

ก้อนหินขนาดมทึมา แน่นอนยอมฟังลงได้ยาก ยิ่งถ้าบริเวณนั้นเกิดมีกระแส น้ำ
หมุนวนด้วยแล้ว กรวดทรายก็เปรียบเหมือนส่วานทางธรรมชาติที่เจาะเซาะหิน
เหล่านั้นให้เป็นรูเป็นโพรง ไม่ว่าจะนานนับวัน เดือน ปี พัน หมื่น ล้านปี หินซึ่ง
นับว่าแข็งแกร่งเพียงใดก็ม้อาจคงสภาพเดิมอยู่ได้

ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เรียก “รู” เช่นนั้น ภาษาทางวิชาการเรียกว่า
pothole ถ้าแปลเป็นภาษาไทยตรงตัว pot นั้นแปลว่า หม้อ (โหล กระปุก ฯลฯ)
hole แปลว่า รู (ร่อง ช่อง รอยไห้ว โพรง ฯลฯ) แต่ก็มีคำศัพท์เรียกเฉพาะคือ
“กุ่มลักษ์ชัน” อันมีลักษณะเหมือนหม้อ

ตามลานหินมีหลุมยุบและรอยแห้วงั่วที่เกิดจากการกัดเซาะอย่างรุนแรง
ของสายน้ำ บางตอนก็เป็นเพิงหินผาที่กว้างใหญ่พอควร คนหาปลามักมาค้ำ
อ้างแรมเพื่อหาปลาในแก่งตะนะกันทุกคืนในฤดูนี้ และบริเวณนี้เองที่เป็นฉาก
ของการถ่ายทำภาพยนตร์เรื่อง “ลูกอีสาน” อันสะท้อนชีวิตการออกหาปลาของ
ชาวอีสานในยามแล้งที่ปลาตกคัลล็ก ดั่งนั้นในแก่งตะนะซึ่งสายน้ำแม้จะไหลวน
เชี่ยวกรากเพียงใด ก็ยังเต็มไปด้วยเรือและคนหาปลามานั่งก้อไฟหุงข้าว เตรียมลง
ไปทอดแหจับปลาสารพัดชนิด มีทั้งปลาตะเพียน ปลาเนื้ออ่อน ปลากด และอื่นๆ
ซึ่งนั่นก็เป็นภาพชีวิตของแม่น้ำมูลที่มีความหมายยิ่งของชาวโขงเจียม

(ภาพหน้า ๒๘-๒๙)
ชอกเขามเส้นทางสู่น้ำตกเหวสินธุ์ชัย
ผารากไทรสวดลายวิจิตรแห่งธรรมชาติ

ณ บริเวณปากน้ำอันเป็นจุดรวมของแม่น้ำมูลกับแม่น้ำโขง สายน้ำบริเวณนี้เป็นสองสี น้ำจากแม่น้ำมูลจะออกสีเขียว ส่วนน้ำจากแม่น้ำโขงมีสีขุ่นแดงอย่างสีของน้ำปูนมองเห็นได้ชัดเจน จึงเป็นที่เรียกขานกันถึงแม่น้ำสองสี คือโขงสีปูน มูลสีคราม

ปากน้ำมูล มีชาวบ้านกำลังทอดแหปลาอยู่บนเรือเล็กๆ ไม่เกิน ๑๐ นาทีมองเห็นแก่งตะนะทอดตัวขวางลำแม่น้ำมูลอยู่ข้างหน้า ประมาณด้วยสายตาระยะห่างจากแก่งราวๆ ๘๐๐ เมตร สองฝั่งแม่น้ำมูลเป็นผาหินตั้งฉากกับพื้นน้ำ สูงเกินกว่า ๒๐ เมตร มีพันธุ์ไม้เล็กๆ เกาะอยู่ตามชอกหิน เหนือผาหินมีต้นไม้ขนาดปานกลางแผ่กิ่งก้านสาขาร่มครึ้ม

แม่น้ำมูลเป็นแม่น้ำที่ยาวและใหญ่ที่สุดของภาคอีสาน แม่น้ำมูลหล่อเลี้ยงหลายจังหวัดของภาคอีสานให้อุดมสมบูรณ์ มีความสำคัญนับแต่โบราณกาลแล้ว แก่งตะนะเปรียบเสมือนเขื่อนธรรมชาติกั้นน้ำในแม่น้ำมูลไว้ ไม่เช่นนั้นพอน้ำแล้งน้ำคงแห้ง ถ้าน้ำในแม่น้ำแห่งนี้อีสานจะเดือดร้อนมาก เพราะแม่น้ำเปรียบเสมือนเจ้าพระยาหรือตาปีของภาคอีสานเลยทีเดียว

ภูมิศาสตร์และ ธารน้ำบนปราสาทหินทราย ภูฟ้าแต้ม

ป่าเต็งรังริมน้ำ
เริ่มเปลี่ยนสีผลัดใบในช่วงฤดูร้อน

(ภาพหน้า ๓๐-๓๑)

ผาหมอนและป่าดงริมน้ำโขงในยามเย็น
แลเห็นแม่น้ำโขงคดโค้งไปสู่เขตแดนลาว

การเดินทางสู่ม่าน้ำมูลอันหลังไหลไกลโพ้นมาเป็นเส้นชีวิตของแผ่นดินอีสานใต้ และจะไปสิ้นสุดที่โขงเจียมก่อนจะบรรจบเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับแม่น้ำโขง ในอดีตผู้คนใช้สายน้ำนี้เป็นเส้นทางในการเดินทาง

ทว่าวันนี้มีถนนตัดเลียบบระหว่างลำโดมและแม่มูล จากอุบลราชธานีผ่าน พิบูลมังสาหารไปตามทางช่องเม็ก ก่อนถึงช่องเม็กประมาณ ๑๒ กิโลเมตร จะมีแยกซ้ายที่บ้านหัวสะพาน ข้ามสันเขื่อนปากมูลไปสู่อำเภอโขงเจียม และยังมีถนนอีกสายหนึ่งตัดข้ามแม่น้ำมูลที่พิบูลมังสาหารไปถึงโขงเจียมได้อย่างสมบูรณ์ อำเภอโขงเจียมที่เคยอยู่ห่างไกลถึงริมฝั่งโขงก็มีไซท์ที่เร็นลับของคนเดินทางอีกต่อไปแล้ว

ในอดีตใครไปโขงเจียมก็ต้องรีบกลับให้ทันภายในหนึ่งวัน เพราะจะไม่มีที่พักแรมหรือสถานที่ให้เที่ยวชมมากไปกว่าแก่งตะนะที่เลื่องชื่อ และยังเป็นหน้าฝนแล้วก็แทบจะไม่มีอะไรให้ชมเลยนอกจากสายน้ำที่ซุนคลั่งเป็นสีน้ำตาลทวมกลบแก่งน้ำเสียหมด แนนอนเพราะครั้งนั้นยังไม่มีใครรู้จักผาแต้มและภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ที่ยิ่งใหญ่บนหินผา และใครจะคิดว่าบนลานหินทรายแห่งนี้ จะมีสายธารที่หลังไหลมาเป็นน้ำตกใหญ่ใจกลางภูผาริมโขง อีกทั้งเสาหินซึ่งธรรมชาติได้บรรจงสร้างไว้อย่างน่าอัศจรรย์บนลานหินทราย

ความยิ่งใหญ่ของแหล่งธรรมชาติอาณาบริเวณนี้มีมากมายเพียงพอที่จะแยกอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะออกเป็น ๒ ส่วน ส่วนแรกคือ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะปัจจุบัน บริเวณรอบๆ แก่งตะนะมีลักษณะเป็นที่ราบสูง มีเนินเขาเตี้ยๆ ลาดชันลงสู่ม่าน้ำมูลและแม่น้ำโขง โดยมีแม่น้ำมูลไหลผ่านเกาะแก่งหินทิ้งดงามของแก่งตะนะออกมาบรรจบกับแม่น้ำโขง ส่วนที่สองคือ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม เป็นที่ราบสูงลาดชันขึ้นสู่ภูผาขามอันเป็นตอนปลายของเทือกภูพานแนวภูผาสองชั้นวางตัวทอดยาวริมฝั่งแม่น้ำโขง ด้านบนภูผาเป็นพลาญหรือลานหินกว้าง ปรากฏกลุ่มเสาหินมากมายที่เกิดจากร่องรอยการกัดเซาะของลมและน้ำบนภูผาริมฝั่งโขงเช่นผาแต้มปรากฏภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ทิ้งดงาม และบนลานของภูเขาหินทรายมีธารน้ำหลายสายที่หลังไหลเป็นน้ำตกลงสู่ม่าน้ำโขง

ก่อนจะข้ามแม่น้ำมูลไปสู่ภูผาริมฝั่งแม่น้ำโขง เบื้องหน้าคือลำน้ำมูล บริเวณปากแม่น้ำที่บรรจบพบกันของแม่น้ำมูลและแม่น้ำโขง ในยามแล้งโขงจะเป็นสีปน มูลจะเป็นสีคราม และเรียกบริเวณนี้ว่าแม่น้ำสองสี ทว่ายามนี้น้ำโขงหลากมาน้ำมูลหลากไป จนสายน้ำสีซุนคลั่ง ทว่านั่นกลับเป็นเวลาที่ชาวโขงเจียมรอคอยมาตลอดทั้งปี

“ตั้งแต่ก่อนเข้าพรรษา น้ำโขงหลากมาชาวโขงเจียมก็เริ่มสานตุ้ม”

คำกล่าวของชาวโขงเจียมที่ริมฝั่งแม่มูล ตอบคำถามเรา เมื่อแลเห็นตุ้มหรือที่ดักปลาอันมีมาทำให้เขาต้องย่อนเล่าถึงกระบวนการสานตุ้มที่ถึงกับต้องป็นต้นฉำฉาขึ้นไปสานกันแทบทุกบ้าน และเป็นเวลานานทีเดียวที่ตุ้มกลายเป็น

(ภาพถ่ายและบน)
เสาเฉลียง ปรากฏการณ์
ทางธรณีวิทยาของเสาหินรูปคล้ายดอกเห็ด
ในบริเวณทางเข้าผาแต้ม

หัตถกรรมพื้นบ้านเก่าแก่จนปรากฏอยู่บนภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ที่ผาแต้ม ซึ่งนั้นก็หมายถึงอาชีพจับปลาของชาวโขงเจียมที่มีมาช้านาน เพราะที่นี้ตั้งอยู่บนปากแม่น้ำมูลอันบรรจบกับแม่น้ำโขง เป็นแหล่งที่ชุกชุมด้วยพันธุ์ปลาน้ำจืดมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปลาเนื้ออ่อน ปลาสรวย ปลากด ปลาหมากวาง ปลาพอน ปลาหว้า ปลาหว้าหนานอ และปลาบึก ซึ่งเท่าที่มีการสำรวจมาแล้วรวบรวมพันธุ์ปลาในแถบนี้ได้ถึง ๑๓๙ ชนิด

เมื่อเริ่มฝน น้ำโขงก็ไหลหลากขึ้นมายังแม่น้ำมูล ฝูงปลามากมายก็พากันว่ายขึ้นมาวางไข่ในแม่น้ำมูล ชาวโขงเจียมก็สานตุ้มเสร็จพอดีที่จะลงตุ้มดักปลาตามหลักที่ปักอยู่ไม่ห่างจากฝั่งนัก นอกเหนือจากนั้นขบวนเรือประมงลำน้อยๆ ก็ออกลอยล่องไปเหวี่ยงแห ลากอวน ลงเบ็ดกันไปตามถนัด ทุกเช้าเย็นก็จะเห็นเรือประมงมีหลังคาโค้งลอยอยู่เต็มปากแม่น้ำมูลและแม่น้ำโขง เพราะถ้าน้ำขึ้น ปลาก็มาออกันมากขึ้นด้วย เวลาเรือเข้าฝั่งครั้งหนึ่งก็ได้ปลามาเต็มลำ และส่วนใหญ่ก็จะมีไข่เต็มท้องทั้งนั้น จนเราซักสงสัยว่าจะมีปลาเล็ดลอดขึ้นไปวางไข่เหนือน้ำได้สักเท่าใด

ชาวเรือบอกว่าเมื่อก่อนนี้ได้ปลามากกว่านี้ ช่วงหลังนี้ปลาน้อยลงเรื่อยๆ คงเป็นเพราะจำนวนประชากรมากขึ้นพร้อมกับพัฒนาวิธีจับปลาขึ้น แน่نونจะต้องมีการจับปลามากจนกระทั่งฝูงปลาไม่อาจขึ้นไปวางไข่ขยายพันธุ์ได้ ใครจะรู้ว่า

๖๖ ม่น้ำมูลบริเวณใกล้แก่งตะนะ สองฟากฝั่งเป็นชั้นหินที่กระแสน้ำกัดเซาะ
ยามแล้งจะเกิดเกาะแก่งที่ตั้งงาม ยามเข้าหน้าฝนน้ำบ่าจนไม่เห็นเกาะแก่ง

สักวันหนึ่งข้างหน้าวงจรรธรรมชาตินี้อาจถูกทำลายลงจนขาดสะบั้น และยิ่งมองไปถึงการสร้างเขื่อนขึ้นเหนือลำน้ำมูล นั้นยังเป็นคำตอบสุดท้ายถึงโฉมหน้าที่ต้องเปลี่ยนแปลงไปอย่างแน่นอน ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตของชาวประมงโขงเจียม หรือวงจรรธรรมชาติของฝูงปลาที่ต้องแปรเปลี่ยนไปตามการพัฒนาอย่างไม่สิ้นสุดของมนุษย์

ทว่าในความเป็นไปของโลกย่อมจะเต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง การเดินทางไปตามสถานที่ต่างๆ ในอุทยานแห่งชาติผาแต้มจะมีเส้นทางขึ้นไปทางเหนือเลียบฝั่งโขงจากอำเภอโขงเจียมสู่อำเภอเขมราฐ เส้นทางสายนี้เองที่ทำให้เกิดหนทางสู่น้ำตกสายต่างๆ บนภูผาและผาแต้ม เรื่อยขึ้นไปยังผาขาม ผาหมอน ผานางพิมพ์ ผาตாமุย ผาน้ำคำ ผาท่าล้ง ผาเจ๊ก จนถึงผาย้อย อันเป็นที่ตั้งน้ำตกสร้อยสวรรค์

เมื่อการเดินทางสะดวกถึงเพียงนี้จึงสามารถเข้าไปแวะเวียนชมผาแต้มก่อนเพราะอยู่บนทางผ่าน เห็นชัดว่าที่นี่กำลังพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอุบลราชธานี ด้วยมีคุณค่าทั้งทางโบราณคดีและธรรมชาติของริมฝั่งแม่น้ำโขง อีกทั้งอาณาบริเวณนี้ยังมีสภาพทางธรณีวิทยาที่น่าสนใจของภูเขาหินทราย อันมีบางส่วนเกิดเสาดินรูปร่างต่างๆ ที่เกิดจากการกัดเซาะของลมและน้ำ ปรากฏชั้นหินทรายชุดต่างๆ บนเสาดลึง ลี้ลงมาก็คือหินชุดภูพาน ชุดพระวิหารจนถึง

(ภาพบน)

น้ำตกห้วยหลักคอนไหลจากลานหินทรายด้านบน ก่อนจะไหลลงสู่น้ำโขง

(ภาพซ้าย)

น้ำตกสร้อยสวรรค์ไหลจากผาหินลงมาตามแนวธารน้ำ

๗

ผาและป่าเต็งรังบริเวณน้ำตกสร้อยสวรรค์ มองจากหน้าผาอีกด้านหนึ่ง
อันเป็นทัศนียภาพที่งดงามอีกจุดหนึ่ง

ชุดเสาขรุขระและชุดโคกกรวด และเนื่องจากภูมิประเทศแถบนี้มีสภาพที่แห้งแล้ง จึงเกิดการผุกร่อนพังทลายของชั้นหินอย่างรุนแรง กระทั่งเกิดสภาพเสาหินตั้งอยู่ อย่างน่าประหลาด และมีหินก้อนใหญ่ซ้อนอยู่บนเสาหินซึ่งอาจจะพังทลายลงได้ ทุกเวลา โดยเรียกภูมิประเทศแบบนี้ว่าทอร์ (tore)

ส่วนบนพลาญหินกว้างบนแนวภูเขาอันทอดยาวขึ้นไปจากผาแต่มนั้นมี ลักษณะลาดเอียงตะแคงมาทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ บนลานหินทรายมีกรวดเล็กๆ กระจายอยู่ทั่วไป พันธุ์ไม้ที่ขึ้นบนพลาญหินมักทนทานกับสภาพที่แห้งแล้งได้ อย่างกระบองเพชร หรือไม้ที่มีหนามและแคระแกร็น

นอกเหนือจากนั้น ในฤดูฝนบนลานหินก็จะเกิดแอ่งน้ำชุ่มชื้น มีหญ้าอมส ขึ้นสลับกับดอกกระดุมเงิน คุลีตา และหญ้าข้าวกำลิม่วง หญ้าบัวสีเหลืองผลิบาน บนลานหิน กลายเป็นดงดอกไม้สวยงามเต็มที่ในช่วงปลายฝนต้นหนาว

ด้วยสภาพลานหินที่เอียงลาดลงสู่แม่น้ำโขง เมื่อฝนตกชะก็เกิดธารน้ำไหล ลงเป็นร่องไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้สู่แม่น้ำโขง ส่วนบริเวณใกล้หน้าผาก็จะเกิด เป็นแนวแตกร่องลึกยาว ด้วยอิทธิพลของความร้อนทำให้ชั้นหินขยายตัวและหดตัว เมื่อหินชุดเสาขรุขระที่อยู่ด้านล่างพังทลายลงไปก่อน หินชุดภูพานมีสภาพเป็นเพิงหิน นานๆ เข้าก็พังทลายมาเป็นก้อนใหญ่ อันเป็นลักษณะที่เห็นอย่างชัดเจนที่น้ำตก ทุ่งนาเมือง ทางภาคอีสานมักเรียกธารน้ำที่ไหลมาว่าแช่น้ำ อย่างที่น้ำตกห้วยสร้อย ชาวบ้านเรียกกันว่าแช่ไฟ

เมื่อแยกจากทางสายโขงเจียม-เขมรราชู มาตรงบ้านหนองผือ เลี้ยวซ้าย เข้ามาไม่ไกล ถนนก็มาสุดที่เหนือพลาญหิน ซึ่งมองลงไปในหุบลึกกว้างเบื้องหน้าก็ คือสายน้ำตกที่ไหลลงมาตามร่องหินตกเป็นสายลดหลั่นมาเป็นชั้นๆ

จากด้านนี้มองเห็นฝั่งตรงข้ามมีธารน้ำตกไหลมาจากห้วยทรายผ่านพลาญ หินเรื่อยลงมา ส่วนน้ำตกอีกสายที่ไหลจากห้วยสนมนั้นอยู่ฝั่งที่ยืนอยู่จึงมองไม่เห็น ได้ยินแต่เสียงน้ำสาดซาลงไปในหุบลึก และที่เบื้องล่างกันหุบลึกนั่นเองที่ธารน้ำตก

(ภาพบน)

หน้าผาเมยอันเป็นจุดชมวิวยิ่งฝั่งโขงครอบคลุม ด้วยป่าเขียวชอุ่มฝั่งแม่น้ำโขง

(ภาพล่าง)

ทัศนียภาพแม่น้ำโขง มองจากเส้นทางเลียบบผา ที่เดินทางจากน้ำตกสร้อยสวรรค์สู่ผาหมอน

(ภาพขวา)

ผาเจ็กอันเป็นหน้าผาตัดชันสูงลิ่ว อยู่บนเส้นทางเลียบบผาเช่นกัน

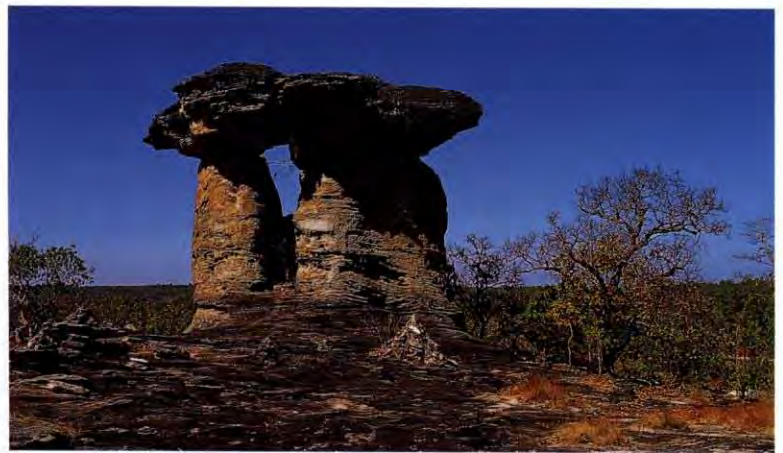

ทั้งสองสายไหลมารวมกันเป็นห้วยสร้อย ก่อนจะไหลออกแม่น้ำโขงที่ผาสร้อยรอบๆ ห้วยสร้อยในหุบลึกเต็มไปด้วยดงไผ่แน่นไปหมด คงด้วยเหตุนี้เองที่ชาวบ้านเรียกน้ำตกสายนี้ว่าแซ่ไผ่

ก่อนจะเดินลงหุบไปด้านล่าง แยกขวาไปทางต้นน้ำห้วยสนมอันมีธารน้ำตกชั้นแรกที่ไหลผ่านชั้นหินลงมาเป็นชั้นๆ เบื้องหน้าสายน้ำมีกอดอกโคลงเคลง ลีม่วงบานสะพรั่งสวยงามให้ชื่นชมเป็นแห่งแรก มาถึงยังทางลงที่ออกจะดิ่งชันอยู่เล็กน้อย ไปจนถึงก้นหุบที่เต็มไปด้วยดงไผ่เขียวขจีที่ตอนปลายลำธาร หากย้อนมาทางที่ได้ยินเสียงน้ำตกชานชาลงกระทบแผ่นหิน จึงจะได้แลเห็นน้ำตกจากห้วยสนมด้านบนไหลตกจากหน้าผาสูงเป็นเส้นยาวลงมาถึงลานหินที่ถูกน้ำกัดเซาะเป็นร่องโพร่งกลมๆ เต็มไปหมด

พอท่องน้ำข้ามมาบนลานหินที่สายธารหลากไหลมาอีกด้านหนึ่ง ก็จะเป็นลานหินกลางหุบที่มีธารน้ำตกจากห้วยทรายไหลมาบรรจบกับธารน้ำตกห้วยสนม เกิดเป็นแอ่งธารน้ำตกไหลลดหลั่นลงไปในดงไผ่ จากตรงนี้มองขึ้นไปทางห้วยทราย ยังเห็นสายน้ำหลากไหลมาบนลานหินที่ลาดเอียงลงมาจากร่องบนสุดของห้วยสายนี้

หลังจากปีนขึ้นน้ำตกไปทางห้วยทรายซึ่งน้ำยังไม่มากนักเพราะฝนแล้งทิ้งช่วงไป ยิ่งขึ้นไปร่องน้ำยิ่งแคบเข้า จนถึงด้านบนสุดเป็นแนวธารน้ำเล็กๆ บนพลาญหินกว้าง สามารถเดินเลาะเลียบบามาอยู่อีกฝั่งหนึ่งซึ่งเป็นเส้นทางที่เดินเลียบบเลาะฝั่งโขงลงไปผาแต่มีได้ และจากผาด้านนี้จึงแลเห็นธารน้ำตกห้วยสนมอย่างชัดเจน จากที่นี้ยังสามารถเดินเลาะไปทางทิศตะวันตกกลับไปยังฝั่งห้วยสนมได้อีกโดยไม่ต้องย้อนลงหุบเบื้องล่างทางเก่าเลย

(ภาพบน)

เสาเฉลียงใหญ่แห่งบ้านผาชั้นอันเป็นปรากฏการณ์ทางธรณีวิทยาที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง

(ภาพซ้าย)

น้ำตกแสงจันทร์หรือน้ำตกลงวู

ในยามเที่ยงวัน แสงส่องผ่านสายน้ำลงมา

เสาเฉลียงภู่อ้อมท้อม เป็นเสาที่สูงมาก คล้ายหัวโขนในเสาริ ตั้งอยู่บนเส้นทางเดิน จากดงนาทามลงมายังบ้านทุ่งนาเมือง

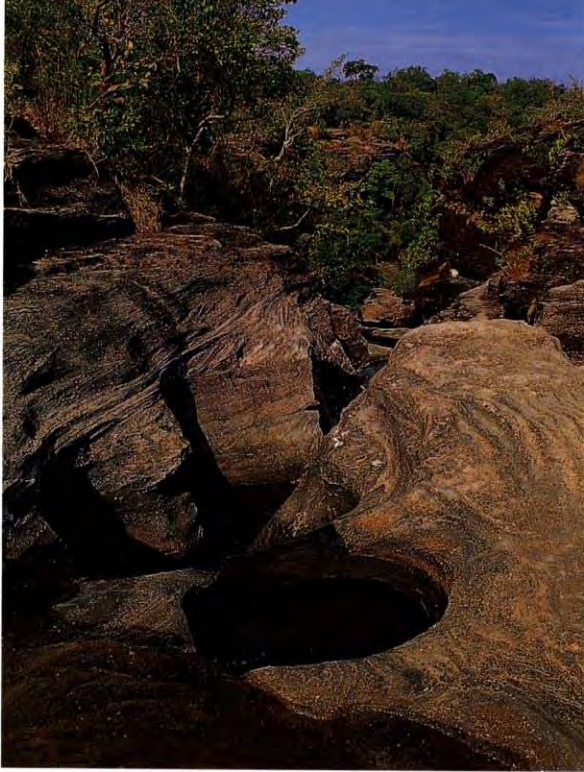
น้ำตกทุ่งนาเมืองกับน้ำตกกรุง อยู่บนถนนสายโขงเจียม-เขมราฐ มุ่งหน้าเดินทางต่อไปยังบ้านนาโพธิ์กลาง แล้วแยกซ้ายเรื่อยไปถึงบ้านทุ่งนาเมือง ซึ่งถนนก็ไปสุดที่บนลานหินเหนือน้ำตกกรุงหรือที่ชาวบ้านเรียกแซทำล่าง

เช้าวันใหม่ฝนตกพรำบางๆ เดินทางฝ่าสายฝนออกไปบ้านนาโพธิ์กลาง หนทางเฉอะแฉะเป็นเทือกเพราะฝนตกหนักมาก ไปลงน้ำตกทุ่งนาเมืองที่อยู่ห่างจากหน่วยพิทักษ์อุทยานทุ่งนาเมืองสัก ๕๐๐ เมตรเห็นจะได้ เช่นเดียวกับน้ำตกสายอื่นๆ ที่รถสามารถไปจนถึงพลาญหินด้านบนของน้ำตก

แต่คราวนี้การไปน้ำตกทุ่งนาเมืองจะต้องปีนลงไปข้างล่างด้วยความยากลำบากเล็กน้อย เพราะถ้าอ้อมลงไปทางปลายน้ำก็ต้องบุกพงรก แล้วย้อนตามแนวโขดหินมาถึงหน้าน้ำตกหลายสายใหญ่ที่ไหลตกจากเพิงผากว้างเป็นแผ่นน้ำลงมายังเพิงหินที่ถล่มหลายกองอยู่เบื้องหน้า น้ำตกทุ่งนาเมืองจึงมีชั้นนี้เป็นชั้นที่อลังการที่สุดก่อนที่จะไหลไปออกแม่น้ำโขง

พอขาขึ้นคราวนี้โลดโผนผจญภัยนิดหน่อยกับหน้าผาและโขดหินลื่นๆ ปีนขึ้นไปทางข้างน้ำตกหน้าผาชั้นๆ นี่ทำให้พลาดไม่ได้เลยสักก้าว อาศัยปีนกันหลายคนก็พอจะตะเกียกตะกายขึ้นไปถึงด้วยความหวาดเสียว ทว่าในที่สุดก็ผ่านมาถึงลานหินด้านบนได้โดยเรียบร้อย

น้ำตกสุดท้ายบนเส้นทางนี้คือน้ำตกกรุง วันหลังฝนปร่ากว่าน้ำมากชั้นกว่าเมื่อวานอย่างเห็นได้ชัด น้ำตกแห่งนี้ที่แท้ก็เป็นเพียงธารน้ำที่ชาวบ้านเรียกกันว่าแซทำล่าง ซึ่งไหลผ่านมาบนลานหินคล้ายร่องน้ำเล็กๆ พอมาถึงเพิงผาอันเป็นหลุมกุ่มลักษณะที่เกิดจากแรงกัดเซาะของน้ำที่กระทำกับลานหินทรายเข้า สายน้ำก็ไหลผ่านลงมาเป็นสายอย่างนำดูสู่เบื้องล่างที่เป็นแนวธารเล็กๆ อีกเช่นกัน นั่นก็นับว่าเป็นงานที่น่าอัศจรรย์อีกชั้นหนึ่งของธรรมชาติ โดยเฉพาะในยามเที่ยงวันที่ รอแสงแดดส่องลอดผาหลุมลงมากับลำน้ำที่มีฉากเบื้องหลังเป็นเพิงหินที่ตกอยู่ในความมืด ทำให้เสียงน้ำที่สาดซาลงมากระทบพื้นเป็นเสียงแห่งธารน้ำที่ก้องอยู่กับพลาญหินทราย แน่นนอนจากที่นี้ สายน้ำก็จะไหลไปสู่แม่โขงจนหมดสิ้น ถ้าฝนไม่ตกกระหน่ำลงมา ออย่าว่าแต่ธารน้ำที่เกิดจากห้วยน้อยๆ และแซน้ำอีกไม่กี่สายจะเหือดแห้งเลย แผ่นดินอีสานที่มีผืนดินปนทรายจะยังแห้งแล้งไปอีกสักเพียงไหน ขณะที่เดินทางกลับมาจากอำเภอโขงเจียมก็ได้แต่แหงนมองฟ้าที่มีเมฆครึ้ม อยากให้ฝนตกลงมาเสียที เพื่อที่เสียงธารน้ำบนหินทรายจะดังก้องอยู่เรื่อยไป พร้อมกับผืนนาของชาวอีสานผู้ยากไร้จะได้น้ำมาหล่อเลี้ยง แต่ดูช่างเป็นความปรารถนาที่บังเกิดผลสมบุญยากเสียเหลือเกิน เพราะใครจะรู้ว่าหลังจากที่สภาพธรรมชาติถูกทำลายลงอย่างมากมาแล้ว ในยามฝนแล้งก็แล้งอย่างสุดที่จะพรรณนา พอฝนตกมาจะเกิดอุทกภัยทำลายทุกสิ่งทุกอย่างจนหมดสิ้นหรือไม่อย่างไร คราวนี้ธรรมชาติเท่านั้นที่จะกำหนดให้กับมนุษย์ผู้ทำลาย

(ภาพบน)

หลุมกลมลักษณะนี้ตามธารน้ำตก

ลักษณะทางธรณีวิทยาที่พบเห็นได้เสมอ

(ภาพล่าง)

ธารน้ำบนลานหินทรายที่จะไหลลงสู่

น้ำตกสร้อยสวรรค์ ลานหินด้านบนจะ

เป็นทุ่งดอกไม้ในฤดูหนาว

(ภาพหน้า ๕๐-๕๓)

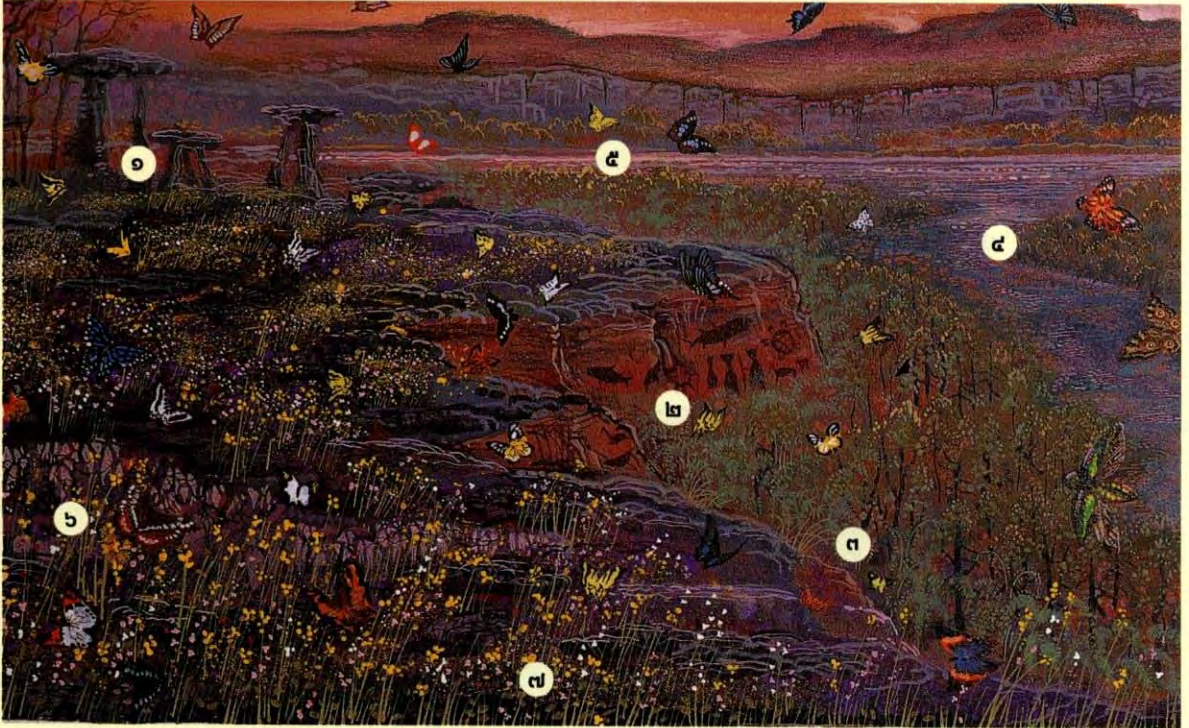
เสาเฉลียงคู่ ผากำป็น และแนวป่าที่บริเวณฝั่งโขง

ทิวทัศน์ยามเช้ามองจากป่าดงนาทาม

ใกล้น้ำตกห้วยพอก

ภูผาแต้ม และทุ่งดอกไม้กินแมลง

๑. **เสาดงเลียย** เป็นเสาดินทรายเกิดขึ้นจากการกัดเซาะของน้ำ สายลม และแสงแดด เป็นเวลานาน เนื่องจากสภาพภูมิประเทศแห้งแล้ง เกิดการผุกร่อนพังทลายของชั้นหินอย่างรุนแรง

๒. **ผาแต้ม** หน้าผาอันปรากฏภาพเขียนสีอายุกว่า ๒,๐๐๐ ปี เป็นภาพจำนวนมากเรียงรายตามความยาวของหน้าผาติดต่อกันราว ๑๔๐ เมตร มีทั้งภาพคน มือคน สัตว์ วัตถุ และลวดลายเรขาคณิต

๓. **ป่าเต็งรัง** ป่ารอบๆ ผาแต้ม มีลักษณะเป็นป่าผลัดใบ มีไม้เด่น คือ ไม้เต็ง ไม้รัง ลักษณะเปลือกแข็งทนไฟ ในช่วงฤดูแล้งใบจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองแดง และผลัดใบร่วงหล่นเพื่อลดการสูญเสียน้ำ

๔. **แม่น้ำโขง** แม่น้ำนานาชาติ มีต้นกำเนิดจากจีนและทิเบต ไหลผ่านเป็นเส้นกั้นเขตแดนไทย-ลาว ลักษณะแม่น้ำไหลกัดเซาะสองฝั่งจนสายน้ำมีดินผสมมาจนเป็นสีปูน และในแม่น้ำมีปลาน้ำจืดที่ใหญ่มากคือปลาบึก

๕. **ผีเสื้อ** ในทุ่งดอกไม้ของผาแต้มเป็นที่รวมของแมลงและผีเสื้อนานาชนิด ในช่วงปลายฤดูฝนต้นฤดูหนาวทุ่งดอกไม้จะบานสะพรั่ง

๖. **ดุสิตา** พรรณไม้กินแมลงขนาดเล็ก มีดอกสีม่วงสวยงามมาก ลักษณะคล้ายดอกถั่ว ออกดอกในช่วงปลายฤดูฝน บนลานหินและพื้นที่โล่ง

๗. **สร้อยจันทร์** พรรณไม้กินแมลงอีกชนิดหนึ่ง มีดอกสีเหลือง ออกดอกแซมอยู่กับดอกดุสิตา มักพบบนลานหินตอนบนของน้ำตกสร้อยสวรรค์

ภาพลายเขียนสีแห่งฟาตัม

(ภาพบน)

ผาหมอนมองจากผาแต้ม
แลเห็นแม่น้ำโขงอยู่ลิบๆ

(ภาพล่าง)

ภาพปลาบึก อันเป็นสัญลักษณ์ของแม่น้ำโขง
เป็นภาพที่มีความยาวเกือบ ๓ เมตร

(ภาพหน้า ๕๔-๕๕)

ภูผาแต้มอันปรากฏภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์
เป็นภาพวิถีชีวิตที่สะท้อนถึงการล่ามาหากิน
ในยุคหนึ่ง

ข้อ “ผาแต้ม” ในความหมายของชาวอีสานจะหมายถึงผาอะไรที่ไหนก็ได้ ถ้ามีสีไประบาย ไปเขียนเป็นรูปต่างๆ ไว้ เขาก็เรียกง่ายๆ ว่าผาแต้มทั้งนั้น และมีอีกชื่อหนึ่งที่เป็นธรรมดาสามัญของภาษาอีสานนี้ คือคำว่าลาย เราจึงพบ ถ้ำลาย หรือผาลายอีกหลายแห่งในอีสาน เพราะคำว่า “ลาย” ก็คือ “รูป” นั่นเอง

ทั้งสองชื่อนี้ไม่ได้บอกเลยว่าเป็นรูปอะไรบ้าง บอกแต่เพียงว่าเป็นผา หรือถ้ำที่มีรูปเขียนอยู่เท่านั้น แต่บางแห่งชาวบ้านก็เอาลักษณะของรูปมาตั้งชื่อ เช่น ถ้ำคน ถ้ำวัว ที่พระพุทธรูปบาทบัวบก ในอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

“ผาแต้ม” เป็นชื่อของผาที่อยู่ในภูเขาหินทราย อยู่ในแผนที่ทหาร เรียกว่า “ภูผาขาม” เป็นเทือกเขาเดียวกับพนมดงรักหรือดงเร็กซึ่งเขาพระวิหาร ตั้งอยู่ แต่อย่างไรก็ตามหน่วยหินทั้งสองแห่งก็เป็นหน่วยเดียวกัน แผนที่ธรณีวิทยา ให้ชื่อ “หน่วยภูพานและพระวิหาร” ผาแต้มอยู่ในเขตการปกครองของบ้านกุ่ม หมู่ที่ ๓ ตำบลห้วยไผ่ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ปกติภูเขาหินทรายนั่นมักไม่ค่อยสูง เพราะถล่มหลายครั้งละมากๆ เนื่องจาก เนื้อหินไม่เกาะยึดแน่นอย่างหินชนิดอื่นๆ ไม่มีถ้ำสวยๆ ที่แบ่งเป็นหลืบ เป็นห้อง และไม่มีหินงอกหินย้อยให้คนทีไปเที่ยวเกิดความตื่นตาตื่นใจอย่างภูเขาหินปูน แต่ กระนั้นก็ตาม ภูเขาหินทรายที่ผาแต้มก็มีธรรมชาติที่สวยงามบนลานหินหน้าผา ให้เห็นเทือกเขาทะมึนสลัซบซ้อน ประกอบกับสายน้ำในแม่น้ำโขงกำลังไหลเอื่อยๆ เป็นทางคดเคี้ยวอยู่เบื้องล่าง ทำให้ดูประหนึ่งแม่น้ำสายนี้เป็นเส้นแบ่งกันลัทธิ การปกครองระหว่างเสรีประชาธิปไตยกับสังคมนิยมออกจากกัน

นับเป็นสิ่งที่น่าภาคภูมิใจอย่างยิ่งของชาวไทยทั้งผอง เมื่อมีการค้นพบภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์โบราณที่ผาแต้มและผาหมอน ภาพเขียนสีที่พบนี้ นักโบราณคดีจากกรมศิลปากรได้สำรวจและพิสูจน์แล้วให้ความเห็นว่า ภาพเขียนสี

ภาพตุ้ม อันเป็นภาชนะสานหรือเครื่องจักสาน ใช้เป็นเครื่องมือจับปลาที่ใช้ในบริเวณปากมูล และแม่น้ำโขงจนถึงปัจจุบัน

ภ

ภาพเขียนสีอันยิ่งใหญ่บริเวณผนังผาแต้ม อันเป็นกลุ่มภาพที่ชัดเจนแสดงถึงชีวิตความเป็นอยู่ของคนยุคนั้น ที่เกี่ยวกับการทำมาหากิน ซึ่งมีทั้งปลาบึก ช้าง วัว สุนัข กวาง และตุ้มจับปลา เป็นต้น

แห่งนี้เป็นวัฒนธรรมสมัยประวัติศาสตร์ มีอายุราว ๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ ปีมาแล้ว และเป็นกลุ่มภาพเขียนแสดงให้เห็นเรื่องราวต่างๆ ของมนุษย์ในสมัยโบราณ

การเดินทางไปผาแต้มนั้น ถ้าเริ่มต้นกันที่อำเภอโขงเจียม มุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตกไปตามถนนโขงเจียม-ศรีเมืองใหม่ ถึงหลักกิโลเมตรที่ ๖ เลี้ยวขวาไปตามทางสายยุทธศาสตร์โขงเจียม-เขมรรัฐ ประมาณ ๙ กิโลเมตร จะมีทางแยกไปทางขวามือ (ทิศตะวันออก) ซึ่งจะเป็นทางเข้าหมู่บ้านหนองผือน้อย เมื่อเดินทางประมาณ ๒ กิโลเมตร ผ่านหมู่บ้านหนองผือน้อยแล้วตรงไปตามถนนสายนี้อีกประมาณ ๓ กิโลเมตร ก็จะถึงผาแต้ม จากทางแยกนี้ประมาณ ๑,๖๐๐ เมตร ทางด้านซ้ายมือของถนนจะมองเห็นเสาหินทรายรูปร่างประหลาด บนยอดเสามีก้อนหินขนาดใหญ่วางอยู่ได้อย่างมหัศจรรย์ มองดูคล้ายดอกเห็ดขนาดใหญ่หรืออนุสาวรีย์อะไรสักอย่าง เสาเหล่านี้เกิดจากการกัดเซาะของน้ำ สายลม และแสงแดดเป็นเวลานาน มีอยู่ ๓ เสา และเราเรียกว่า “เสาเฉลียง” ซึ่งเป็นบริเวณลานหินเดียวกันกับผาแต้ม จากจุดนี้ต่อไปประมาณ ๑,๔๐๐ เมตร ถนนจะสิ้นสุดที่ลานหินกว้างบนภูผาขาม

ใกล้ๆ หน้าผาแห่งนี้เราจะสังเกตเห็นก้อนหินอยู่กลุ่มหนึ่ง มีลักษณะคล้ายๆ กับมีคนเอามากองไว้ นักโบราณคดีตั้งชื่อให้ว่า “คอกหิน” คอกหินนี้ชาวบ้านยืนยันว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นนานแล้วจนไม่มีใครทราบว่าเกิดขึ้นเมื่อใด นักโบราณคดีสันนิษฐานว่า คอกหินนี้น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของฝีมือมนุษย์ที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มภาพเขียนที่หน้าผาเบื้องล่าง ลักษณะเช่นนี้คล้ายกับวัฒนธรรมหินตั้ง (Megalith) ซึ่งเป็นระบบความเชื่ออย่างหนึ่งของคนในสมัยโบราณ (อาจเป็นความเชื่อทางไสยศาสตร์ การบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์) เมื่อเราพบกลุ่มภาพเขียนในทีใดก็จะพบวัฒนธรรมหินตั้งที่บริเวณใกล้เคียงเสมอ (บางครั้งเรียก “เสมาหิน”)

ณ ภูผาขามแห่งนี้ มีภาพเขียนอยู่ ๓ แห่งในบริเวณผาแต้ม คือ ผาขาม ผาแต้ม และผาหมอน แห่งแรกอยู่ระดับเดียวกับผาแต้ม คือ ผาขาม มีภาพเขียนเป็นรูปสัญลักษณ์ต่างๆ ไม่สะดุดตา คนส่วนมากจึงเดินผ่านไปโดยไม่ทราบว่า มีภาพเขียนสีแดงอยู่กลุ่มหนึ่ง จากนั้นไปจึงเป็นภาพเขียนสีที่ “ผาแต้ม” ส่วนผาหมอนเลยขึ้นไปทางเหนือ และมี ๒ แห่ง เราตั้งชื่อเองว่าผาหมอนบนกับผาหมอนล่าง เพราะอยู่ต่างระดับกัน แต่พวกเราบางคนติดฮีลัน เรียกผาหมอนเฉยๆ แห่งหนึ่งและผาหมอนน้อยอีกแห่งหนึ่ง

ด้านข้างตะวันออกของภูเขาภูเขาลูกนั้นแตกออกเป็นหน้าผาเป็นมุมต่ำกว่า ๙๐ องศา ตัดกับพื้นที่เป็นทางเดินไต่ผานั้น ฉะนั้นถึงฝนจะตกก็ไม่เปียก เพราะข้างบนจุ่มคลุมเป็นเพิงไว้ให้ด้วย และเพราะอยู่ทางตะวันออก ภาพเขียนสีซึ่งส่วนใหญ่เป็นสีแดงจึงเลือนด้วยแดดเผาและอากาศชื้น

ส่วนยอดของภูเขาบริเวณนั้นสูงประมาณ ๒๖๐ เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลางเท่านั้น วัดจากพื้นราบริมฝั่งโขง ก็คงสูงประมาณ ๑๖๐ เมตรจากพื้น เพราะพื้นราบแถบนั้นสูงประมาณ ๑๐๐ เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลางเข้าไปแล้ว ส่วนที่เป็นหน้าผาสูงจากทางเดินไต่ผาประมาณ ๔๐ กว่าเมตร และจากทางเดินถึงพื้นราบสูงประมาณ ๑๒๐ เมตรเท่านั้น แต่ความลาดชันหรือลาดเอียงและความขรุขระบางตอนของทางเดิน ทำให้ดูหวาดเสียวเหมือนกัน

การลงไปชมภาพเขียนสี เริ่มจากเดินลัดเลาะจากหินไปตามหน้าผาที่สูงชัน ประมาณ ๔๐ เมตร ซึ่งทางลงเป็นบันไดที่ทำขึ้นใหม่ จากนั้นจึงเดินตามทางขนานไปกับหน้าผาเป็นระยะทางราว ๒ กิโลเมตร ระยะ ๔๐๐-๕๐๐ เมตรแรกมีชื่อว่า “ผาขาม” บนผาขามนี้จะมีบางตอนที่มีย่องรอยว่าเคยมีภาพเขียนมาก่อน แต่ผนังหินได้ถล่มลงมาเสียเป็นส่วนใหญ่ มีกลุ่มภาพที่เหลือให้เห็นชัดๆ เพียงกลุ่มเดียว ตอนปลายๆ ของหน้าผาที่ปรากฏเป็นรอยสีแดงไม่ทราบรูปร่างที่แน่ชัดเพราะเป็นส่วนที่เหลือจากผนังที่ถล่มลงมา ถัดจากผาขามก็เป็นทางเดินไปตามไหล่เขาถึงใต้เพิงผาแต่ิม

ที่ผาแต่ิมเป็นหน้าผาขนาดใหญ่ มีภาพเขียนจำนวนมากมาย เรียงรายตามความยาวของหน้าผาติดต่อกันยาวประมาณ ๑๕๐ เมตร ภาพทั้งหมดไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ ภาพ ภาพเขียนที่ปรากฏบนผาแต่ิมนี้แบ่งออกง่ายๆ ได้ ๔ กลุ่ม คือ ภาพคนและมือคน ภาพสัตว์ ภาพวัตถุ และภาพลวดลายเรขาคณิต

ที่เป็นรูปสัตว์มีอยู่ ๙.๖๐ เปอร์เซนต์ มีทั้งสัตว์บก คือ ช้าง หมา และตัวอะไรไม่ทราบอีกจำนวนหนึ่ง สัตว์น้ำ คือ ปลาและเต่าพบน้ำ ซึ่งเรียกอย่างชาวบ้านที่นั่นว่า ปลาผาอื้อง และสัตว์ปีก คือนก

รูปวัตถุ ประมาณ ๗.๕๔ เปอร์เซนต์ เป็นภาชนะสานหรือเครื่องจักสานรูปร่างแบบที่เรียกกันในอีสานว่า “ตุ้ม” ใช้จับปลา ส่วนบนคล้ายพาน (รัฐธรรมนุญ) นั้นแหละ

รูปเรขาคณิตและรูปวัตถุมีจำนวนเท่ากันคือ ๗.๕๔ เปอร์เซนต์ มีพวกลายก้างปลา รูปเขาสัตว์ ลายหยึกหยักแบบที่เรียกว่า “คลื่น”

สำหรับรูปคน ที่เป็นรูปเต็มตัวมีเพียง ๒.๗๕ เปอร์เซนต์ แต่ที่เป็นอวัยวะของคนทำเป็นรูป “มือ” มีถึงร้อยละ ๗๒.๔๐ มีทั้ง “มือแดง” “มือดำ” และ “มือขาว”

เทคนิคงานจิตรกรรมของที่นี่ มีทั้งการเขียนแบบระบายทึบเต็มรูปแบบเงา (silhouette) หรือเขียนแบบเส้นโครงร่าง (outline) บางรูปในรูปเดียวกันใช้เทคนิคทั้งสองอย่างประกอบกัน

อีกวิธีหนึ่งใช้ “พน” ตัวแบบก็คือมือนั่นเอง ด้วยการทาบมือลงที่พื้นผนังแล้วพ่นสีลงไป รูปที่ปรากฏจะเป็นมือขาวๆ รอบๆ นิ้วมียังเห็นสีเป็นลอะอง

เฉพาะรูป “มือ” ทำด้วยเทคนิค ๒ อย่าง อย่างหนึ่งพน และอีกอย่างหนึ่งเขียนระบายทึบเป็นรูป แต่เนื่องจากรูปมือนี้น้อยและเวลาของเรามีน้อย แถมบางแห่งยังเลือนไป ต้องดูถี่ถ้วนกันจริงๆ จึงจะมองเห็น เลยไม่ได้ดูว่ามีรูปไหนบ้าง ที่ทำการเอาสีทาบมือแล้วทาบมือลงบนผนังให้เป็นรูป เห็นข้อนิ้วชัดเจน แตกต่างกับเทคนิค ๒ อย่างที่พูดมา

สีที่ใช้เขียนและพ่นเป็นสีแร่ฮีเมโทต์ เป็นสีแดงเกือบ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ เวลาจะใช้เขียนต้องเอามานับเป็นผงละเอียด แล้วผสมน้ำและกาบพอให้ติดพู่กัน และชั้นพ่นไม่ให้ซึมเหมือนที่เขียนบนผิวหม้อบ้านเชียง

เมื่อเวลาผ่านไปนับเป็นพันๆ ปี สายลม แสงแดด น้ำ และความชื้นก็ทำลายรูปเหล่านี้ไปด้วย บางเรื่องและบางตอนเลือนไปจนมองไม่ค่อยเห็นแล้วต้องเพ่งกันอยู่นาน บางแห่งมองใกล้ไม่เห็นเพราะต้องแหงนดูและทางเดินแคบจนถอยหลังไม่ได้ ก็ต้องเดินลงไปอีกชั้นหนึ่งแล้วมองดูขึ้นมา ซึ่งก็มักจะไกลเกินไป

ภาพลายเรขาคณิต เป็นรูปสีเหลี่ยมต่อเนื่อง

(ภาพหน้า ๖๐-๖๑)

หน้าผาริมโขงเมื่อมองจากผาแต่ิม เป็นแหล่งพบภาพเขียนสีมากมาย

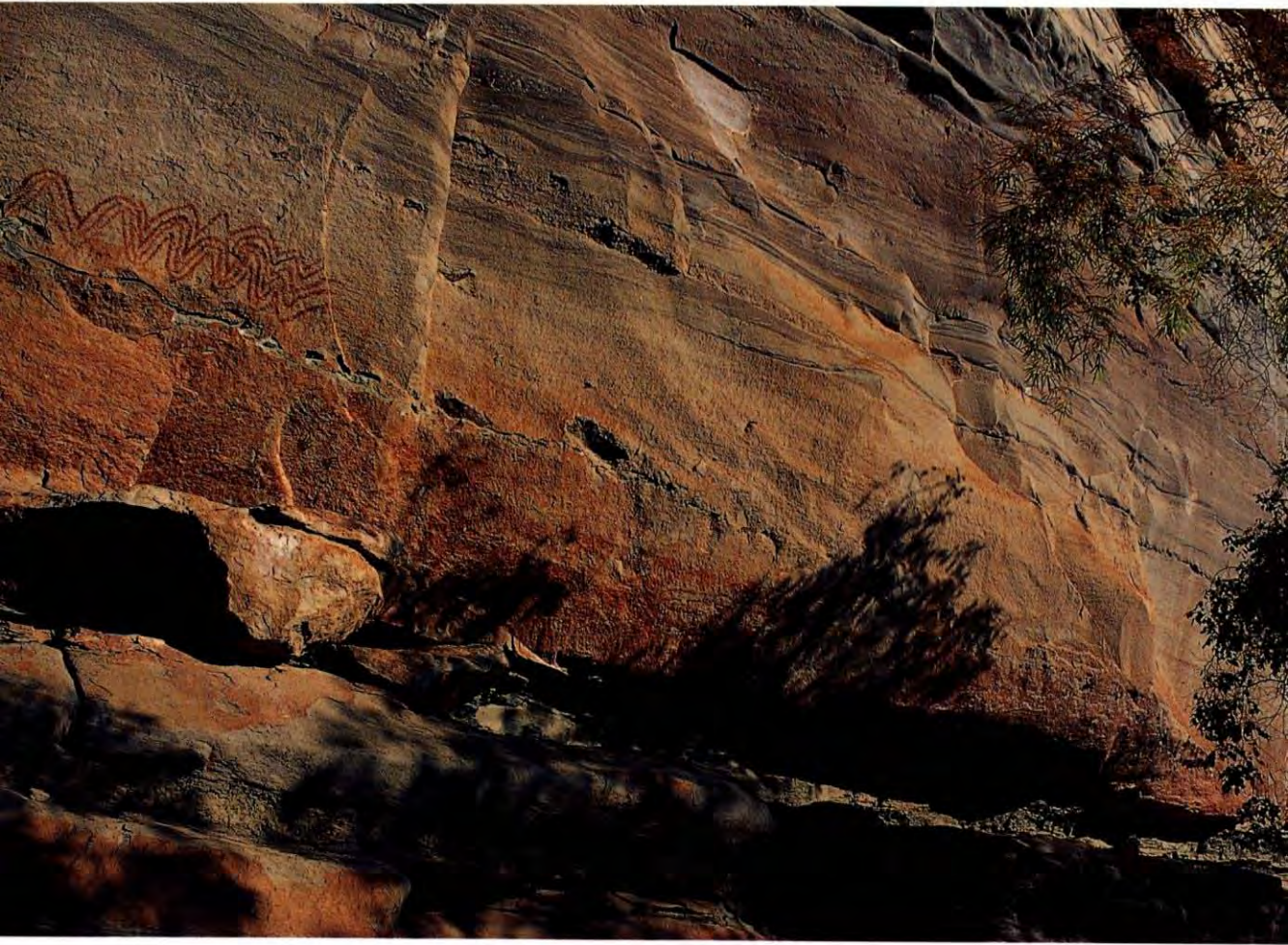

อีกนั่นแหละ จึงอยากจะแนะนำว่าถ้าใครจะไปชมควรมากล่องสองทางไกล หรือถ้าถ่ายภาพควรรู้ใช้เลนส์ยาวด้วยก็จะช่วยให้เห็นรูปชัดเจนขึ้น

การถ่ายรูปภาพเขียนสีแดงที่เลือนๆ นั้นยาก เพราะไม่มีทางที่จะช่วยได้ อย่างสีอื่น เช่น สีเหลือง ขาว และดำ ซึ่งอาจใช้เทคนิคถ่ายภาพอัลตราไวโอเล็ต (ultraviolet photography) ๒ อย่าง คือ fluorescence method หรือ reflected technique เข้าช่วยได้แต่เสียค่าใช้จ่ายสูง วิธีบันทึกภาพที่ดีอีกอย่างหนึ่งจึงเป็นการสเก็ทหรือคัดลอกเท่าจริง ด้วยการทาบนแผ่นพลาสติกใสบนผนังที่มีรูป แล้วเขียนตามทีเห็น ถ้ารูปอยู่สูงก็ต้องใช้บันได แต่บางแห่งใช้ไม่ได้ เพราะไม่มีที่จะวางบันได ถ้าจะทำกันจริงๆ แล้ว กระบวนการหรือวิธีการยุ่งยากเหลือเกิน

ภาพเขียนที่ผาหมอน ถัดจากผาแต้มไปตามทางเดินขนานกับแนวหน้าผาไม่ถึง ๑ กิโลเมตร จะมองเห็นภาพเด่นชัดอยู่ตรงกลางหน้าผา สูงจากทางเดินประมาณ ๖ เมตร เป็นภาพสัตว์สี่เท้า ไม่น่าชัดว่าสัตว์นั้นเป็นรูปของวัวควาย หรืออาจจะเป็นโคไพร (กูปรี) สัตว์ป่าสงวนประเภทที่ ๑ ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ในแถบนี้ ในภาพมองเห็นเขาได้เด่นชัด บริเวณโดยรอบใกล้ๆ มีภาพคนถือวัตถุอยู่

ภาพเขียนสีรูปวัว และรอยขีดเสมือนนาข้าว

ผาหมอนปรากฏลายเส้นคล้ายคลื่นน้ำ

ในมือ มองดูคล้ายเคียวหรืออาจเป็นธนู ในภาพมีสิ่งแวดล้อมคล้ายทุ่งหญ้า มีบางคนที่คิดว่าอาจจะเป็นภาพต้นข้าว ซึ่งหมายถึงว่าสมัยนั้นมีการทำนาแล้วนั่นเอง

จากบริเวณภาพเขียนนี้ เดินต่อไปอีกประมาณ ๒๐๐ เมตร จะพบทางขึ้นซึ่งทำขึ้นใหม่เป็นบันไดสูงประมาณ ๑๐ เมตรเศษ อีกประมาณ ๑๐๐ เมตรก็จะถึงยอดเขา หรือเดินไปทางซ้ายมือเพื่อดูภาพเขียนที่ “ผาหมอนบน” ซึ่งมีรูปผู้หญิงนั่งกระโปรง เป็นภาพขนาดเล็กแต่รายละเอียดชัดเจนอยู่มาก ช่างๆ มีภาพคนอยู่อีก ๔-๕ ภาพ แต่แลดูไม่ชัดเจนมากนักเพราะมีรอยขีดเขียนทับใหม่ นับเป็นสิ่งที่น่าเสียดายยิ่งนัก

เมื่อเรามาสถถึงยอดเขาแล้ว เราสามารถมองเห็นทัศนียภาพที่สวยงามอีกมุมหนึ่งของภูผาแห่งนี้ จากจุดนี้เราสามารถเดินกลับไปยังลานจอดรถได้โดยไม่ต้องเดินย้อนกลับทางเดิม ระยะทางจากจุดนี้ถึงลานจอดรถประมาณ ๑,๔๐๐ เมตร กล่าวถึงสาเหตุแห่งการสร้างภาพเขียนสี อาจสันนิษฐานได้หลายประการ คือ

ความเชื่อในความสำนึกบาป จากภาพเขียนที่เห็นบนหน้าผาส่วนใหญ่เป็นภาพสัตว์ เช่น ช้าง ปลา เต่า วัว ซึ่งล้วนเป็นสัตว์ที่ให้ประโยชน์แก่มนุษย์ทั้งสิ้น แต่มนุษย์ก็จำเป็นต้องฆ่าเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตและกลัวว่าสักวันอาจจะสูญพันธุ์ไป จึงใช้วิธีการบันทึกภาพเอาไว้ในที่ที่ปลอดภัย เพื่อชนรุ่นต่อไปจะได้เห็น และนึกถึงคุณของสัตว์ที่มีอยู่ในภาพเหล่านั้น

นอกจากความภาคภูมิใจในความอุดมสมบูรณ์ตามลักษณะภูมิศาสตร์แล้ว บริเวณผาแต้มยังเป็นแหล่งที่ปลอดภัยที่สุดในการพักอาศัย ตลอดจนการทำมาหากินก็ดำเนินไปอย่างอิสระตามสภาพของมนุษย์ที่เร่ร่อน ประกอบกับมีสัตว์ป่า ชุกชุม จัดเป็นทำเลที่ดี เป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่ง จึงมีการบันทึกภาพลงไปที่นี้มีโขลงช้าง ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในโลกซึ่งมีชุกชุมในแม่น้ำโขง ความภาคภูมิใจนี้อาจเปรียบเทียบให้เห็นว่า ปลาบึกที่ใช้เป็นอาหารก็มีขนาดโตพอกับช้าง นอกจากนี้ยังมีภาพปลาตัวเล็กๆ อีกมาก ล้วนแต่แสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ในการดำรงชีวิตทั้งสิ้น

ภาพลายเส้นคล้ายคลื่นน้ำ
สันนิษฐานว่าเป็นภาพวาดแม่น้ำโขง

ความเชื่อโชคลาง การเขียนภาพต่างๆ ไว้มากมายอาจทำเพื่อเป็นการเชิญหรือบวงสรวงสิ่งที่ยึดต้องการมาสู่ความปรารถนาของตน คล้ายๆ กับผ้าบุญพระเวส (เวสสันดร) ที่ชาวพื้นเมืองอีสานแท้เพื่อรับเอาพระเวสกลับเข้าเมือง (ผ้าพระเวสนั้นเป็นการบรรยายถึงกัณฑ์ต่างๆ) ซึ่งเป็นประเพณีจนทุกวันนี้ แต่ภาพบนผาแต้มเป็นเพียงภาพสัตว์และเครื่องมือดักปลา สไลปลาเท่านั้น จะเป็นไปได้หรือไม่ว่า ภาพเหล่านี้เขียนขึ้นเพื่อเป็นการสักการะแต่เทพเจ้า ถ้าเป็นจริงก็แสดงว่ามนุษย์รุ่นนี้มีการประกอบพิธีกรรมแล้ว

การดำรงชีวิตประจำวัน ภาพต่างๆ แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ได้รับประโยชน์จากเนื้อ งา ทั้งยังมีภาพสัตว์ใช้งานและแสดงให้เห็นว่ามีเกษตรกรรมแล้ว

ภาพเขียนสีที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาแล้วนั้น ทางกรมศิลปากร ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถานแล้ว เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ตามประกาศราชกิจจานุเบกษา หน้า ๒๖๘๙ เล่มที่ ๙๙ ตอนที่ ๑๓๐ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๒๕ เพื่อจะได้ดำเนินการช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติและรักษาภาพเขียนสีโบราณ อันเป็นผลงานของมนุษย์สมัยประวัติศาสตร์โบราณที่ได้ทิ้งร่องรอยทางประวัติศาสตร์ไว้ให้เราได้ดูได้ศึกษา อันจะเป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการต่อไป

อายุของภาพเขียนสีเหล่านี้คงจะอยู่ในช่วง ๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ ปี ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเกษตรกรรมธัญพืชเช่นข้าวอย่างเป็นล่ำเป็นสันแล้ว เครื่องจักสานสมัยนี้ ก้าวหน้าไปมาก คนไม่ได้อยู่ในถ้ำหรือหลืบในเพิงผา แต่มาตั้งบ้านเรือนเป็นหมู่บ้าน บนตระพังริมแม่น้ำโขงนี้เอง การเพาะปลูกทำได้บนตระพังนั้นและที่ราบริมน้ำ บางแห่ง อาหารที่อุดมสมบูรณ์ที่สุดคงจะเป็นปลา เพราะมีตมซึ่งเป็นเครื่องจับปลา เขียนอยู่เรียงราย ตมบางใบยังมีการต่อแขนให้อีกจนบางคนนึกว่าเป็นรูปคน

ปลาตัวใหญ่ๆ ที่เห็นนั้น ดูไปดูมาเหมือนปลาบึก อันเป็นปลาที่มีเฉพาะในแม่น้ำโขงและเป็นปลาน้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ซึ่งเดี๋ยวนี้ค่อนข้างหายาก เพราะไม่ได้ยินว่ามีใครจับได้มาหลายปีแล้ว บริเวณที่มีภาพเขียนสีนี้อยู่เหนือ “เวินบึก” ของชาวบ้านไปไม่กี่กิโลเมตร ประมาณสัก ๑๐ ปีมานี้ ปลาบึกไม่ใช่ปลาที่หายากจนเกินไปนัก และความวิเศษนั้นไม่ได้อยู่ที่ “รสชาติ” ของเนื้อของมันเท่านั้น หากยังเป็นความเชื่อของผู้คนแถบลำน้ำโขงว่าเป็นปลาคักดีสิทธิ์ เมื่อจับได้ครั้งแรก ต้องทำพิธีปลอยไปก่อน จับได้ครั้งที่ ๒ ถึงจะเอาไว้ ในการจับปลาบึกก็มีพิธีกรรมกันเป็นพิเศษ

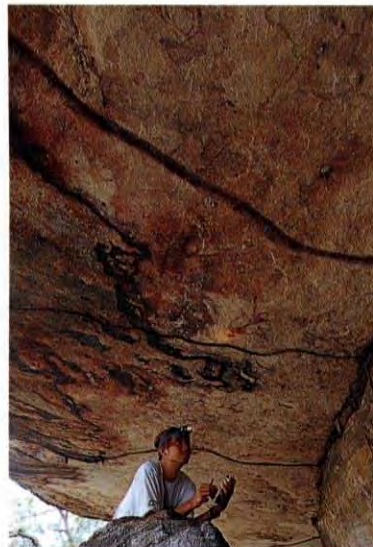
(ภาพบน)
หินรูปคล้ายเครื่องบินบนภูสะมุข
(ภาพซ้าย)
สวนหินรูปร่างแปลก
บนภูสะมุข บนเส้นทางที่จะไปถ้ำแต้ม
แหล่งภาพเขียนสีอีกแห่ง

แหล่งภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบใหม่ในครั้งนี้ อยู่ในเทือกเขาภูโลง ภูชะมุย ภูตงนา และภูจันท์แดง ซึ่งเป็นภูเขาหินทรายเทือกเดียวกันกับเทือกเขาภูพานที่ทอดตัวยาวมาตามแนวทิศตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้จากจังหวัดสกลนคร ผ่านอำเภอนิคมน้ำคำสร้อย ของจังหวัดมุกดาหาร อำเภอเลิงนกทา ของจังหวัดยโสธร อำเภอชานุมาน ของจังหวัดอำนาจเจริญ อำเภอเขมราฐ อำเภอกุดข้าวปุ้น อำเภอโพธิ์ไทร อำเภอตระการพืชผล อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอโขงเจียม ของจังหวัดอุบลราชธานี เทือกเขาแนวนี้เป็นเทือกเขาหินทรายอยู่ในหน่วยหิน “ภูพานและภูพระวิหาร” (แผนที่ธรณีวิทยา) เทือกเขาหินทรายนี้เป็นชั้นหินทรายที่ก่อตัวขึ้นเป็นก้อนใหญ่และแน่น มีสีเทาปนเหลืองถึงชมพูปนเทา มีหินกรวดมน (conglomerate) สีเทาถึงเทาปนม่วง มีหินดินดานที่อัดตัวแน่น และหินทรายแป้ง (siltstone) ซึ่งเป็นชั้นของหินชนิดหนึ่งเป็นก้อนเล็กๆ เกิดจากน้ำพามาตกตะกอนแล้วอัดตัวแน่นแทรก

หินทรายเหล่านี้เป็นหินทรายที่มีคุณสมบัติเกาะยึด (cementing quality) ตัวเองน้อยกว่าหินปูน ถึงแม้ไม่มีคนไปทำลายก็จะเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลาโดยกระบวนการทางเคมีและฟิสิกส์ ที่เรียกว่าการผุพังอยู่กับที่ (weathering) ทางฟิสิกส์นี้ดูจะเป็นผลร้ายกว่าทางเคมีและขึ้นอยู่กับตัวประกอบหลายอย่าง ทั้งภายในและภายนอก ดังเช่นอุณหภูมิรอบๆ ไม่คงที่หรือขึ้นลง (fluctuation) คือหนาวจัดหรือร้อนจัด จะทำให้อุณหภูมิของหินเคลื่อนในเชิงกล (mechanical movement) มีการหดและขยายตัว เป็นผลไปถึงองค์ประกอบโครงสร้างตามกระบวนการที่เรียกว่า thermal weathering อย่างหนึ่ง หรืออีกกระบวนการหนึ่งซึ่งเกิดจากตัวการภายนอกที่เกิดจากรากไม้ซอนไซและอื่นๆ

เพิงผาบริเวณถ้ำแต้ม บนมุสะมุย
ยังปรากฏภาพเขียนสี

(ภาพถ่าย)
ลานหินรูปร่างต่างๆ นานา
บนมุสะมุย

ห้องโถงของถ้ำแต้มอยู่บนส่วนหนึ่งของภูสะมุย

จากขบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงทำให้เทือกเขาหินทรายนี้เต็มไปด้วยก้อนหินขนาดใหญ่ที่ยกตัวอยู่บนพื้นหินรูปร่างแปลกๆ คล้ายกับมีคนทำขึ้น บางครั้งก็เหมือนสัตว์ชนิดต่างๆ หอคอยบ้าง ดอกเห็ดบ้าง เป็นเพราะเทือกเขาหินทรายนี้มีการถล่มหลายมาแล้วหลายครั้งหลายหน จนเหลือแต่ก้อนหินที่ยังคงทนอยู่ดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้เองที่เราพบว่าเป็นสถานที่ที่คนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ใช้เป็นที่ยืนภาพดังเช่นที่ ภูพระบาทและเทือกเขาภูพานในเขตอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ภูเก้า อำเภอนोनสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ภูเวียง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดขอนแก่น เขาจันทรงาม อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ภูผาผึ้ง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ภูอ่างขก จังหวัดมุกดาหาร และที่ผาแต้ม อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี

ภาพเขียนสีที่ถ้ำโถง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของเสาเฉลียง มีอยู่ด้วยกันถึง ๓ แห่ง ทว่ามีภาพที่เหลืออยู่ชัดเจนเพียงแห่งเดียว ลักษณะของแหล่งภาพเขียนเป็นเพิงหินหันหน้าไปทางทิศเหนือ หน้าเพิงหินกว้าง ๔ เมตร สูง ๔ เมตร ลึก ๒ เมตร อยู่บนเขาสูงเล็กๆ ลูกหนึ่งของถ้ำโถง ภาพที่พบทำอยู่บนเพดานหินเป็นภาพมือทั้งหมด สีของภาพเป็นสีแดงแบบน้ำหมาก มีทั้งหมด ๒๖ มือ ภาพมือเหล่านี้ทำด้วยวิธีทาบเป็นคู่ๆ กันไป ปลายนิ้วชี้ออกทางหน้าเพิงทุกมือ มีที่นับได้ ๘ คู่ สิ่งที่น่าสนใจในบริเวณนี้ คือโลงศพโบราณทำด้วยไม้ยุบบริเวณใต้เพิงหินผา จึงเรียกที่นั่นว่าถ้ำโถง หรือภูโถง สถานที่แห่งนี้คงเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมในการฝังศพของมนุษย์สมัยโบราณ

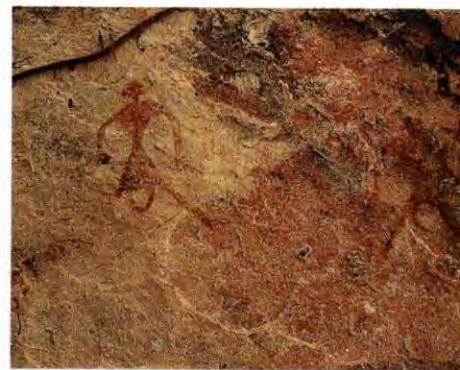
ถ้ำแแต่้ม สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๓๐๐ เมตร ห่างจากบ้านผาชันไปทางทิศใต้ประมาณ ๗ กิโลเมตร มีภาพเขียนปรากฏบนเพิงผาของหินทราย ขนาดยาว ๒๐ เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันตก ส่วนบนยื่นออกไปเป็นหลังคา ค้ำได้ทั้งแดดและฝน ภายในเพิงผาไม่อับทึบ อากาศถ่ายเทได้ดี หน้าเพิงผาแห่งนี้เป็นต้นกำเนิดของลำห้วยแแต่้ม บริเวณใกล้เคียงถ้ำแแต่้มนี้ลักษณะภูมิประเทศเป็นลานหินกว้างใหญ่บนยอดเขาของภูสะมุข สลับไปด้วยโขดหินน้อยใหญ่เป็นกลุ่มๆ รูปร่างแปลกตา บางก้อนคล้ายเต่า คล้ายปลา ดอกเห็ด เรือ บางแห่งเป็นกำแพงหินที่ยกตัวขึ้นจากพื้นหิน มีบ่อน้ำ และบริเวณดังกล่าวนี้เอง สํารวจพบแหล่งภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์อีกเป็นจำนวน ๘ แห่งด้วยกัน ในที่นี้จะกล่าวถึงภาพเขียนสีที่ถ้ำแแต่้ม ๑ ซึ่งทางหน่วยศิลปากรที่ ๖ พินิจเป็นผู้ค้นพบ

ภาพที่พบที่ถ้ำแแต่้ม ๑ นี้พบว่า เขียนอยู่ทั้งบนเพดานและผนังหิน ภาพจะมีความหนาแน่นอยู่กลาง นับได้ว่าเป็นแหล่งที่ใหญ่กว่าทุกแหล่งที่พบบนภูสะมุขนี้ มีภาพที่พอจะจำแนกตามลักษณะ ๓ ชนิดด้วยกัน คือ ภาพคน มือคน ภาพลายเส้น หรือภาพสัญลักษณ์

ภาพคน มี ๔ ภาพ เขียนด้วยสีแดงแบบน้ำหมากบนเพดานหิน ๒ ภาพ เป็นภาพเขียนแบบเงาทึบโดยใช้หลักของรูปสามเหลี่ยมสองรูปต่อกัน (double triangles) เขียนให้เห็นด้านหน้าตรง ไม่เน้นให้เห็นหู ตา จมูก ปาก ส่วนหัวโตคล้ายทรงผมผู้หญิงหรือคนโปกหัว ยกแขนทั้งสองข้างออกจากลำตัว ไหล่กว้าง เอวคอด ยืนกางขา นุ่งผ้าเหนือเขา มีลายเส้นวงกลมอยู่ตรงกลางหว่างขา ไม่ทราบว่าเป็นอะไร เป็นภาพที่เขียนเหมือนกันทั้ง ๒ ภาพ และมีขนาดใกล้เคียงกัน คือ สูง ๓๔ เซนติเมตร ห่างกันประมาณ ๓๐ เซนติเมตร ไม่ทราบว่าภาพคน ๒ คนนี้แสดงพฤติกรรมอะไร ทราบแต่เพียงว่าไม่ได้ขยับเขยื้อน มีการออกท่าทางเคลื่อนไหว (dynamic) คล้ายคนเดิน และที่เขียนอยู่บนผนังหินอีก ๒ ภาพเป็นภาพเขียนอยู่ในท่ายืนเช่นกัน แต่มีขนาดเล็กกว่า ๒ ภาพข้างต้น ภาพหนึ่งเขียนด้วยลายเส้น อีกภาพหนึ่งเขียนแบบเงาทึบ สีจางลงมากแล้วจึงดูไม่สะดุดตาเหมือน ๒ ภาพบนเพดานหิน

ภาพมือคน พบว่ามีการทำ ๒ วิธีด้วยกัน คือ แบบเอามือทาสีแล้วทาบลงบนผนังหิน และวิธีพ่น สำหรับวิธีพ่นนี้พบเพียง ๓ มือ เป็นมือขวาทั้งหมด ภาพมือส่วนมากจะลบเลือนและมีการทับรอยกัน มีทั้งมือเด็กและมือผู้ใหญ่ มือเด็กที่เห็นได้ชัดอยู่บนผนังหินตรงที่ต่ำสุด รวมแล้วเราพอจะทราบว่าภาพมือที่ทำอยู่ที่แหล่งนี้อย่างน้อยๆ ก็ ๖๐ มือ มือเด็กมี ๕ มือ เป็นมือขวาทั้งหมด สำหรับมือผู้ใหญ่ มี ๕๕ มือ เป็นมือซ้าย ๘ มือ มือขวา ๑๑ มือ และไม่ทราบชนิด ๓๖ มือ ในจำนวนภาพมือทั้งหมดนี้มีมือที่เป็นสีเหลืองอยู่ ๓ มือ นอกนั้นเป็นมือที่ทำด้วยสีแดงแบบน้ำหมากทั้งหมด

ภาพลายเส้นหรือภาพสัญลักษณ์ ภาพประเภทนี้มีเป็นจำนวนมาก เขียนกระจ่ายกันออกไปตามผนังและเพดานหิน มีลายก้านขด ลายเส้นทแยงมุมอยู่ในกรอบสี่เหลี่ยม ลายซิกแซก (zigzag) ลายกากบาท (cross) ลายรูปตาข่าย ลายเส้นคู่ขนาน ลายก้างปลา และลายกิ่งไม้ ภาพเหล่านี้เขียนด้วยตัวสีแดง แต่มีบางภาพกำลังจะกลายเป็นสีเหลือง ลักษณะของภาพเหล่านี้คล้ายกันมากกับที่พบที่บ้านมือ จังหวัดอุดรธานี

ภาพเขียนสีบนผนังเป็นรูปคนบนถ้ำแแต่้ม ภูสะมุข

ทุ่งดอกไม้บนพลาญหิน

ณ แผ่นดินสูง ภูมิประเทศภูเขาแต่ปรับเปลี่ยนจากแนวเทือกผาอันทอดยาว พื้นดินสลับด้วยลานหิน มีเม็ดกรวดเล็กๆ ดารดาษราวกับใครเอามาวางเรียง บางตอนเป็นเสาหินรูปร่างแปลกๆ เรียกกันว่าเสาเฉลียงถูกลมฝนกัดกร่อนมาจนแสดงเรื่องราวเป็นชั้นหินต่างๆ ต้นไม้ที่ปรากฏในบริเวณนี้จึงไม่มีใครใหญ่โต ดูกระแกร็นไปหมด ส่วนใหญ่จะเป็นไม้พุ่มขึ้นแทรกกระหว่างลานหินที่เป็นร่องน้ำ และมีดินอยู่บ้าง

ลานหินกว้างเบื้องหน้าแผ่นดินเหนือภูผามีเส้นกันเป็นสายน้ำเส้นใหญ่ ไกลโพ้น ณ ที่แม่น้ำโขงเดินทางมาถึง ถิ่นนี้ผู้คนอาศัยอยู่ครั้งก่อนประวัติศาสตร์ จะเริ่มต้น บันทึกเรื่องราวของสายน้ำไว้เป็นภาพลึที่แต่งแต้มไว้อย่างน่าทึ่ง

ยามลมหนาวมาเยือนที่นี่ ความอัศจรรย์อันยิ่งใหญ่ของธรรมชาติจะปรากฏขึ้น พื้นดินทั่วทุกหย่อมหญ้ากลายเป็นทุ่งดอกไม้ ดอกไม้เล็กๆ จะเรียงระบำกับสายลมอย่างน่ารัก แต่บ่อยครั้งที่ผู้คนเพียงแต่จะชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติ โดยที่ไม่พยายามรักษามันไว้อย่างยาวนาน

ผู้ซึ่งตระหนักถึงความยิ่งใหญ่ และได้เข้าถึงคุณค่าที่แท้ของธรรมชาติ วิถีทางที่เขาพยายามบรรลุถึงการนำนักเดินทางทั้งหลายสู่ธรรมชาติ ก็คือสร้าง ความเข้าใจและควบคุมการปฏิบัติให้ถูกต้องกับทุกฝ่าย

คำบอกเล่าของเจ้าหน้าที่พิทักษ์ป่าถึงวิธีที่เขาพยายามจะรักษาสภาพธรรมชาติไว้ พร้อมๆ กับการนำคนเหล่านั้นไปสัมผัสสิ่งทีบอบบางสวยงามเหล่านั้น คือ ใครที่จะเดินป่าเข้าไปในช่วงที่ดอกไม้บาน จะบอกให้เขาเดินตามทางที่ทำได้ จะได้ไม่เหยียบย่ำดอกไม้ซึ่งจะบานเพียงปีละครั้ง และจะไม่ตัดถนนไปในป่า เพราะมันเท่ากับตัดเข้าไปทำลาย และทำลายตั้งแต่เริ่มทำถนนทีเดียว ใครอยากเห็นธรรมชาติดีๆ ก็ต้องอดทนและพยายาม

ถ้าทำได้เช่นนี้จริงๆ บ้านเราคงมีที่เที่ยวดึก เหลืออีกเยอะ โดยเฉพาะที่ ผาแต้มแห่งนี้

ยังมีน้ำตกงามๆ หลายสาย คือ น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกทุ่งนาเมือง และ น้ำตกलगรู ภาพสายน้ำที่ไหลปามาตามลาดหินจะมีน้ำเต็มทีก็ช่วงฝนนี้แหละ

ทุ่งดอกไม้ เมื่อเข้าสู่ฤดูหนาว
บนพลาญหินอันกว้างใหญ่ในป่าเต็งรัง
จะดารดาษด้วยดอกไม้ป่านานาพรรณ

(ภาพหน้า ๗๒-๗๓)

ทุ่งดอกไม้บนลานเหนือน้ำตกสร้อยสวรรค์
เต็มไปด้วยสร้อยสุวรรณาสีเหลืองล่อ

พอเข้าหน้าแล้ง น้ำก็จะแห้งลงจนเหือดสนิท สภาพธรรมชาติอย่างนี้เองทำให้
ภูผาแต้มเปลี่ยนไปตามแต่ละฤดูกาล

พอฝนทั้งช่วงในเดือนตุลาคม ดินก็รับน้ำไว้เต็มที่แล้ว ลานหินต่างๆ ที่มี
ต้นหญ้าสั้นๆ ขึ้น ก็เริ่มแตกดอกออกชอกกันสะพรั่ง ดอกไม้จะบานไปจนเริ่มแล้ง
ในเดือนกุมภาพันธ์ ช่วงเดียวกันนี้ ทิวทัศน์ภูผาแต้มจะสวยงามมาก โดยเฉพาะช่วง
เช้าจะมีทะเลหมอกคลุมแม่น้ำโขงไว้จนสาย ฤดูร้อนก็จะเป็นช่วงที่เดินทางสะดวก
เหมาะจะมาชม ศึกษาภาพเขียนสีที่ผาแต้มและผาหมอน พอฝนลงก็เหมาะจะมา
เที่ยวหน้าตก พร้อมทั้งดอกไม้หน้าฝนก็เบ่งบานหลายชนิด เช่น ดอกโคลงเคลง
สีม่วงแดงเป็นพุ่ม เอื้องไผ่ และแดงอุบล ซึ่งออกดอกเต็มที่ในเดือนสิงหาคม-ตุลาคม
ฝนตกพร่าตลอดทั้งคืน อากาศเย็นชื้นหอมกลิ่นดิน ทำให้หวนคิดถึง
กอกกล้วยไม้แดงอุบล ซึ่งก็คือม้าวังสีม่วงแดงที่ขึ้นริมบ้านพัก ม้าวังที่เห็นทั่วไป
ออกดอกในช่วงนี้เหมือนกัน แต่ดูเหมือนว่าแดงอุบลจะมีขนาดใหญ่กว่าม้าวังที่ขึ้น
ตามภู่อื่นๆ

นอกจากนี้แล้ว ยังพบเอ็นอ้าสีม่วงแดงอีกเหมือนกันพล้นออกดอกสะพรั่ง
โดยเฉพาะบริเวณริมน้ำตก ไม่ว่าจะป็นสร้อยสวรรค์หรือธารน้ำหลายสายที่ไหล
ผ่านพลาญหิน

ภาพธารน้ำตกร้อยสวรรค์ไหลกระเซ็นชานเป็นฟองขาวแซมด้วยกอเอ็นอ้า
ความงามของป่าและสายน้ำเผยตัวออกมาเมื่อได้รับความชุ่มชื้นอุดมสมบูรณ์
ตลอดฤดูฝน จนถึงต้นฤดูหนาว ผืนดินคลุมพลาญหินก็โอบอุ้มความชุ่มชื้น จน
เพาะบ่มเมล็ดดอกไม้ที่เสียดแทงยอดขึ้นมาราวกับต้นข้าวแตกกล้า พอลมหนาว
มาเยือนก็ผลิบานเป็นดอกไม้เล็กๆ หลากสีหลายชนิด ครอบคลุมทั่วไปหมดทั้ง
ลานกว้าง

จากคำรำลือว่าทุ่งดอกไม้ที่นี้งดงามนัก สักรวมจากผาแต้ม แล้วก็เลย
มาถึงน้ำตกร้อยสวรรค์ จินตนาการถึงพื้นที่ชุ่มชื้นมีน้ำเลี้ยงตลอด ที่นั่นแหละ

(ภาพซ้าย)
ในหุบที่ลุ่มชุ่มน้ำจะมีเทียน
และมอสขึ้นเต็มไปหมด
(ภาพกลางขวา)
ดอกไม้ประจักษ์ตามหินในช่วงฤดูฝน

ทุ่งดอกกระดุมเงินออกดอกพราวแซมด้วยดุสิตาสีม่วง
บนลานหินเหนือน้ำตกสร้อยสวรรค์

ดอกไม้ป่าเหล่านี้ชอบขึ้นนรก แล้วก็ไม่ผิดหวัง เพราะเห็นน้ำตกสร้อยสวรรค์
ริมธารน้ำที่ไหลผ่านพลาญหินนั่นเอง ปรากฏทุ่งดอกไม้ที่งามละลานตา

พื้นที่บริเวณนั้นส่วนใหญ่จะเป็นเนินลาดหล่นลงมาสู่แนวธาร รอบนอก
มีป่าไม้เต็งรังเรียงซ้อนเป็นฉากหลัง ทุ่งดอกไม้บริเวณนี้สูงจากพื้นราว ๑๐ นิ้ว
ส่วนใหญ่เป็นดอกไม้ช่อยาว กลุ่มเดียวกับดอกดุสิตาสีม่วงเข้มที่พบมากแถบ
เทือกเขาภูพานและทุ่งแสลงหลวง แต่ทุ่งดอกไม้ที่นี้กลับมีสร้อยสุวรรณาชนิดช่อ
สีเหลืองสดแทรกอยู่จำนวนมาก ส่วนดุสิตาจะขึ้นอยู่มากบริเวณที่น้ำขังชุ่มชื้น ซึ่ง
จะออกดอกมากเป็นพิเศษ

เมื่อเดินเลาะไปตามแนวลำธาร มีเส้นทางเล็กๆ บนลานหินที่เต็มไปด้วย
ดอกไม้ป่าต่างๆ ส่วนมากจะขึ้นเป็นกลุ่มๆ อย่างดอกดุสิตาสีม่วงเข้ม มีช่อดอก
ใหญ่กว่าดอกไม้ในกลุ่มเดียวกันเมื่อเทียบกับสร้อยสุวรรณาที่ส่วนใหญ่จะเป็น
ช่อดอกสั้นๆ สีเหลืองสด และบางกลุ่มบนลานแห่งนี้จะเืองแน่นไปด้วยดอก
กระดุมเงินที่มีลักษณะเป็นตุ่มสีขาวสะอาด แล้วก็มิดอกไม้เล็กๆ อย่างอื่นแซมขึ้นมา

กระดุมเงินที่ชอบออกดอก
ตอนปลายฝน

(ภาพถ่าย)
หมู่บ้านหรือหมู่บ้านที่กลาง
ออกดอกสีเหลืองสดในช่วงปลายฝน

ทุ่งดอกไม้หลากหลายชนิดบนพลาญหินตอนบนของ
น้ำตกสร้อยสวรรค์ บานสะพรั่งในช่วงต้นฤดูหนาว

เช่น หญ้าข้าวก่ำ หญ้าบัว โคลงเคลง ซึ่งล้วนแล้วแต่ปรับขนาดจากที่เคยเห็นบนภู่อื่นๆ เป็นดอกใหญ่ กลายมาเป็นเล็กจิ๋วไล่เลี่ยกับกลุ่มดุสิตาเลยทีเดียว

สวนชายป่ารอบๆ ทุ่งดอกไม้จะมีดอกชิว้อันแดง คล้ายกับชบาดอกเล็กๆ และเอ็นอ้าเต็มไปหมด ดอกไม้สีม่วงสดใสและใบเปลี่ยนเป็นสีแดงส้ม กรองแสงแดดที่ส่องลงทุ่งดอกไม้ให้บรรยากาศอันอบอุ่น กลิ่นดอกไม้ในท้องทุ่งก็หอมอ่อนละมุนนุ่มนวลเหมือนอยู่ท่ามกลางสวนสวรรค์

สำหรับทุ่งดอกไม้ ความงามละเอียดอ่อนเช่นนี้ช่างเปราะบางนัก การเข้าไปชมพึงระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะเดินอยู่ในเส้นทาง การก้าวล้ำเข้าเหยียบย่ำต้นไม้ออกไม้เล็กๆ สะท้อนถึงจิตใจที่ไม่เหมาะจะมาสัมผัสกับธรรมชาติเอาเลยทีเดียว

ดอกไม้ป่าใช้เวลามายาวนานสำหรับการเพาะบ่มเมล็ดที่จะผลิบบาน มิใช่เพียงความงามฉาบฉวย ดอกไม้เฝ้าอำนวยความสะดวกให้แก่แมลงกินน้ำหวานดำรงเผ่าพันธุ์และทำงานแพร่ขยายพืชพรรณไม้กว่าร้อยกว่าพันชนิด เหล่านี้คือลูกโซ่วงจรแห่งป่าใหญ่ที่ไม่ควรถูกตัดสะบัดลง ทั้งภาพสะท้อนของความงามยังเป็นความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติที่ควรดำรงอยู่เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดีของมนุษยชาติ

จากทุ่งดอกไม้เหนือธารน้ำตกสร้อยสวรรค์ จะมีเส้นทางเลียบบหน้าผาออกไปสู่ผาเมฆและผาเจ็ก อันเป็นภูเขาที่ทำท่ายออยู่เหนือผิงโขง เส้นทางเดินป่าสายนี้สามารถเดินเลาะเลียบบไปจนทะลุผาหมอนโดยใช้เวลาเดินตลอดวัน ช่วงฤดูดอกไม้บานเช่นนี้ก็จะปรากฏทุ่งดอกไม้เป็นช่วงๆ ตลอดเส้นทางเช่นกัน

ทุ่งดอกไม้บนลานหินที่สวยงามอีกแห่งคือที่ป่าดงนาทาม เดินทางโดยรถยนต์ผ่านหมู่บ้านนาโพธิ์กลางไปถ้าป่าภูทิวารี ลำบากพอสมควรกว่าจะผ่านแต่ละช่วงไปได้ เพราะเป็นทางซีกกลางไม้ดั้งเดิม บางตอนเป็นพลาญหินข้ามห้วยลึก ร่องน้ำบางตอนทำให้รถต้องไต่หินไปตามทาง กว่าจะถึงดงนาทามก็ทุลักทุเลไม่น้อย เพราะเป็นเส้นทางที่ไม่เหมาะสำหรับรถธรรมดาที่ไม่ใช่รถขับเคลื่อนสี่ล้อ

ยิ่งถ้าเป็นฤดูหนาวที่ดอกไม้บานแล้ว ควรเดินป่ามาตามทางเดินจะดีกว่า เพราะระหว่างทางเดินจะเต็มไปด้วยพลาญหินและทุ่งดอกไม้ที่ดาดตาไปหมด และยังมีเสาเฉลียงอยู่ตามรายทางให้แวะชม

ลานหินที่ปกคลุมด้วยดอกไม้เล็ก ๆ
หลายหลากชนิด
ด้านหลังคือแนวป่าเต็งรัง

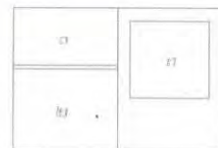

เมื่อมาถึงดงนาทามแล้ว บริเวณน้ำตกห้วยพอกบางตอนก็ผ่านลานหินป่าโปร่ง บางช่วงก็มีสนภูเขาด้วย แล้วก็บรรลู่ถึงชายป่าไกลออกไป เป็นภูผาที่ครอบคลุมด้วยป่าเขียวชอุ่ม คือผากำปิ่นนั่นเอง ส่วนน้ำตกห้วยพอกเป็นธารน้ำไม่ใหญ่นัก แต่ไหลลดหลั่นลงไปในหุบผา ริมธารน้ำตกมีทั้งเอื้องม้าวิ่งและเอื้องใบไผ่ขึ้นเต็มไปหมด เชื่อว่าในฤดูหนาวลานหินด้านบนก็จะกลายเป็นทุ่งดอกไม้ที่สวยงามกว้างใหญ่ไม่น้อยเช่นกัน

ยังความพิศวงในใจไม่น้อยที่มีภูผาและลานดอกไม้อีกมากมายซ่อนเร้นอยู่ในผืนป่าส่วนนี้ และก็เป็นที่น่ายินดีที่หนทางอันยากลำบากจะเป็นเครื่องกลั่นกรองผู้มาเยี่ยมเยือนลงได้

แต่ถึงกระนั้น ทุ่งดอกไม้ในบริเวณน้ำตกสร้อยสวรรค์ที่กล่าวมาข้างต้น ก็ยังเป็นสถานที่ที่เข้าถึงโดยง่ายกว่าทุ่งดอกไม้บนลานหินในป่าดงนาทาม เราจึงหวังให้ทุกคนร่วมอนุรักษ์ เข้าใจ และใส่ใจในการช่วยกันดูแลรักษาให้ดอกไม้ได้ผลิบานตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงวันสิ้นฤดูกาล และนานเท่านานตราบที่ยังมีฤดูกาลมีชีวิต และลมหายใจของมนุษยชาติอยู่

- ๑ ดอกงอกปวย ชื่นตามที่ชุ่มและคอบดักกินแมลง
- ๒ หม้อข้าวหม้อแกงลิงที่ขึ้นตามพื้นพงหญ้า
- ๓ ทั้งดุสิตา และสร้อยสุวรรณา ต่างก็เป็นพืชกินแมลงเช่นเดียวกัน

ค วามงดงามของดอกดุสิตาสีม่วงและสร้อยสุวรรณาสีเหลืองทอง
ชวนเร็นไว้ด้วยกลไกการดักแมลงอันแยบยลที่บริเวณเรือนราก

คู่มือท่องเที่ยวธรรมชาติ

สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณผาแต้ม

เสาเฉลียงเล็ก

เสาหินตั้งเป็นกลุ่ม มีอยู่ ๓ เสา สูงประมาณ ๕ เมตร บนยอดมีหินแบนวางทับ ลักษณะคล้ายดอกเห็ด บริเวณรอบๆ เป็นป่าละเมาะเตี้ยๆ เสาเฉลียงเป็นเสาที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เกิดจากการกระทำของน้ำและลมกัดเซาะหินจนผุกร่อน ชาวอีสานมักเรียกเสาแบบนี้ว่า “เสาเฉลียง”

เสาเฉลียงเล็กตั้งอยู่ข้างทางริมถนนที่ตัดผ่านหน้าที่ทำการอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ที่บ้านกุ่ม ตำบลห้วยไผ่ ห่างจากอุทยานฯ ประมาณ ๑ กิโลเมตร ตามเส้นทางเดียวกันกับผาแต้ม โดยอยู่ทางด้านซ้ายมือก่อนถึงผาแต้ม

พาหมอน

ถัดจากผาแต้มไปตามทางเดินขนานกับแนวหน้าผาไม่ถึง ๑ กิโลเมตร จะมีภาพเขียนสีบนหน้าผา เป็นรูปวัวควาย และภาพคน เดินต่อไปอีกเล็กน้อยจะมีทางเดินวนขึ้นไปบนหน้าผาอันเป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ขึ้นในยามเช้าที่สวยงามอีกจุดหนึ่ง จากจุดนี้เดินเลียบผาด้านบนมาออกที่ผาแต้ม หรือศูนย์บริการนักท่องเที่ยวได้ และมีเส้นทางรถยนต์ราว ๒ กิโลเมตร มาออกใกล้เสาเฉลียงเล็ก ย้อนขึ้นไปทีลานจอดรถได้เช่นกัน ผาหมอนตั้งอยู่ที่บ้านกุ่ม ตำบลห้วยไผ่ ห่างจากอำเภอลำปางตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๑๒ ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร จะถึงทางแยกเข้าบ้านหนองผือน้อย หมู่ที่ ๗ ซึ่งเป็นทางสู่ผาแต้มเดินทางอีกระยะทาง ๕ กิโลเมตร

พาเต็ม

ภูผาหินริมฝั่งโขงมีภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ที่ปรากฏอยู่เป็นแนวยาวบนหน้าผาหินทราย มีอายุในราว ๒,๐๐๐ ปี ภาพส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มรูปคน มือคน สัตว์ ได้แก่ ช้าง ปลา ปลาบึก สุนัข วัว ควาย อุปกรณ์หาปลาที่เรียกว่า “ตุ้ม” และภาพรูปทรงเรขาคณิตหรือสัญลักษณ์ที่ไม่สามารถแปลความหมายได้ชัดเจน ภาพที่วาดส่วนมากมีสีแดง ซึ่งทำจากแร่ฮีมาไทต์ที่มีมากในแถบนี้ มีทั้งที่ใช้เทคนิคแบบเป็นโครงร่างและระบายสีทึบ ทางลงสู่ภาพเขียนอยู่ใกล้กับศูนย์บริการนักท่องเที่ยวและลานจอดรถ มีทางเลียบหน้าผาไปจนถึงผาหมอน และมีทางขึ้นอีกด้านหนึ่ง

ผาแต้มตั้งอยู่ที่บ้านกุ่ม ตำบลห้วยไผ่ ห่างจากอำเภอลำปางตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๑๒ ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร จะถึงทางแยกเข้าบ้านหนองผือน้อย หมู่ที่ ๗ ซึ่งเป็นทางสู่ผาแต้ม ระยะทาง ๕ กิโลเมตร

น้ำตกสร้อยสวรรค์

น้ำตกที่มีลักษณะเป็นรูปเกือกม้า มีสายน้ำสองสาย ซึ่งเกิดจากลำห้วยสายหนึ่งไหลเป็นแนวตั้งจากหน้าผาดัดตรงลงสู่ลานที่ลาดอีกสายหนึ่ง ไหลตามผาลาดชันมาบรรจบพบกัน เบื้องล่างเป็นร่องน้ำไหลลงสู่แม่น้ำโขง น้ำตกสายนี้มีน้ำเกือบตลอดปี ตั้งอยู่ใกล้กับหน่วยพิทักษ์อุทยานสร้อยสวรรค์ สามารถจอดรถแล้วเดินตามถนน มีทางเดินลงบันไดไปยังน้ำตกได้อย่างสะดวกสบาย

น้ำตกสร้อยสวรรค์ตั้งอยู่ที่บ้านหนองผือ ตำบลนาโพธิ์กลาง ห่างจากอำเภอไปทางทิศเหนือระยะทาง ๓๒ กิโลเมตร ตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๑๒

น้ำตกแสงจันทร์

น้ำตกขนาดกลางที่มีความสวยงามเป็นพิเศษ เนื่องจากสายน้ำไหลผ่านลำธารตกลงชะง่อนหินที่เจาะทะลุเป็นรู ผ่านปล่องหินลงสู่เบื้องล่าง จึงมีอีกชื่อเรียกว่าน้ำตกลงรู ลักษณะเป็นเพิงถ้ำ สามารถตั้งแคมป์พักผ่อนได้เป็นอย่างดี ตั้งอยู่ที่บ้านทุ่งนาเมือง ตำบลนาโพธิ์กลาง ทางทิศเหนืออำเภอ ตามเส้นทาง ๒๑๑๒ ประมาณ ๔๔ กิโลเมตร เส้นเดียวกับกับน้ำตกทุ่งนาเมือง

น้ำตกทุ่งนาเมือง

เป็นน้ำตกขนาดกลาง ตกจากหน้าผาชันสูง ๒๕ เมตร มีทิวทัศน์สวยงามมากเป็นที่รู้จักกันดีแห่งหนึ่งของอำเภอโขงเจียม ตั้งอยู่บ้านทุ่งนาเมือง ตำบลนาโพธิ์กลาง ใกล้หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ คันท่าเกวียน เดินทางไปทางเหนืออำเภอโขงเจียมตามเส้นทาง ๒๑๑๒ ประมาณ ๓๔ กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวาไปบ้านนาโพธิ์กลางอีก ๑๐ กิโลเมตร ถึงหน่วยฯ คันท่าเกวียนแล้วเดินไปตามทางลงอีกราว ๑๕ นาที จะถึงน้ำตก

น้ำตกห้วยหลักคอน

เป็นน้ำตกขนาดกลางบนลานหินทราย เหมาะที่จะไปท่องเที่ยวพักผ่อนแบบแคมป์ปิ้ง ใช้เส้นทางจากที่ทำการหน่วยพิทักษ์ฯ สร้อยสวรรค์ เดินเลียบบหน้าผาผ่านผาเจ๊กผาเมย ระยะทางประมาณ ๖ กิโลเมตร ระหว่างเส้นทางมีลานหินที่มีรูปร่างแปลกตา มีลานดอกไม้ป่าและจุดชมทิวทัศน์เหนือลำน้ำโขงจากริมผาที่สวยงามหลายแห่ง

น้ำตกนาโพธิ์กลาง

เป็นน้ำตกขนาดกลางที่ตกลงหล่นลงมาตามโขดหิน มีทิวทัศน์สวยงาม อยู่ใกล้เส้นทางคมนาคม หน้าผนจะสวยงามเป็นพิเศษ ตั้งอยู่ที่บ้านนาโพธิ์กลาง ตำบลนาโพธิ์กลาง ระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร ไปทางทิศเหนือใกล้ถนนสาย ๒๑๑๒ ประมาณ ๒๐๐ เมตร

บ้านพาดัน

เป็นหมู่บ้านเล็กๆ ที่อยู่ติดเขตแดนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พื้นที่ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยป่าและภูเขา สองฝั่งแม่น้ำโขงเป็นหน้าผาชันยาวประมาณ ๒ กิโลเมตรเศษ หมู่บ้านนี้จึงได้ชื่อว่า “บ้านผาชัน” ภูมิประเทศเต็มไปด้วยป่าและเขาสลับซับซ้อนไปด้วยก้อนหินน้อยใหญ่คล้ายป่าหินตั้งอยู่เป็นกลุ่มๆ บนลานหินมีสวนหินรูปร่างแปลกๆ คล้ายสัตว์บ้าง คล้ายเสาหรือเจดีย์บ้าง คล้ายดอกเห็ดบ้าง เป็นที่แปลกตาและแปลกใจแก่บุคคลทั่วไปที่ได้พบเห็น เป็นทัศนียภาพที่สงบเงียบและสวยงามตามธรรมชาติ การเดินทางจากเส้นทางสายโขงเจียม-เขมราฐ มีทางตรงหมู่บ้านร่องคันแยงเข้าไปประมาณ ๕ กิโลเมตร

เสาเฉลียงใหญ่บ้านผาชัน

เสาเฉลียงขนาดใหญ่ที่เกิดจากการกัดกร่อนตามธรรมชาติ ลักษณะเป็นเสาหินขนาดใหญ่อยู่บนลานหินกว้างคล้ายหอคอย ตั้งอยู่บนเส้นทางเข้าบ้านผาชัน บริเวณใกล้เคียงเป็นที่ตั้งของกุโลงและสวนหินซึ่งบนลานหินทรายเรียงรายไปด้วยหินรูปร่างแปลกๆ

นอกจากเสาเฉลียงนี้แล้วยังมีเพิงผาที่ชาวบ้านแถบนี้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะว่ามีโลงไม้ขนาดใหญ่ยาวประมาณ ๒ เมตร ขุดด้วยไม้เนื้อแข็งอยู่ใต้เพิงหินนี้ ๒ แห่งด้วยกัน อยู่ในสภาพที่ผุพังมากแล้ว ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นโลงศพคนสมัยโบราณ จึงได้ชื่อว่าถ้าโกโลง หรือกุโลงต่อมา นอกจากนี้ยังพบเศษภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง (stoneware) มีทั้งชนิดเคลือบ (glazed) และไม่เคลือบ อยู่บริเวณใต้เพิงผานี้ด้วย นอกจากนี้แล้วยังสำรวจพบแหล่งภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์บริเวณกุโลงนี้ ๓ แห่ง ให้ชื่อว่ากุโลง ๑ กุโลง ๒ และกุโลง ๓

ลานหินตั้ง

เป็นลานหินชายเขา อยู่ระหว่างกุโลงและภูสะมุข ห่างจากบ้านผาชันไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ ๒ กิโลเมตรเศษ อยู่ในเส้นทางเดียวกับเส้นทางไปภูสะมุข สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๑๖๐ เมตร รอบขอบลานหินด้านทิศตะวันออกมีกลุ่มหินขนาดใหญ่ตั้งอยู่

ลักษณะคล้ายเจดีย์ รูปทรงกลมยอดแหลม ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นหินที่มีคนเอามาตั้งไว้ คณะสำรวจได้พบแหล่งภาพเขียนสีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในบริเวณลานหินนี้ จึงให้ชื่อว่า “ถ้าหินตั้ง” นอกจากนี้ยังพบแหล่งภาพเขียนอีก ๒ แห่ง บริเวณใกล้เคียงกับลานหินตั้ง คือ ถ้าเดินและถ้าผักหนาม เป็นแหล่งภาพเขียนที่อยู่ในเส้นทางไปภูสะมุขเช่นกัน

ถ้าแต้ม

เป็นถ้ำขนาดกว้าง ๖ เมตร สูง ๒ เมตร ยาว ๒ เมตร มีภาพเขียนสีประมาณ ๔๐ ภาพ เป็นถ้ำที่มีภาพเขียนสีเช่นเดียวกับถ้ำหินสูงและผาแต้ม อยู่บ้านชะจอม ตำบลนาโพธิ์กลาง ใกล้กับถ้ำมิด

ป่าดงภากาบ

ทางด้านทิศตะวันออกบนภูหินทรายแห่งนี้คือผืนป่าดงนาทามในเขตอุทยานแห่งชาติฯ ผาแต้ม ที่มียอดเขาสูงสุดประมาณ ๕๑๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพผืนป่าเป็นป่าเต็งรังสลับป่าดิบแล้งตามทางเดินบนลานหินในช่วงปลายฤดูฝนจะมีดอกไม้ป่าเล็กๆ ขึ้นบานให้เห็นอยู่เสมอและยังมีเสลาดเลียงกระจายอยู่ทั่วไป ด้วยสภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขาหน้าตัดจึงปรากฏเป็นแนวหน้าผามากมายนับแต่ทิศเหนือจดทิศใต้เป็นแนวยาวลงไปตามแม่น้ำโขง อันเป็นจุดชมทัศนียภาพของขุนเขาหน้าตัดที่สวยงามตั้งเรียงกระจัดกระจายอยู่ในฝั่งประเทศลาว ในยามเช้าตามแนวหน้าผาแห่งนี้จะเป็นจุดชมบรรยากาศพระอาทิตย์ขึ้นที่มีทะเลหมอกขาวลอยคลอเคลียงดงามเหนือแม่น้ำโขงที่ไหลทอดยาวเป็นพรมแดนกั้นกลาง โดยเฉพาะที่ผากำป๋นและผาชะนะโตนักท่องเที่ยวมักจะได้ชม

ไปชมความงามของพระอาทิตย์ในยามเช้า หน้าผาแห่งนี้จึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถเห็นพระอาทิตย์ขึ้นก่อนใครในสยาม นอกจากนี้ยังมีจุดที่น่าสนใจอีกหลายแห่ง เช่น ผาหินแตก ผาอ้อมก้อม ผาแดง ผาหินฝน และผาเยะผืด สายน้ำตกต่างๆ โถงถ้ำ หินโยกมหัศจรรย์ และภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ ป่าดงนาทามอยู่ทางด้านทิศตะวันออกสุดห่างจากอำเภอโขงเจียมประมาณ ๔๕ กิโลเมตร ใช้เส้นทางโขงเจียม-เขมราฐถึงบ้านนาโพธิ์กลาง เลี้ยวขวาผ่านไปยังวัดถ้ำป่าภูหารีย์ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร หรือบ้านทุ่งนาเมืองประมาณ ๑๐ กิโลเมตร ซึ่งเป็นจุดเริ่มการเดินทาง

ภูสะเบูน

เป็นภูเขาหินทรายที่มีภูมิประเทศสวยงามมากอีกแห่งหนึ่ง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของบ้านผาชัน ห่างกันประมาณ ๕ กิโลเมตร เป็นภูเขาที่อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๓๐๐ เมตร บนยอดภูมีลานหินกว้างใหญ่สลับกับป่าไม้และกลุ่มก้อนหินมากมาย คล้ายป่าหินรูปร่างคล้ายเต่า ปลา ดอกเห็ด เรือ บางแห่งเป็นกำแพงหินยาวที่ยกตัวขึ้นมาจากพื้น มีบ่อน้ำเล็กๆ รูปร่างกลมกระจายอยู่ทั่วไป บริเวณดังกล่าวนี้เองที่นักโบราณคดีพบแหล่งภาพเขียนสีอีก ๘ แห่ง หลังจากที่ได้พบที่ถ้ำแต้มซึ่งมีอยู่ด้วยกันถึง ๙ แห่ง

เส้นทางเดินป่า ศึกษาธรรมชาติตงนาทาม

นป่าตงนาทามเป็นป่าที่อยู่ทางทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติผาแต้ม มีพื้นที่ติดต่อกันถึง ๓ อำเภอ คือ อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม และอำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีพื้นที่ประมาณ ๘๘ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕๕,๐๐๐ ไร่ ซึ่งได้รับการประกาศให้เป็นส่วนหนึ่งของอุทยานฯ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นป่าเต็งรังสลับป่าดิบแล้งบนที่ราบสูงภูเขาหินทราย มีลักษณะเป็นลานหินซึ่งมีสวนหินธรรมชาติและเสาเฉลียงกระจายอยู่ทั่วไป อันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นสวยงามหลากหลาย เช่น สายน้ำตก สวนหินธรรมชาติ พุ่มดอกไม้ป่า อังนงดงาม และแนวหน้าผาที่เป็นจุดชมทัศนียภาพเหนือแม่น้ำโขง นับเป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมสำหรับการเดินป่าศึกษาธรรมชาติอย่างยิ่ง

เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติบนภูหินทรายป่าตงนาทามแห่งนี้จะเริ่มเดินทางจากวัดถ้ำป่าภูหารีย์บ้านนาโพธิ์กลางจะมีเส้นทางเดินป่าไปตามลานหิน บางช่วงจะเป็นหินตะปุ่มตะป่ำ ผ่านป่าดิบแล้งไต่ระดับความสูงขึ้นไปเรื่อยๆ จะผ่านน้ำตกกริดหินเต่าชมจันทร์ น้ำตกชะป็น ผ่านตาน้ำไปจนถึงที่ราบบนหลังภู ซึ่งจะพบกับพลาญหินถ้ำไฮ หุบหน้าผาด้านทิศตะวันตก นับเป็นจุดเฝ้าระอชมพระอาทิตย์ลับขอบฟ้าอีกแห่งหนึ่งที่สวยงาม มีเสาเฉลียงคู่รูปทรงแปลกตาตั้งตระหง่านเป็นฉากหน้าดูโดดเด่น เป็นความงดงามของประติมากรรมธรรมชาติที่บรรจงสร้างได้อย่างลงตัว จากเสาเฉลียงคู่พลาญหินถ้ำไฮเดินเรื่อยๆ ต่อไปตามเส้นทางราว ๑๕๐ เมตร ก็จะถึงโงงนแต้ม ที่ปรากฏภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์อยู่ตามเพิงผาหินเป็นรูปฝ่ามือและลวดลายต่างๆ ที่น่าสนใจ เส้นทางเดินจะตัดผ่านเนินป่าสนสองใบที่พบอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดบนภูหินทรายในแถบนี้ก็ได้ ซึ่งเป็นที่นำแปลกใจมากคือป่าสนเขาสองใบที่ขึ้นโดยธรรมชาตินั้นอยู่ในระดับความสูงราว ๑๐๐ กว่าเมตรจาก

ระดับน้ำทะเลเท่านั้น ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ต่ำกว่ามาตรฐานของป่าสนเขาเพราะปกติส่วนใหญ่มักจะขึ้นในช่วงระดับความสูงที่ ๔๐๐ เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป จากนั้นจะพบทางแยก หากเลี้ยวซ้ายจะไปลงทางบ้านผาชัน จะผ่านผาชนะไดและน้ำตกห้วยพอกซึ่งจะเป็นจุดแคมป์ค้างแรมของเส้นทางเดินป่าดงนาทามที่สะดวกสบายที่สุดเพราะมีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์

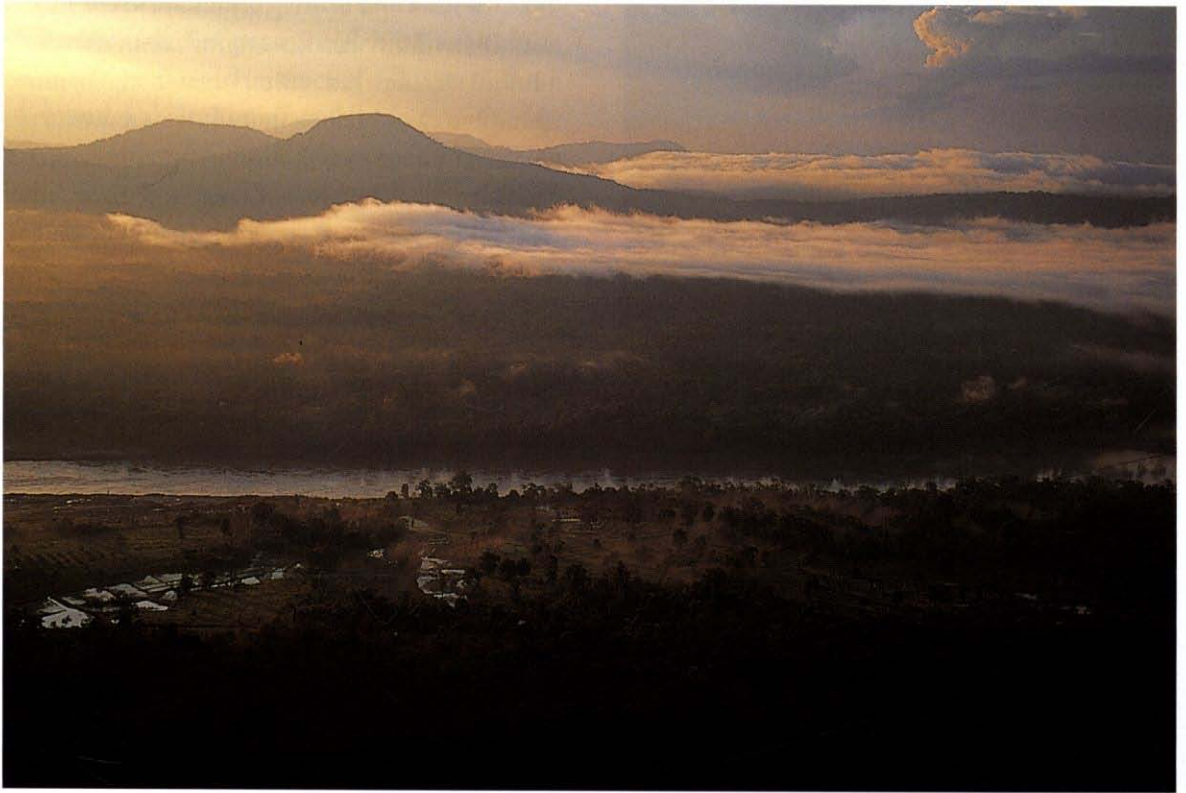
น้ำตกห้วยพอก สายน้ำตกที่ไหลลดหลั่นก้นเขา ลงบนลานหินทรายเกิดเป็นร่องธารน้ำใสเย็นฉ่ำ เป็นน้ำตกที่ไม่ค่อยใหญ่มากนัก แต่สวยงามด้วยสายน้ำที่ไหลลดหลั่นกันลงมาเป็นชั้นๆ ไปตามแนวบนลานหิน เหนือน้ำตกห้วยพอกขึ้นไปจะมีดอกกระดุมเงินผลิดอกบานขาวโพลนแซมแทรกด้วยดอกหยาดน้ำค้างหรือดอกจอกบัวราย ซึ่งเป็นพืชกินแมลงที่น่าที่รวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ยังพบดอกเอื้องม่วงหรือแดงอุบล และเอื้องนวลจันทร์ขึ้นแทรกแซมเป็นหย่อมๆ สวยงามมาก การเดินป่าขึ้นสู่น้ำตกห้วยพอกนี้ใช้เวลาเดินแบบสบายๆ ราว ๓ ชั่วโมง ไกลจากน้ำตกห้วยพอกออก

ไปตามแนวหน้าผาเลียบบแม่น้ำโขงด้านฝั่งตะวันออกยังมีเส้นทางเดินท่องเที่ยวศึกษาธรรมชาติที่น่าสนใจต่างๆ อีกหลายจุด

เส้นทางเดินเลียบบหน้าผาบนภูนาทาม

แนวหน้าผาบนภูหินทรายแห่งป่าดงนาทามนับเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นและสวยงามขึ้นชื่อของอุทยานแห่งชาติผาแต้มซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกเป็นแนวยาวตลอดต่อเนื่องลงมาจากทิศเหนือจดทิศใต้ มีเส้นทางเดินเลียบบหน้าผาหลายแห่ง เป็นจุดชมทัศนียภาพของขุนเขาหน้าตัดที่สวยงามวางตัวกระจายอยู่ทั่วประเทศลาว ในยามเช้าเหนือแม่น้ำโขงจะมีทะเลหมอกขาวลอยแผ่ปกคลุมคลอเคลียงงดงาม ตลอดแนวหน้าผาในแถบนี้จึงเป็นจุดชมบรรยากาศพระอาทิตย์ขึ้นอันเลื่องชื่อของอุทยานฯ ลีกลงไปคือหุบที่มีแม่น้ำโขง สายน้ำแห่งมิตรภาพที่ไหลทอดยาวเป็นพรมแดนกั้นกลาง

ผาแดง หน้าผาที่อยู่ถัดจากผาชนะไตลงไปทางตอนใต้ที่ต้องเดินเท้าไปตามพลาญหิน ลัดเลาะป่าเต็งรัง สลับผืนป่าดิบแล้ง ในช่วงเดือนกันยายน-พฤศจิกายนจะเป็นฤดูกาลแห่งดอกไม้ป่า ตามเส้นทางสู่ผาแดงเรายังสามารถชื่นชมมรดกดอกไม้ป่าได้อีกด้วย จากผาชนะไตลงมามีระยะทางประมาณ ๕ กิโลเมตร หรือหากเริ่มต้นเดินทางจากบ้านทุ่งนาเมือง (หน่วยพิทักษ์ป่าที่ ๔) จะมีระยะทางประมาณ ๔ กิโลเมตร

ผาหินแตก คือหน้าผาที่อยู่ทางด้านเหนือสุด ทางเดินจะเริ่มต้นจากวัดถ้ำป่าภูหารีย์ ที่บ้านนาโพธิ์กลาง ผ่านน้ำตกห้วยพอกไปทางบ้านปากลา มีระยะทางประมาณ ๑๑ กิโลเมตร จากจุดแคมป์น้ำตกห้วยพอก ผาหินแตกจะอยู่ห่างออกไปราว ๙๐๐ เมตร

ผากำป๋นและผาชนะไต หน้าผาที่อยู่ถัดลงมาจากผาหินแตกยามรุ่งอรุณก่อนฟ้าสว่าง ใครที่ปรารถนาจะชมธรรมชาติบริสุทธิ์ก็ต้องตื่นแต่เช้าแล้วไปนั่งชมแสงตะวันที่ขอบผาพร้อมพระอาทิตย์ดวงโตที่โผล่ขึ้นมาอวดโฉมให้เราชมก่อนใครในสยาม จะเลือกไปที่ผากำป๋นหรือผาชนะไตก็ได้โอกาสอันเหมาะที่เราจะได้เห็นทัศนียภาพเหนือหุบแม่น้ำโขงที่ขนาบด้วยแนวหน้าผาตลอดสองฝั่งนั้นจะมีภาพทะเลหมอกที่สวยงามปกคลุมอย่างหนาแน่น หมู่มวลสายหมอกจับตัวเป็นริ้วเป็นคลื่น มีเทือกเขาทางฝั่งประเทศลาวเป็นเกาะแลดูสลับซับซ้อนยิ่งใหญ๋ สายหมอกไหลซอกซอนไปตามร่องหุบเขา จัดได้ว่าทะเลหมอกแห่งนี้มีความสวยงามไม่เป็นที่ใด

นอกจากนี้ยังมีหน้าผาอื่นๆ ที่น่าสนใจอีก เช่น ผาอ้อมก้อม ผาชะมิด และผาหินฝน จากบ้านทุ่งนาเมือง (หน่วยพิทักษ์ป่าที่ ๔) ประมาณ ๑.๖ กิโลเมตร ก็เป็นอีกเส้นทางหนึ่งที่จะเดินเลียบบหน้าผาขึ้นไปทางทิศเหนือ โดยสามารถเดินเป็นวงรอบจนไปถึงเนินสนสองใบ แล้วเดินต่อไปยังผาชะนะโต แล้วพักค้างแรมที่น้ำตกห้วยพอกเพื่อรอชมบรรยากาศพระอาทิตย์ขึ้นที่ผาชะนะโตหรือผากำปับ แล้วกลับมาแยกลงไปทางบ้านนาโพธิ์กลาง ผ่านโหล่งน้แค้น เสาเฉลียงคู่ สู้วัดถ้ำปาฏิหาริย์ หรือเดินต่อไปยังผาหินแตก หน้าผาริมโขงอีกจุดหนึ่งที่มีทิวทัศน์สวยงาม นอกจากนี้ยังมีเส้นทางแยกไปภูกระบอที่มีแหล่งสวนหินธรรมชาติอีกแห่งหนึ่งที่น่าสนใจ

ประติมากรรมสวนหินธรรมชาติบนภูกระบอ

สำหรับกลุ่มหินบนภูกระบอแห่งนี้นับได้ว่าเป็นกลุ่มสวนหินที่สวยงามอีกแห่งหนึ่งของอุทยานฯ ผาแต้ม กลุ่มสวนหินที่อยู่ไม่ไกลมากนัก นับว่าคุ้มค่าต่อการเดินทางเข้าไปชมกับเส้นทางการเดินทางป่าแบบสบายๆ นอกจากนี้จะได้ชมสวนหินที่มีรูปลักษณ์แปลกตาตามธรรมชาติแล้ว ในช่วงเวลาปลายฝนต้นหนาวยังสามารถพบเห็นดอกไม้ป่าที่ขึ้นบานสะพรั่งบนลานหินหลังภูอีกด้วย

เสาหินภูกระบอกลุ่มแรกที่จะเห็นจะเป็นเสาหินรูปเกลียวสว่านที่สูงราว ๔ เมตร ตั้งโดดเด่นที่สุดรับกับก้อนหินใหญ่ที่วางตัวอยู่ด้านหลังอย่างลงตัว ลักษณะเสาหินที่นี้จะ

เป็นหินทรายผสมกับกรวดมนที่เหมือนกันทั้งแห่ง ไม่ได้มีส่วนผสมสองส่วนเหมือนเสาหินที่อื่นๆ และมีลักษณะบิดเป็นเกลียวหรือหักงอหยักหักเป็นลักษณะเด่น ซึ่งถัดจากเสาหินกลุ่มแรกนี้แล้วก็จะหินรูปปร่างคล้ายไก่ที่กำลังหมอบนอนอยู่บนกลางลานหิน และหากเดินต่อไปทางด้านขวามือในบริเวณเดียวกันก็จะเป็นกลุ่มหินอีกกลุ่มหนึ่ง ลักษณะหยักหักคล้ายกับหินกลุ่มแรกแต่มีขนาดใหญ่โตกว่า แบ่งเป็นสองก้อนเรียงชิดเกือบจะติดกัน ก้อนทางขวามือมีขนาดใหญ่โตทรงเหลี่ยม ส่วนทางด้านซ้ายมือเป็นหินเกลียวทรงสูงรูปร่างคล้ายตัวหนอน ซึ่งเมื่อมาเรียงต่อกันก็จัดเป็นกลุ่มหินที่โดดเด่นสวยงามที่สุดอีกกลุ่มหนึ่งบนภูแห่งนี้

บนภูกระบอมีพื้นที่ของสวนหินธรรมชาติราว ๕ ไร่ นอกจากสวนหินสองกลุ่มที่โดดเด่นมากที่สุดแล้ว บนภูหินทรายแห่งนี้ยังมีกลุ่มหินเทิบขนาดต่างๆ อยู่ด้วยกันอีก ๒-๓ แห่ง ลักษณะไม่ใหญ่โตมากนัก ซึ่งมีรูปร่างคล้ายจานบิน เจริญ มงกุฏ และอื่นๆ สุดแต่จะจินตนาการ จากภูกระบอเดินย้อนกลับเส้นทางเดิมไปทางบ้านปากลา ก็ยังสามารถหยุดเที่ยว น้ำตกกวางโดน น้ำตกช้อย แล้วแวะชมถ้ำฝ่ามือแดงที่มีภาพเขียนสีที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่ง ก่อนที่จะเลยไปเดินลงทางบ้านผาชันก็ได้เช่นกัน นั่นคือเส้นทางเดินจากน้ำตกห้วยพอกขึ้นไปทางทิศเหนือ และหากใช้เส้นทางเดินล่องลงมาทางทิศใต้ จากเนินสนสองใบเส้นทางจะลัดเลาะไปตามลานหินที่คั่นด้วยป่าเต็งรังที่บางช่วงสูงชันต้องปีนขึ้นปีนลงไปตามหุบร่องเขา ราวชั่วโมงเศษก็ถึงมาสู่ผืนดินที่ผาแดง มองเห็นแม่น้ำโขงไหลอยู่เบื้องล่าง ผังตรงข้ามเป็นประเทศลาว มีเทือกเขาหินทรายยอดตัดมีลักษณะคล้ายภูกระดึงบ้านเรา

จากผาแดง เส้นทางจะเลียบเลาะไปตามหน้าผาผ่านพลาญหินมีทุ่งดอกไม้ป่ากระจายอยู่โดยทั่วสลับกับความงดงามของสวนหินธรรมชาติที่ปรากฏบนภูหินทราย

เหนือผืนป่าแห่งนี้ เส้นทางนี้จะผ่านหินโยกมหัศจรรย์ ก่อนหินรูปร่างประหลาดคล้ายจานบินขนาดมหึมาที่สามารถโยกได้ด้วยคนคนเดียว จากหินโยกมหัศจรรย์เส้นทางเดินบนลานหินที่ดูสับสนจนอาจทำให้หลงทางได้หากขาดคนนำทาง เรายังคงลัดเลาะแผ่นดินที่รายสูงผ่านแนวป่าเต็งรังเรื่อยมาจนทะลุมายังบริเวณลานหินโค้งแห่งหนึ่งซึ่งเรียกว่าเสาเฉลียงภูอ้อมก้อม ที่มีสวนหินปะปนป่าเต็งรังกระจายอยู่เป็นหย่อมๆ ในหุบเนินด้านล่างจะมีเสาหินธรรมชาติโผล่ขึ้นมาดูสูงชะลูดราวกับคอกอูฐ ความสะดวกสูงไม่น้อยกว่า ๕ เมตร ผุดตั้งเด่นขึ้นมาจากลานหินที่ขรุขระ เป็นขบวนการจากธรรมชาติที่สร้างสรรค์ผลงานให้เราได้ชม

จากภูอ้อมก้อมจะมายังถ้ำโปกโลง หมูเพิงหินขนาดใหญ่คล้ายเห็ดที่อยู่บนลานหินลาดชัน มีหลุมบ่อที่เกิดจากกระแส น้ำพัดพาก่อนกรวดขัดสีจนเป็นวงกลม กลายเป็นแอ่งน้ำวนพอให้ลงไปนอนแช่คลายร้อนได้ ที่เรียกว่าถ้ำโปกโลงก็เพราะถ้ำนี้มีบ่อน้ำและเคยมีโลงศพโบราณอยู่ จากลานหินตัดผ่านป่าอีกครั้งมุ่งหน้าสู่บ้านคันท่าเกวียน จนมาทะลุออกสู่ลานหินกว้างใหญ่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของน้ำตกห้วยนาเมือง ที่มีสายน้ำไหลผ่านลานหินใหญ่ลดหลั่นเป็นชั้นๆ เส้นทางที่ต่อเนื่องเชื่อมกันจนถึงโปกปลาฆ่า หลุมธารน้ำตกที่ทอดตัวยาวเป็นแอ่งๆ ที่ดูแปลกตามืดไปจากน้ำตกอื่นก่อนที่จะลัดเลาะออกมายังหน่วยๆ คันท่าเกวียน อันเป็นจุดหมายปลายทางสุดท้ายของเส้นทางเดินป่าดงนาทามเส้นทางที่นำสนใจ

การเดินทางธรรมชาติป่าดงนาทาม ถ้าจะให้เหมาะสมที่สุดนั้น ควรเลือกช่วงฤดูกาลที่เหมาะสมคือในช่วงปลายฝนต้นหนาว นับแต่กลางเดือนตุลาคมจนถึงเดือนธันวาคม จะเป็นช่วงที่หม่อมวลดอกไม้ป่าบานสะพรั่งสวยงามที่สุด

แผนที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม

สัญลักษณ์

- จุดที่น่าสนใจ
- น้ำตก
- ▲ หน่วยพิทักษ์อุทยานฯ
- ▲ ที่ทำการอุทยานฯ
- ลำธารและแม่น้ำ
- ถนน
- ถนนลูกรัง
- ทางเดินเท้า
- ◎ อำเภอ

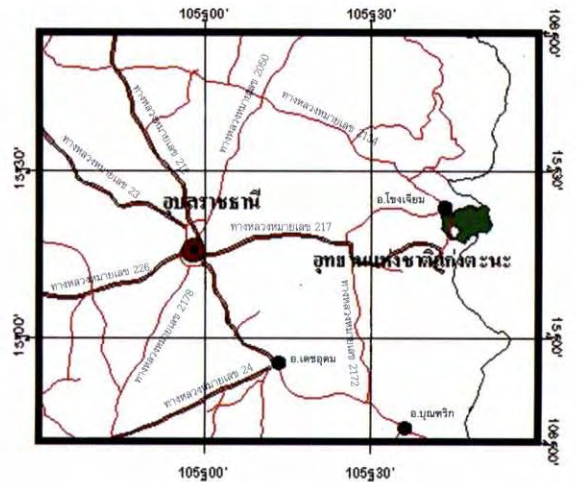
๒๑๑๒

แผนที่อุทยานแห่งชาติ แก่งตะนะ

สัญลักษณ์

- จุดที่น่าสนใจ
- ▲ ที่ทำการอุทยานฯ
- ลำธารและแม่น้ำ
- ถนน
- แนวเส้นเขตประเทศ
- ⊙ อำเภอ

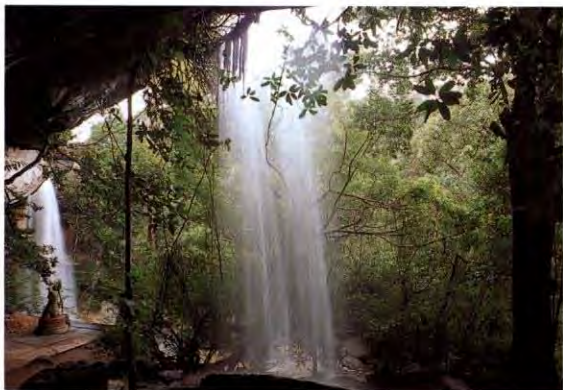
สถานที่ท่องเที่ยวบริเวณแก่งตะนะ

แก่งตะนะ

ตั้งอยู่ใกล้ที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ เป็นแก่งที่มีกระแสน้ำเชี่ยว มีโขดหินใหญ่น้อยอยู่ทั่วไป มีจุดเด่นที่สำคัญคือแก่งหัวเหว แก่งตะนะมีทิวทัศน์สวยงาม จัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นบริเวณที่มีปลาคูชุกชุม ตั้งอยู่ที่บ้านหัวเหว หมู่ที่ ๔ ตำบลโขงเจียม ห่างจากอำเภอประมาณ ๑๒ กิโลเมตรตามเส้นทางข้ามแพขนานยนต์หรือตามเส้นทางหลวงหมายเลข ๒๒๒๒ ระยะทาง ๒ กิโลเมตรจะมีทางแยกซ้ายมือเข้าตามเส้นทางสำนักสงฆ์ถ้ำหวลสินธุ์ชัย ระยะทาง ๒ กิโลเมตร

กำหวสึนรุ้ชัย

เป็นสำนักสงฆ์ มีพระปฏิบัติธรรมจำพรรษาอยู่ประจำ มีลักษณะที่วท่ค่นที่สวยงาม สามารถมองเห็นอำเภอโขงเจียมซึ่งเป็นหุบเขาอยู่ด้านล่าง โดยเฉพาะในตอนเช้าที่พระอาทิตย์ขึ้น ในหุบผาด้านล่างลงไปตามทางเดินเลียบบป่าไผ่ จะพบพระพุทธรไลยาส่นลักษณะงดงาม และจุดที่น่าสนใจคือน้ำตกจากหน้าผาลงมาบริเวณด้านหน้าพระนอน เป็นที่ร่มเย็นสวยงาม ตั้งอยู่ที่บ้านด่านใหม่ ตำบลโขงเจียม ห่างจากอำเภอ ๕ กิโลเมตรไปทางทิศตะวันตก ตามเส้นทางหมายเลข ๒๒๒๒ แล้วเลี้ยวซ้ายที่กิโลเมตรที่ ๒ ประมาณ ๒ กิโลเมตรเศษ เส้นทางเดียวกับแก่งตะนะ

แก่งค่นแห่ว

ประกอบด้วยแนวหินยาวประมาณ ๑ กิโลเมตร กว้างราว ๓๐๐ เมตร และยังมีหาดทรายตามแก่งหิน ประกอบด้วยโขดหินใหญ่น้อยเกลี้ยงเกลา มีหลุมยุบและรอยแห่วงเว้าปรากฏอยู่ทั่วไป ในเดือนธันวาคมลำน้ำมูลจะเอ่อไหลตามแก่งหินอย่างเชี่ยวกราก ทำให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงาม

ตอนตะนะ

เป็นตอนดินที่เกิดขึ้นขวางแม่น้ำมูล และแบ่งแม่น้ำมูลออกเป็น ๒ สาย มีความกว้างประมาณ ๔๕๐ เมตร ยาวประมาณ ๗๐๐ เมตร ทางตอนเหนือของตอนตะนะมีหาดทรายเหมาะแก่การพักผ่อนเป็นอย่างยิ่ง บนตอนตะนะยังมีป่าอยู่ทั่วไป สภาพเป็นป่าดิบแล้ง มีไม้ใหญ่ให้ความร่มรื่นและมีป่าสักตามธรรมชาติ แก่งตะนะ ลำน้ำมูล เมื่อไหลอ้อมตอนตะนะทั้ง ๒ ด้านแล้ว จะไหลลงมาทางแก่งตะนะ กลางแก่งตะนะมีโขดหินมที่มาเป็นเกาะกลางลำน้ำมูล กระแสน้ำที่เชี่ยวกรากจะกัดเซาะลงในแนวโขดหินสูงราว ๑ เมตร บ้างก็ไหลซอกซอนไปตามร่องหิน และลานหินริมฝั่งมูล ถ้าสังเกตเกาะกลางแก่งตะนะจะเห็นสิ่งก่อสร้างรูปสี่เหลี่ยม ซึ่งสร้างขึ้นในสมัยฝรั่งเศสยังล่าอาณานิคม ฝรั่งเศสเป็นผู้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องชี้ร่องน้ำในการเดินเรือ บริเวณแก่งตะนะจะมีสายน้ำที่เชี่ยวและลึก ทั้งยังมีถ้ำใต้น้ำอีกหลายแห่ง จึงทำให้ปลาบริเวณแก่งตะนะชุกชุม

ถ้ำพระ

อยู่ที่บ้านชะจอม หมู่ที่ ๗ ตำบลนาโพธิ์กลาง ห่างจากอำเภอบางปะอินตามเส้นทาง ๒๑๑๒ ประมาณ ๓๖ กิโลเมตร แล้วเลี้ยวไปทางบ้านทุ่งนาเมือง ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร เป็นถ้ำขนาดใหญ่ กว้าง ๔ เมตร สูง ๖ เมตร ความลึกไม่อาจวัดได้ ภายในมีพระพุทธรูปแกะสลักตามทางเข้าถ้ำ เนื่องจากถ้ำมืดมาก ต้องใช้ไฟส่องเข้าไป จึงเรียกว่าถ้ำมืด บางคนก็เรียกว่าถ้ำพระ

สำนักสงฆ์ถ้ำกุหาสวรรค์

เป็นสำนักสงฆ์ที่ได้รับความนิยมจากชาวบ้านทั้งในเขตอำเภอบางปะอิน และต่างจังหวัด เป็นสถานที่สามารถมองเห็นทิวทัศน์แม่น้ำมูลและแม่น้ำโขงมาบรรจบกันอย่างสวยงาม ตั้งอยู่หน้าผาป่า “หลังภู” ห่างจากอำเภอบางปะอินประมาณ ๒ กิโลเมตรระหว่างทางหลวงหมายเลข ๒๒๒๒ ทางด้านทิศตะวันตก

น้ำตกตาโตน

น้ำตกขนาดเล็กที่มีความสวยงามไม่แพ้ น้ำตกใดๆ ในเขตอำเภอบางปะอิน เกิดจากลำห้วยตาโตนไหลผ่านลานหินแล้วตกลงสู่ที่ลุ่มแอ่งน้ำ สามารถลงเล่นน้ำได้ แต่มีน้ำเฉพาะฤดูฝน ตั้งอยู่ที่บ้านหนองชาด ตำบลคำเขื่อนแก้ว ห่างจากที่ตั้งอำเภอบางปะอิน ๘ กิโลเมตรไปทางทิศใต้ แยกจากถนนใหญ่ ๔๐๐ เมตร

แม่น้ำสองสี (ตอนต้น)

บริเวณที่แม่น้ำมูลไหลมาบรรจบกับแม่น้ำโขง อันเป็นที่ล้นสุดแม่น้ำมูล มีเกาะโขดหินตรงสามเหลี่ยมที่แม่น้ำมูลกับแม่น้ำโขงไหลมาบรรจบกัน สามารถมองเห็นแม่น้ำมูลเป็นสีคราม ส่วนแม่น้ำโขงเป็นสีน้ำตาลอย่างชัดเจน อยู่ในเขตสุขาภิบาลบ้านด่าน ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางปะอิน ๑ กิโลเมตรไปทางทิศตะวันออก สามารถชมได้ทุกฤดูกาล โดยเฉพาะในเดือนธันวาคม-เมษายน จะมีความสวยงามเป็นพิเศษ

ถ้ำหอพลับพลา

ถ้ำหินที่มีลักษณะสวยงาม แบ่งเป็นห้องๆ ติดต่อกัน ได้ชื่อว่า “ถ้ำหอพลับพลา” เพราะลักษณะของถ้ำคล้ายกับแบ่งไว้เป็นห้องๆ เป็นสัดส่วน สามารถเดินทะลุถึงกันได้ทุกห้อง ภายในร่มเย็น สงบเงียบ จนมีพระภิกษุมานาปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำ ตั้งอยู่ที่บ้านทุ่งนาเมือง หมูที่ ๖ ตำบลนาโพธิ์กลาง ระยะทาง ๔๔ กิโลเมตร อยู่ในบริเวณเดียวกันกับน้ำตกทุ่งนาเมือง

ถ้ำหินหรือถ้ำฤๅษี

เป็นถ้ำที่มีภาพเขียนสีเช่นเดียวกับภาพเขียนสีที่ผาแต้ม ซึ่งสันนิษฐานว่ามีอายุใกล้เคียงกันกับผาแต้ม มีภาพมืออยู่ตรงกึ่งกลางถ้ำประมาณ ๔๐ ภาพ ลักษณะเป็นถ้ำขนาดกว้าง ๑๐ เมตร สูง ๖ เมตร ยาวประมาณ ๓๐ เมตร ตั้งอยู่ในเขตบ้านบะไฮ ตำบลห้วยสงยาง ห่างจากผาแต้มไปทางเหนือ ๓.๕ กิโลเมตร

แก่งห้วยหมากใต้

เป็นแก่งน้ำตกไหลจากลำห้วยหมากลงสู่แม่น้ำโขง มีทิวทัศน์สวยงามมาก การคมนาคมสะดวก อยู่ที่บ้านห้วยหมากใต้ ตำบลโขงเจียม ห่างจากอำเภอ ๔ กิโลเมตรไปทางทิศตะวันออก

แก่งหินสี หรือแก่งหัวคันจัว

เป็นลำแก่งคล้ายแก่งตะนะ มีน้ำตกไหลตลอดทั้งปี ทิวทัศน์โดยรอบสวยงาม เหมาะในการตั้งค่ายพักแรม อยู่ที่บ้านห้วยไฮ ตำบลคำเขื่อนแก้ว อำเภอโขงเจียม ห่างจากอำเภอประมาณ ๑๐ กิโลเมตร

แก่งหินแล่นบ้านวังใหม่

เป็นแก่งหินที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับแก่งสะพือแต่กว้างกว่า เนื่องจากสภาพแก่งเป็นหินติดต่อกัน จึงได้ชื่อว่า เป็นแก่งหินแล่น อยู่ที่บ้านวังใหม่ ตำบลหนองแสงใหญ่ ห่างจากอำเภอระยะทาง ๑๔ กิโลเมตร ตามเส้นทางหมายเลข ๒๒๒๒ ผ่านบ้านวังใหม่

การดูพรรณไม้ป่าเต็งรัง แก่งตะนะ

บนพื้นที่ราบอันมหาศาลบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงของอุทยานแห่งชาติผาแต้มและแก่งตะนะนั้น สภาพป่าส่วนใหญ่จะเป็นป่าเต็งรัง ซึ่งมีระบบนิเวศเฉพาะตัวที่เราสามารถเข้าไปเที่ยวชมและศึกษาพรรณไม้ที่น่าสนใจชนิดต่างๆ ในบริเวณนี้

ป่าเต็งรัง (deciduous dipterocarp forest) จัดเป็นป่าผลัดใบประเภทหนึ่งในภูมิภาคเขตร้อน ป่าเต็งรังนี้ส่วนใหญ่เกิดในบริเวณที่มีลักษณะภูมิอากาศแบบสะวันนา นั่นคือมีช่วงฤดูแล้งและฤดูฝนสลับกันอย่างชัดเจน สภาพพื้นที่มักเป็นดินทรายหรือดินลูกรังปนหินกรวดจำนวนมาก ซึ่งไม่สามารถอุ้มน้ำไว้ได้ พรรณไม้เด่นอันเป็นที่มาของชื่อป่าประเภทนี้ก็คือเต็ง (*Shorea obtusa*) รัง (*Shorea siamensis*) เทียง (*Dipterocarpus obtusifolius*) และพลวง (*Dipterocarpus tuberculatus*)

บรรดาดันเต็ง รัง เทียง เหล่านี้ บางท้องถิ่นเรียกกันว่า “ต้นสะแบง” แต่ส่วนใหญ่จะเรียก “ต้นชาด” หรือ “ต้นชาด” อันเป็นที่มาของชื่อป่าชาดนั่นเอง “ชาด” หมายถึงสีแดง เพราะพวกต้นเต็ง ต้นรังยามผลัดใบมันก็จะมีสีแดงสดใส นอกจากนี้ยังมีคำเรียกป่าประเภทนี้อีกหลายชื่อ เช่น ป่าโคก ป่าพะ และป่าแดง

สีแดงของใบไม้ในป่าผลัดใบเป็นผลพวงมาจากการปรับตัวเพื่อให้สามารถมีชีวิตรอดผ่านพ้นฤดูแล้งไปได้ กล่าวคือเมื่อฤดูแล้งมาเยือน ผืนป่าบริเวณนี้จะแห้งผาก ต้นไม้ใหญ่ต้องลดการคายน้ำโดยการทิ้งใบ ทว่าก่อนทิ้งใบเท่านั้น มันจะดึงเอาธาตุอาหารจำเป็น รวมทั้งสารสีเขียว (chlorophyll) จากส่วนใบกลับไปเก็บไว้ในลำต้น จึงเหลือเพียงสารสีแดงและเหลือง (carotenoid) ค้างอยู่ที่ใบ ซึ่งกำลังจะหลุดร่วงลงไปกลายเป็นปุ๋ยให้แก่ผืนป่าอีกครั้ง

ตามพื้นที่ป่าเต็งรังซึ่งมีสภาพเป็นลานโล่งนี้เอง จะมีพืชพรรณไม้ดอกเล็กๆ ที่น่าสนใจขึ้นอยู่มากมาย พรรณไม้เล็กๆ เหล่านี้ล้วนต้องปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในผืนป่าที่มีฤดูแล้งสลับเช่นเดียวกับไม้ใหญ่ ทว่าในรูปแบบที่ต่างกัน ส่วนใหญ่พรรณไม้เล็กๆ เหล่านี้มักจะเป็นพืชล้มลุกที่มีวงจรชีวิตสั้นๆ มันจะงอกและเจริญเติบโตออกดอกติดเมล็ดจนเสร็จสรรพอย่างรวดเร็วในฤดูฝน ก่อนแห้งเหี่ยวหมดอายุไปในฤดูแล้ง แล้วเฝ้ารอเวลาให้ฤดูกาลอันเหมาะสมต่อการงอกของเมล็ดเวียนกลับมาอีกครั้งในปีถัดไป

บรรดาไม้ล้มลุกเหล่านี้เองที่มนุษย์เรานำออกไปใช้ประโยชน์ได้มากมาย ทั้งนี้เพราะมันมีวงจรชีวิตที่ค่อนข้าง

ซีโครก (*Urena labata*)

สั้น จึงให้ผลผลิตได้รวดเร็ว อย่างเช่น พวกธัญพืชชนิดต่างๆ ก็ล้วนพัฒนาพันธุ์ออกไปจากพืชพรรณในเขตพื้นที่ที่มีฤดูแล้งสลับเช่นนี้ นอกจากนี้ ยังมีพวกไม้ดอกล้มลุกอีกเช่นกันที่ถูกเลือกสรรออกมาใช้ ทั้งนี้เพราะพวกมันมักมีดอกสีส้มสวยงาม อันเป็นผลมาจากการปรับตัวเพื่อล่อแมลงผู้ให้มาผสมเกสรให้ภายในระยะเวลาอันจำกัดนั่นเอง

ในช่วงต้นฤดูฝนบริเวณนี้จะมีดอกไม้ป่าผลิบานออกมาให้เราได้ชมหลายชนิด

เริ่มด้วยพวกกระเจียว (*Curcuma spp.*) และพืชวงศ์เดียวกันจำพวกชิงช้านานาชนิด ต่างแทงใบที่ดูคล้ายต้นขึ้นมาจากพื้น ส่งช่อดอกที่มีกาบประดับสีส้มสวยงามแปลกตา ล่อแมลงให้มาผสมเกสรที่ดอกจริงขนาดเล็ก ซึ่งแทรกอยู่ตามกาบประดับเหล่านั้น

นอกจากดอกกระเจียวแปลกๆแล้วยังมีดอกพวกฝ้ายป่า (*Decaschistia harmandii*) หากจะบอกว่ามันเป็นชบาแดงย่อส่วนก็คงไม่ผิดนัก เพราะที่จริงมันก็เป็นญาติในวงศ์เดียวกัน พวกฝ้ายป่านี้ บางชนิดมีเขตการกระจายพันธุ์ที่แคบมาก ปัจจุบันจึงหาได้ยาก

พืชพวกนี้มักมีหัวสะสมอาหารอยู่ใต้ดินในฤดูแล้งต้นข้างบนจะเหี่ยวแห้งไป แต่พอได้ฝน มันก็จะงอกขึ้นมาใหม่ได้อีกครั้งเช่นกันกับไม้พวงอีกชนิดหนึ่งคือดอกพุดทุ่ง (*Holarrhena densiflora*) ที่มีสีขาวแลสลับสลับปนกันอยู่ท่ามกลางทุ่งหญ้าของป่าขาด

(ภาพหน้า ๑๑๔-๑๑๕)

ตามทุ่งโล่งบนลานหินทรายของอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และผาแต้ม ช่วงปลายฝนต้นหนาวจะดารดาษไปด้วยดอกไม้เล็กๆ

(ภาพหน้า ๑๑๖-๑๑๗)

ต้นไม้ป่าเต็งรังกำลังผลัดใบเพื่อเข้าสู่ฤดูแล้งอันยาวนาน

ไม่เพียงลานดอกไม้อันงดงามเท่านั้น ตามต้นไม้ใหญ่ที่ขึ้นรายรอบอยู่บริเวณป่าเต็งรังแห่งนี้ก็มีสิ่งที่คุณคนต้องชื่นชมหลงใหลทุกครั้งเมื่อพบเจอ นั่นก็คือกล้วยไม้ หรือพวกเอื้องป่านานาชนิด

เอื้องหลายหลากพันธุ์กำลังผลิดอกออกช่ออันงดงามอยู่ตามคบไม้ เสมือนการต้อนรับสายฝนต้นฤดูรวมทั้งต้อนรับผู้มาเยี่ยมเยือน หลายคนอาจนึกภาพไม่ออกว่า เจ้าของดอกอันดูบอบบางเหล่านี้มาขึ้นอยู่ที่แล่งๆ เช่นนี้ได้อย่างไร

พวกกล้วยไม้ในป่าดิบแล้งมีวิธีการปรับตัวให้ทนทานต่อความร้อนและแห้งแล้งอันยาวนานได้อย่างดี ด้วยการพัฒนาให้มีส่วนลำต้น ใบ หรือแม้แต่รากที่ออกแบบเป็นพิเศษจนสามารถเก็บสะสมน้ำและอาหารเอาไว้ใช้ประทังชีวิตยามฤดูแล้ง

นอกจากนี้กล้วยไม้หลายชนิดที่ใช้วิธีทิ้งใบเพื่อลดการคายน้ำ จึงเหลือให้เห็นแต่เพียงส่วนลำลูกกล้วยซึ่งมีอาหารสะสมอยู่ มันจะพักตัวนิ่งๆ เฝ้ารอจนฤดูฝนมาถึงจึงจะแตกลำต้นใหม่ แต่ในระหว่างนั้น มันอาจทำกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในการดำรงเผ่าพันธุ์ของมันไว้ นั่นก็คือการออกดอกในช่วงกลางฤดูร้อนก่อนที่ฤดูฝนอันชุ่มฉ่ำจะมาสร้างป่าให้เป็นสีเขียวอีกครั้ง

รูปแบบการออกดอกของกล้วยไม้ตามป่าผลัดใบไม่เหมือนพวกที่ขึ้นตามป่าดิบชื้น แทบทุกชนิดมีดอกขนาดใหญ่หรือมีสีอันฉูดฉาดบาดตาเห็นได้เด่นชัด และแต่ละต้นก็มักมีดอกออกมาพร้อมกันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็ด้วยเหตุผลเดียวกันกับไม้ดอกอื่นๆ นั่นคือพยายามดึงดูดแมลงให้เข้ามาผสมเกสรของตนให้ได้มากที่สุด

นอกจากสีสันอันต้องตาและรูปทรงดอกที่แปลงโฉมไว้วางล้อแมลงแล้ว กลิ่นอันหอมหวานเย้ายวนก็เป็นพัฒนาการอันจำเป็นอีกอย่างสำหรับกล้วยไม้ที่อาศัยในป่าผลัดใบ

กล้วยไม้ในสกุล *Dendrobium* หลายชนิดซึ่งพบบริเวณนี้ จะมีกลิ่นหอมของดอกคล้ายคลึงกัน อย่างเช่น เอื้องเงิน (*D. draconis*) เอื้องสายสามสี (*D. crystallinum*) และเอื้องสายน้ำผึ้ง (*D. primulinum*) จะมีดอกสีขาวและเหลือง ซึ่งมักกลิ่นหอมหวานเชิญชวนทั้งแมลงภู่ ผีเสื้อ รวมทั้งผีเสื้อกลางคืนได้ดี ในขณะที่กล้วยไม้สกุลเอื้องกุหลาบ (*Aerides*) อย่างเช่น เอื้องกุหลาบกระเปาะเปิด (*A. falcata*) เอื้องกุหลาบเหลืองโคราช (*A. houlettiana*) จะมีดอกสีชมพูม่วง หรือเหลือง แต่มีกลิ่นหอมแรงเฉพาะช่วงกลางวัน ซึ่งจะดึงดูดพวกตัวต่อและผีเสื้อกลางวันได้ดีกว่า

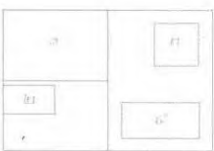

- ๑ เอื้องกุหลาบแดง (*Aerides crassifolia*)
- ๒ เอื้องเงิน (*Dendrobium draconis*)

ในเรื่องกลิ่นหอมของกล้วยไม้นี้ ก็เป็นเรื่องน่าสนใจไม่น้อย จากการศึกษาโดยนักชีววิทยาพบว่า กลิ่นหอมของดอกกล้วยไม้ ผลิตจากต่อมน้ำหอมบนผิวแผ่นปากที่เรียกว่า osmophores และพบว่า อากาศมีผลต่อการผลิตกลิ่น เมื่ออากาศร้อนกลิ่นจะแรง แต่ถ้าอากาศเย็นกลิ่นจะอ่อน หรือไม่มีกลิ่น และพบว่า ยิ่งเพิ่มอุณหภูมิให้สูงขึ้น กลิ่นจะยิ่งแรงขึ้น กลิ่นดอกจะค่อยๆ จางลงในช่วงบ่ายและหมดตอนกลางคืน แต่มีกล้วยไม้หลายชนิดที่ส่งกลิ่นหอมในช่วงกลางวัน กลิ่นของดอกจะมากหรือน้อยขึ้นกับการควบคุมของฮอร์โมนกล้วยไม้บางชนิดเมื่อเกสรตัวผู้หลุดไป หรือดอกได้รับการผสมแล้วก็จะหยุดส่งกลิ่น

นอกจากจะมีป่าเต็งรังและป่าดิบเกิดกระจายอยู่ทั่วไปแล้ว อุทยานฯ ทั้ง ๒ แห่งก็ยังมีทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ รวมทั้งที่ลุ่มลักษณะเป็นแอ่งน้ำตื้นขนาดใหญ่และเล็กแทรกสลับอยู่ในพื้นที่ด้วยหลายแห่ง สิ่งที่น่าสนใจสำหรับการดูพรรณไม้ในบริเวณนี้คือ บรรดาพืชพรรณที่ขึ้นแทรกสลับอยู่ตามทุ่งหญ้าข้างทางนั้นหากสังเกตดูจะพบว่า นอกจากหญ้า และพืชพรรณที่คล้ายหญ้าชนิดต่างๆ แล้ว ยังมีพืชล้มลุกนานาพรรณตามพื้นดินและตามพงหญ้า ต่างผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกดอกมาให้เราชื่นชมตลอดปี อย่างเช่น

- ๑ เอื้องคำ (*Dendrobium chrysotoxum*)
- ๒ เอื้องแปรงสีหิน (*Dendrobium secundum*)
- ๓ หญ้าข้าวก่ำ (*Burmannia disticha*)
- ๔ หญ้าบัว (*Xyris indica*)

หงอนเงือก หรือน้ำค้างกลางเที่ยง (*Murdannia gigantea*) ที่มีดอกสีฟ้าหรือม่วงบนก้านสูง ดาวเรืองภู (*Anisopappus chinensis*) มีดอกสีเหลืองทองเป็นช่อใหญ่ หญ้าเหลี่ยม (*Exacum tetragonum*) ดอกสีขาวขลิบลีบม่วงบนลำต้นยาวที่มีลักษณะเป็นเหลี่ยมขึ้นแทรกตามดงกุศกึ่งยะ (*Pteridium aquilinum*) เฟิร์นเด่นแห่งทุ่งหญ้าป่าละเมาะ และหากโชคดี อาจได้พบดอกบุกในสกุล *Arisaema* ที่หาชมได้ยาก มันมีการประดับช่อดอกเป็นแผ่นหุ้มดุกคล้ายห้วงที่กำลังแผ่แม่เบี้ย

ในบริเวณทุ่งหญ้าที่ชุ่มชื้นใกล้ธารน้ำเราจะพบไม้ดอกที่สวยงามหลายชนิด เช่น

ว่านมหาเมฆ (*Curcuma aeruginosa*) กลางทุ่งหญ้า โดยทั่วไปหลังจากไฟป่าไหม้จนมองดูดำไปหมดนั้น ยามเมื่อเห็นยอดระบัดแตกเป็นสีเขียวอ่อนขึ้นมา ก็จะเห็นว่ามหาเมฆแทงหน่อเป็นสีแดง หรือแดงชมพูขึ้นมาพร้อมๆ กันด้วย ช่อสีแดงนี้จะไม่โผล่พ้นดินขึ้นมาจนสูงเด่นอยู่กลางระบัดหญ้าสีเขียว บางแห่งหนาแน่นน่าดูมาก เมื่อพิจารณากันจริงๆ ก็จะเห็นลักษณะที่ค่อนข้างแปลกของดอกว่านชนิดนี้ คือช่อสีแดงที่โผล่ขึ้นมาค้นหาช่อดอกของมันไม่ แต่เป็นช่อซึ่งมีก้านเป็นสีเขียวอยู่ต่ำลงไป และที่ส่วนล่างนี้เองจะมีดอกเล็กๆ เป็นสีเหลืองบานออกมาจากก้านเล็กๆ สีเขียวอีกทีหนึ่ง หลังจากช่อสีแดงนี้ชูขึ้นจนสูงแล้ว ก็จะมีใบซึ่งมีลักษณะเป็นใบว่าน ดุกคล้ายใบพายงอกสูงขึ้นมาจากพื้นดินทีหลัง

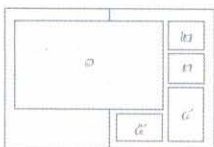
กระเจียวขาว (*Curcuma parviflora*) และว่านมหาเมฆ เป็นพืชในสกุลเดียวกัน ทั้ง ๒ ชนิดมีหัวอยู่ในดิน จึงแทงหน่อขึ้นมาในลักษณะดังกล่าว อาจยังมีช่อเหลือให้เห็นจนกระทั่งฤดูฝน พอฤดูหนาวก็จะเหี่ยวเฉาแห้งไป สำหรับกระเจียวนั้นมีดอกสีขาวหรือขาวประม่วงและมีใบงอกขึ้นมา ก่อนแล้วจึงมีดอก

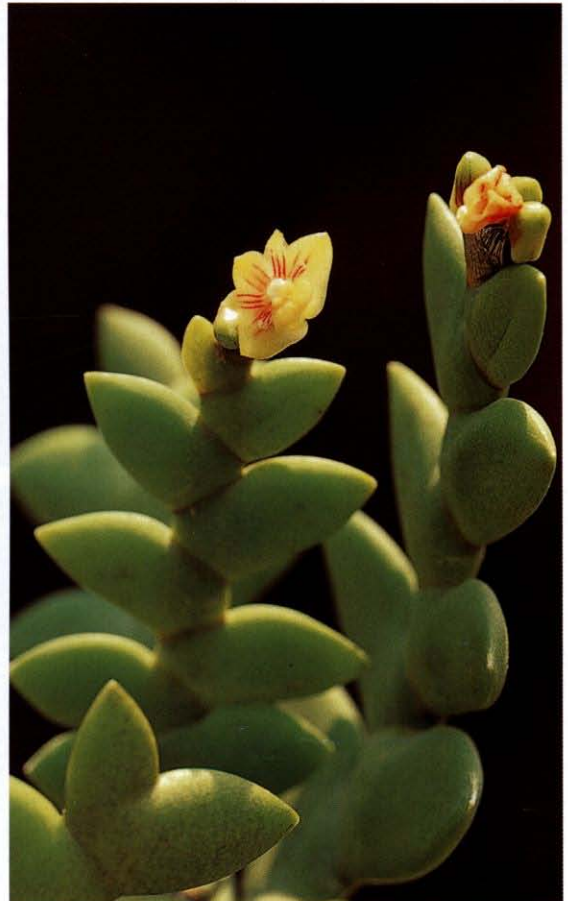
หญ้าข้าวเก่า (*Burmania disticha*) หรือหญ้าสามแฉก หรือหงอนนกยูง หรือบัวหิน หญ้าข้าวเก่าชอบขึ้นตามที่ชื้นแฉะ ใบเรียวยาวโค้งปลายสอบชูขึ้นมาจากพื้นดินไม่สูงนัก แต่ช่อก้านแข็งสูงขึ้นมาและตรงปลายก้านนี้เป็นดอก ซึ่งออกเป็นกระจุกหรือเป็นสามแฉกสีม่วงน้ำเงินค่อนข้างสด เริ่มมีดอกราวเดือนพฤษภาคม และจะโรยราวเดือนกรกฎาคม มีขึ้นเป็นกลุ่มใหญ่ๆ

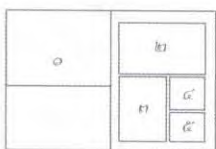
หญ้าบัว (*Xyris indica*) หญ้าบัวนี้มีอยู่ทั่วไปตั้งแต่ตามท้องทุ่งนาตลอดจนบนที่ราบและภูเขาสูง ชอบขึ้นตามท้องทุ่งที่มีน้ำขังซึ่งมีดินเป็นดินเหนียวปนทราย หญ้าบัวนี้จึงมีชื่อเรียกกันหลายอย่าง เช่น ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียกกระถินทุ่งหรือกระถินนา ทางภาคอีสานเรียกหญ้ากระเทียมหรือหญ้าบัว บางแห่งในภาคกลางเรียกเสียหมดทำว่าหญ้าช้ำกลาก มีดอกมากตอนต้นฤดูฝนตั้งแต่เดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป

- ๑ ลิงโศประหลาด (*Bulbophyllum affine*)
- ๒ เอื้องเข็มแคต (*Ascocentrum miniatum*)
- ๓ เอื้องคำผา (*Eria pulchella*)
- ๔ เอื้องตะขาบ (*Dendrobium leonis*)
- ๕ เอื้องแดงอุบล (*Doritis pulcherrima*)

- ๐ พุดทุ่ง (*Hloarrhena densiflora*)
- ๒ หัวไก่โหล่น (*Decaschistia parviflora*)
- ๓ บุก (*Arisaema* sp.)
- ๔ ส้านเต่า (*Acrotrema costatum*)
- ๕ ฝ้ายผี (*Hibiscus* sp.)

บุก (*Arisaceae*) เป็นไม้ป่าที่มีมากมายหลายชนิด ในหน้าแล้งต้นจะเหี่ยวแห้งตายไป และงอกขึ้นมาใหม่ในฤดูฝน โดยออกเป็นดอกขึ้นมาก่อนแล้วจึงมีต้นขึ้นตามมา หรือบางชนิดไม่มีดอก มีทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ทั้งนำดูในด้านความแปลกและความน่าเกลียด ลำต้นซึ่งเป็นลำกลมสูงราวพุดถึง ๒ ฟุตนั้นมีหลายด่างต่างๆ กัน บางชนิดต้นเรียบ บางชนิดต้นขรุขระหยาบคล้ายผิวคางคก หลายแห่งจึงเรียกชื่อบุกเกี่ยวพันกันไปกับชื่อคางคก ส่วนยอดแตกก้านออกเป็นหลายก้าน และไม้ใหญ่เป็นรื้อวหยักไปมาไม่เหมือนใคร แต่ดอกที่มีกลีบเดียวนั้น เป็นกระพุ่มโค้งปลายกลีบแหลม ย้อยกลับมา มีลายเป็นทางสีม่วงงามมากทีเดียว

เอื้องแดงอุบล (*Doritis pulcherrima*) หรือเอื้องม้าวิ่ง เป็นกล้วยไม้อิงอาศัยที่ขึ้นเป็นกอแน่นติดกันเป็นกลุ่มใหญ่บนลานหิน เมื่อออกดอกจะเป็นสีม่วงแดงสด ส่วนช่อดอกออกเป็นช่อยาวกลางต้น มีใบสีม่วงแดงจนออกน้ำตาล

สถานที่พิเศษอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งมีความน่าสนใจในการไปศึกษาชื่นชมความมหัศจรรย์ของพรรณไม้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ก็คือบริเวณที่เป็นลานหิน

ลานหิน หรืออาจเรียกได้ว่าสวนหินธรรมชาตินี้จะเกิดแทรกอยู่ในพื้นที่ที่เป็นป่าเต็งรัง ซึ่งมีอยู่หลายแห่งตามเส้นทางท่องเที่ยว อันได้แก่ บริเวณลานหินเหนือน้ำตกของอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ และลานหินดางนาตามของอุทยานแห่งชาติผาแต้ม

ในการศึกษาธรรมชาติบริเวณลานหินนี้ เราควรมีอุปกรณ์พิเศษบางอย่างติดไปด้วย เช่น แว่นขยาย สมุดบันทึก และควรสวมใส่เสื้อผ้าที่มิดชิดหรือสวมหมวกเพื่อป้องกันแสงแดด เพราะภูมิลักษณะของลานหินคือพื้นที่ที่เปิดโล่ง แดดจะไม่มีร่มเงาของต้นไม้ใหญ่อยู่เลย สังคมพืชบนลานจึงมีความพิเศษต่างจากบริเวณอื่นๆ และส่วนมากเป็นพืชพรรณและสิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็ก ทว่าน่าสนใจอย่างยิ่ง

หากเราเข้าไปพิจารณาอย่างใกล้ชิดก็จะพบว่าตามโขดหินทรายอันแข็งแกร่งซึ่งไม่น่าจะมีพืชพรรณชนิดใดมาขึ้นอยู่ได้นั้น แท้จริงกลับเต็มไปด้วยความหลากหลายของชีวิตอันแปลกตาสวยงาม เริ่มจากสิ่งที่เล็กที่สุดและโบราณที่สุด นั่นคือไลเคน (lichen) สิ่งมีชีวิตแสนมหัศจรรย์ที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันของราและสาหร่ายขนาดเล็ก

บนผิวแผ่นดินที่อาจดูว่าราบเรียบนั้น มักจะปรากฏรอยต่างดวงสีเทาหรือสีเขียวจางๆ ซึ่งถ้าใช้แว่นขยายส่องดูก็จะเห็นว่า มันมีลักษณะคล้ายภาพลู่หรือดอกไม้ไฟที่แตกออกเป็นดวงกลมๆ บ้างเล็กเพียงปลายนิ้วก้อย บ้างก็ใหญ่กว่าหลายเท่า บางดวงมีขอบมาชนและเกยกัน พวกนี้คือหนึ่งในบรรดาไลเคนที่มีอยู่บนโลกเราราวหมื่นกว่าชนิด ไลเคนแต่ละชนิดเกิดจากการจับคู่ของราและสาหร่ายชนิดเฉพาะ

ไลเคนมิได้มีเพียงรูปร่างคล้ายรอยต่างดวงเช่นนั้นเท่านั้น บางชนิดเป็นแผ่นบิดเบี้ยวราวสีที่หลุดร่อนออกจากก้อนหิน หรือเปลือกต้นไม้ บ้างก็เป็นกอดตงกิ่งก้านละเอียดอ่อน ดูเป็นฝอยราวฟองฟูอยู่บนลานหิน ซึ่งเราเรียกมันว่า ฟองหิน และที่เป็นเส้นสายยาวสีขาวอมเขียวห้อยอยู่ตามกิ่งสน ซึ่งเราเรียกว่าฝอยลม ก็ล้วนเป็นไลเคนอันมหัศจรรย์ทั้งสิ้น

ไลเคนเหล่านี้จัดได้ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีอายุยืนมาก ไลเคนบางกอดอาจเกิดขึ้นมาเมื่อหลายสิบล้านปี หรืออาจถึงร้อยปีก่อน มันเจริญเติบโตได้ช้ามากโดยขยายขนาดออกไปเพียงไม่กี่มิลลิเมตรต่อปีเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ พวกมันจึงต้องเลือกทำเลในการเกาะอาศัยให้เหมาะสม นั่นคือต้องเป็นที่ที่ได้รับแสงแดด ต้องมีช่วงเวลาที่ได้รับน้ำหรือความชื้นอย่างเพียงพอ และต้องเป็นพื้นผิวที่ไม่ไหลลื่นง่ายเกินไป อย่างเช่นเปลือกต้นไม้ใหญ่ที่ไม่หลุดร่อนและที่เหมาะสมอีกแห่งก็คือลานหิน

นอกจากไลเคนแล้ว สิ่งมีชีวิตที่เรียกได้ว่าเป็นพืชอย่างแท้จริง แต่ก็ยังคงลักษณะโบราณอยู่ก็คือต้นมอส (moss) ซึ่งเราได้เห็นกันมาแล้ว พวกนี้เป็นกลุ่มพืชไร้ดอกสีเขียวที่มีขนาดเล็ก พบมากในแหล่งที่มีความชื้นในอากาศสูง อาจพบขึ้นคลุมดิน เปลือกไม้ และลานหินทั่วไป

ต้นมอสมีโครงสร้างไม่ซับซ้อน ประกอบด้วยเนื้อเยื่อที่มีลักษณะคล้ายฟองน้ำเกือบทั้งต้น โดยมากจะมีส่วนแกนที่คล้ายต้น ซึ่งมีแผ่นอวัยวะเสมือนใบแตกออกโดยรอบแกนนั้น ส่วนที่ทำหน้าที่ยึดเกาะคล้ายรากเป็นเส้นบางสีขาวหรือน้ำตาล มอสจะสร้างแคปซูล หรืออับสปอร์รูปร่างคล้ายเมล็ดข้าวเล็กๆ อยู่บนก้านอันบอบบาง ภายในอับสปอร์มีผงสปอร์จำนวนมากสลายไว้กระจายเผ่าพันธุ์ต่อไป

คุณสมบัติอันวิเศษของพืชจำพวกมอสก็คือ มันเป็นฟองน้ำธรรมชาติที่จะสามารถกักน้ำและเก็บความชุ่มชื้นให้แก่ผืนป่า ซากมอสที่หมดยาวยังคงสภาพการเป็นฟองน้ำอยู่อย่างเต็ม มันจึงเป็นแหล่งอันเหมาะสมต่อการงอกของสปอร์และเมล็ดของพืชอื่นๆ ต่อไป

กล่าวกันว่าบรรพบุรุษของพืชพวกมอสนี้เกิดขึ้นมาบนโลกเมื่อราว ๔๐๐ ล้านปีมาแล้ว ใกล้เคียงกับช่วงเวลา que เริ่มเกิดพืชจำพวกเฟิร์นโบราณ ทว่าพวกมอสได้หยุดวิวัฒนาการรูปร่างไว้และคงรูปแบบเช่นเดิมมาจนถึงปัจจุบัน

ตามกลุ่มต้นมอสนานาชนิดที่บ้างมีสีเขียวสด บ้างเขียวอมเหลือง และบ้างก็เกือบเป็นสีขาว แลดูคล้ายพรมบนลานหินนั้น ยังมีพืชพรรณอื่นๆ ขึ้นรวมกันอยู่ให้เราชื่นชมอีกมาก ที่ดูโดดเด่นสะดุดตากว่าใครคงเป็นเฟิร์นกระปรอกหัวหิน หรือกระปรอกสิงห์ (*Drynaria rigidula*) ซึ่งมีใบส่วนล่างที่ไม่สร้างสปอร์ ทำหน้าที่ดักตะกั่วเก็บเศษใบไม้และอุ้มน้ำไว้ใช้ได้อย่างน่าทึ่ง

แม้ว่าเฟิร์นจะเป็นพืชไร้ดอก ทว่าก็มีพัฒนาการสูงกว่าพวกมอส เฟิร์นมีโครงสร้างต้นที่สลับซับซ้อนกว่า มีเนื้อเยื่อที่ทำหน้าที่ลำเลียงน้ำและอาหารอย่างเป็นระบบ

แต่พวกมันก็ยังต้องอาศัยน้ำเป็นสื่อให้เซลล์สืบพันธุ์ว่ายข้ามไปผสมกันเหมือนกับพวกมอส เราจึงมักพบพืชทั้ง ๒ กลุ่มนี้ขึ้นอยู่จำนวนมากในพื้นที่ที่มีปัจจัยเอื้ออำนวยในการเจริญเติบโตและสืบพันธุ์

นอกจากไลเคน มอส และเฟิร์น อันอาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มพืชที่มีลักษณะดึกดำบรรพ์แล้ว บนลานหินเดียวกันนี้ก็มีพวกพืชกินแมลงที่มีความหลากหลายและมีความน่าสนใจที่สุด

บริเวณลานหินนั้นส่วนใหญ่พื้นดินจะขาดธาตุอาหารที่จำเป็นสำหรับพืชต่างๆ ไป บางครั้งชื้นแฉะและมีความเป็นกรดสูง ยากที่พืชใดจะทนอยู่ได้ สภาพดังกล่าวทำให้ธาตุอาหารที่จำเป็นต่อการเจริญเติบโตของพืช เช่น ไนโตรเจน อยู่ในรูปที่ไม่สามารถนำมาใช้ได้ เจ้าไม้กินแมลงจึงต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอด โดยพัฒนาส่วนใบหรือรากกลายเป็นกับดักจับแมลงเล็กกินเพื่อทดแทนธาตุอาหารที่ไม่เพียงพอ

พวก “สาหร่ายข้าวเหนียว” เป็นไม้กินแมลงกลุ่มแรกที่จะแนะนำกันก่อน จัดอยู่ในวงศ์ *Lentibulariaceae* ในประเทศไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบพืชในวงศ์นี้เพียงสกุลเดียวคือ สกุลสาหร่ายข้าวเหนียว (*Utricularia*) ซึ่งมีอยู่ประมาณ ๑๔๐ ชนิดทั่วโลก พืชในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีต้นขนาดเล็กเพียงไม่กี่เซนติเมตร มีดอกหลากสีสันสวยงาม มีทั้งพืชบก (Terrestrial) พืชน้ำ (Aquatic) และพืชกึ่งบกกึ่งน้ำ (Amphibious) บางชนิดเป็นพืชล้มลุก บางชนิดมีอายุหลายปี แต่ที่เหมือนๆ กัน คือ ส่วนดักจับแมลงของพวกนี้จะมีลักษณะเป็นถุงคล้ายสุญญากาศขนาดเล็ก (ขนาด ๐.๒๕-๕ มิลลิเมตร) ติดอยู่บริเวณราก โดยมากเราจะพบพืชกลุ่มนี้ขึ้นอยู่ในน้ำแฉะๆ มันจะคอยดักจับแมลงน้ำ ลูกไร หรือสัตว์น้ำตัวเล็กๆ เป็นอาหาร โดยเจ้าถุงพิสดารนี้จะสร้างน้ำหวานออกมาล่อเหยื่อ เมื่อเหยื่อหลงกลว่ายน้ำเข้ามาใกล้จะชนกับขั้วปากเล็กๆ บริเวณปากถุง เป็นสัญญาณกลไกให้ถุงที่เป็นสุญญากาศดูดน้ำและตัวแมลงเข้าไปในถุงทันที จากนั้นเจ้าของถุงก็จะปล่อยน้ำย่อยมาย่อยเหยื่อเป็นอาหารในที่สุด

(ภาพถ่าย) สนทราย (*Baeckia frutescens*)

(ภาพขวา) ต้นมอสขึ้นเกาะบนเปลือกไม้

(ภาพบน) ดุสิตา (*Utricularia delphinoides*)

(ภาพขวา) สร้อยสุวรรณา (*Utricularia bifida*)

ในประเทศไทยมีพืชในกลุ่มสาหร่ายข้าวเหนียวประมาณ ๒๐ ชนิด ชนิดที่พบได้ง่ายที่สุด คือ *Utricularia aurea* หรือเจ้าของชื่อสาหร่ายข้าวเหนียวตัวจริงนั่นเอง สาหร่ายข้าวเหนียวชนิดนี้อาศัยอยู่ตามหนองบึงทั่วประเทศ และมีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาสาหร่ายข้าวเหนียวของไทย มันสามารถแตกแขนงออกไปยาวกว่า ๕๐ เซนติเมตร ต้นของมันจะลอยอยู่ใต้น้ำขณะที่ดอกสีเหลืองสดจะชูขึ้นเหนือน้ำเพื่อให้แมลงช่วยผสมเกสร

ยังมีสาหร่ายข้าวเหนียวอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งดอกมีขนาดค่อนข้างใหญ่ ประมาณ ๑ เซนติเมตร และมีสีส้มสวยงามน่ารัก มักขึ้นเป็นกลุ่มอย่างหนาแน่นในที่ชื้นแฉะ หรือตามลานดินที่เปิดโล่ง ความสวยงามน่ารักของเจ้าสาหร่ายข้าวเหนียวกลุ่มนี้ เป็นที่ต้องพระราชหฤทัยของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถอย่างยิ่ง พระองค์จึงพระราชทานนามที่แสนไพเราะให้ดอกไม้เหล่านี้ อันได้แก่

ดุสิตา (*Utricularia delphinoides*) เจ้าสาหร่ายข้าวเหนียวชนิดนี้มีดอกสีม่วงเข้มหรือม่วงอมน้ำเงิน ซึ่งคล้ายกับสีของดอก Delphinium ไม้ดอกในวงศ์ Ranunculaceae จึงได้ชื่อชนิดว่า Delphinium เราจะพบดุสิตาได้ทั่วไปทางซีกตะวันออกของประเทศ ตั้งแต่ภาคเหนือจนถึงภาคใต้ โดยเฉพาะทางภาคตะวันออก-

เฉียงเหนือจะพบได้ง่ายที่สุด ดุสิตาจะออกดอกได้ตั้งแต่เดือนสิงหาคม-พฤษภาคม ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ สำหรับทางภาคอีสานนั้นจะพบดุสิตาออกดอกในช่วงปลายฝนต้นหนาว ประมาณเดือนตุลาคม-ธันวาคม

สร้อยสุวรรณา (*Utricularia bifida*) มีลักษณะคล้ายคลึงกับดุสิตา แต่มีดอกสีเหลืองสด ชาวบ้านบางแห่งเรียกสร้อยสุวรรณาว่าหญ้าสีทอง เราจะพบสร้อยสุวรรณาได้ทั่วทุกภาคตามที่ชื้นแฉะ บางครั้งขึ้นปะปนอยู่กับดุสิตา และทิพย์เกสร สร้อยสุวรรณาสามารถออกดอกได้ตลอดปี หากภูมิอากาศเหมาะสม

ทิพย์เกสร (*Utricularia minutissima*) ชาวบ้านเรียกกันว่าหญ้าฝอยเล็ก มีลักษณะคล้ายดุสิตา แต่มีดอกสีม่วงอ่อน ม่วงอมขาว หรือสีมารูน มีการกระจายพันธุ์ในประเทศไทยเช่นเดียวกับกับดุสิตา ทิพย์เกสรจะออกดอกราวเดือนเมษายน-ธันวาคม หรือช่วงฤดูฝนของแต่ละพื้นที่

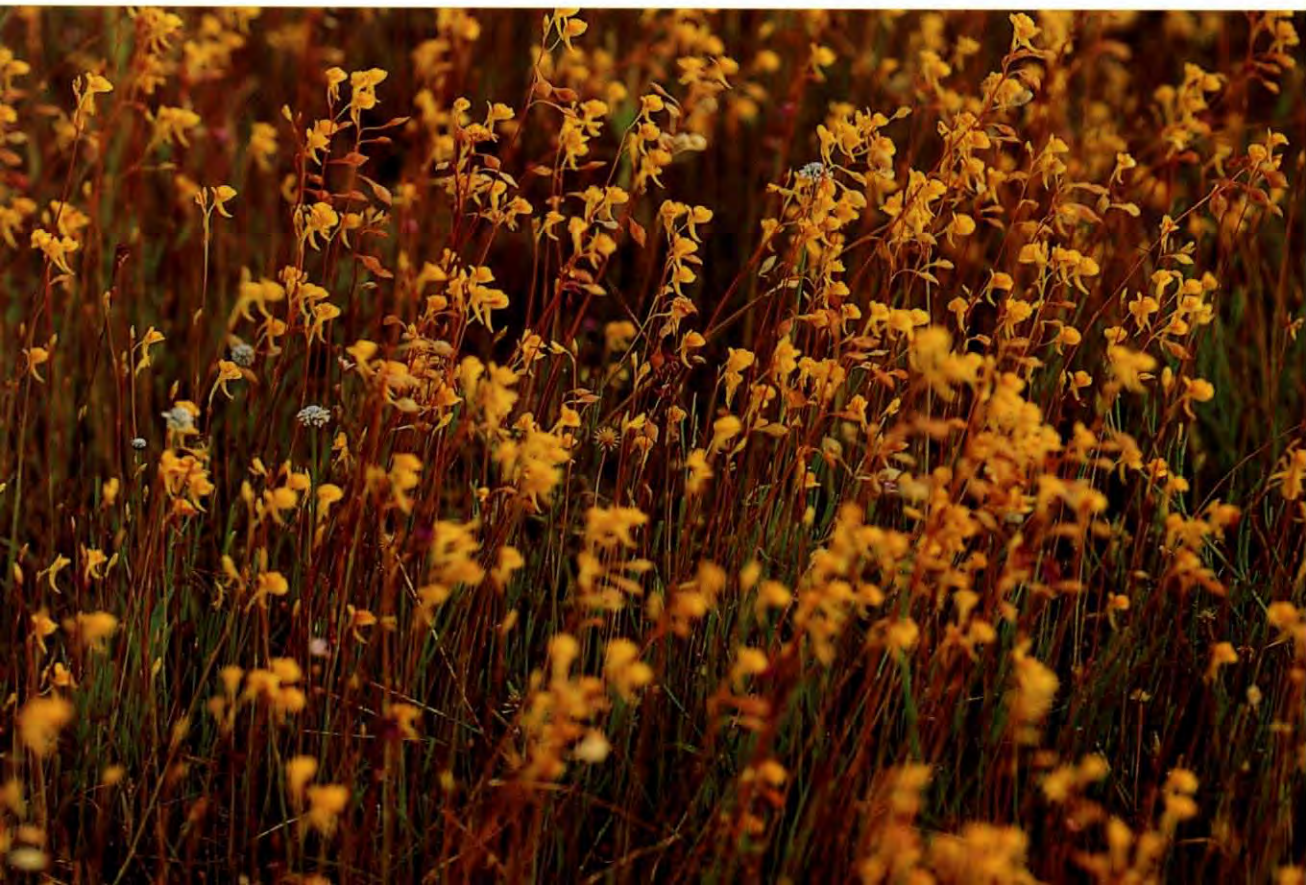
หยาดน้ำค้าง (*Sundew*) เป็นพืชในวงศ์ Droseraceae อยู่ในสกุล Drosera ซึ่งมีการกระจายพันธุ์อย่างกว้างขวางมากกว่า ๑๐๐ ชนิดทั่วโลก ในประเทศไทยมีการสำรวจพบพืชในสกุลนี้ ๓ ชนิด ลักษณะโดยทั่วไปของพืชในสกุลนี้ จะมีใบเวียนรอบต้น บางชนิดมีใบเป็นกระจุกแน่น ดอกคล้ายดอกไม้ ที่สำคัญคือทุกชนิดจะมีใบที่มีรยางค์เล็กๆ จำนวนมากคล้ายหนวดหมึก ปลายรยางค์เป็นต่อมผลิตน้ำเหนียวใส ส่งประกายระยิบระยับเมื่อต้องแสงแดด เมื่อมอง

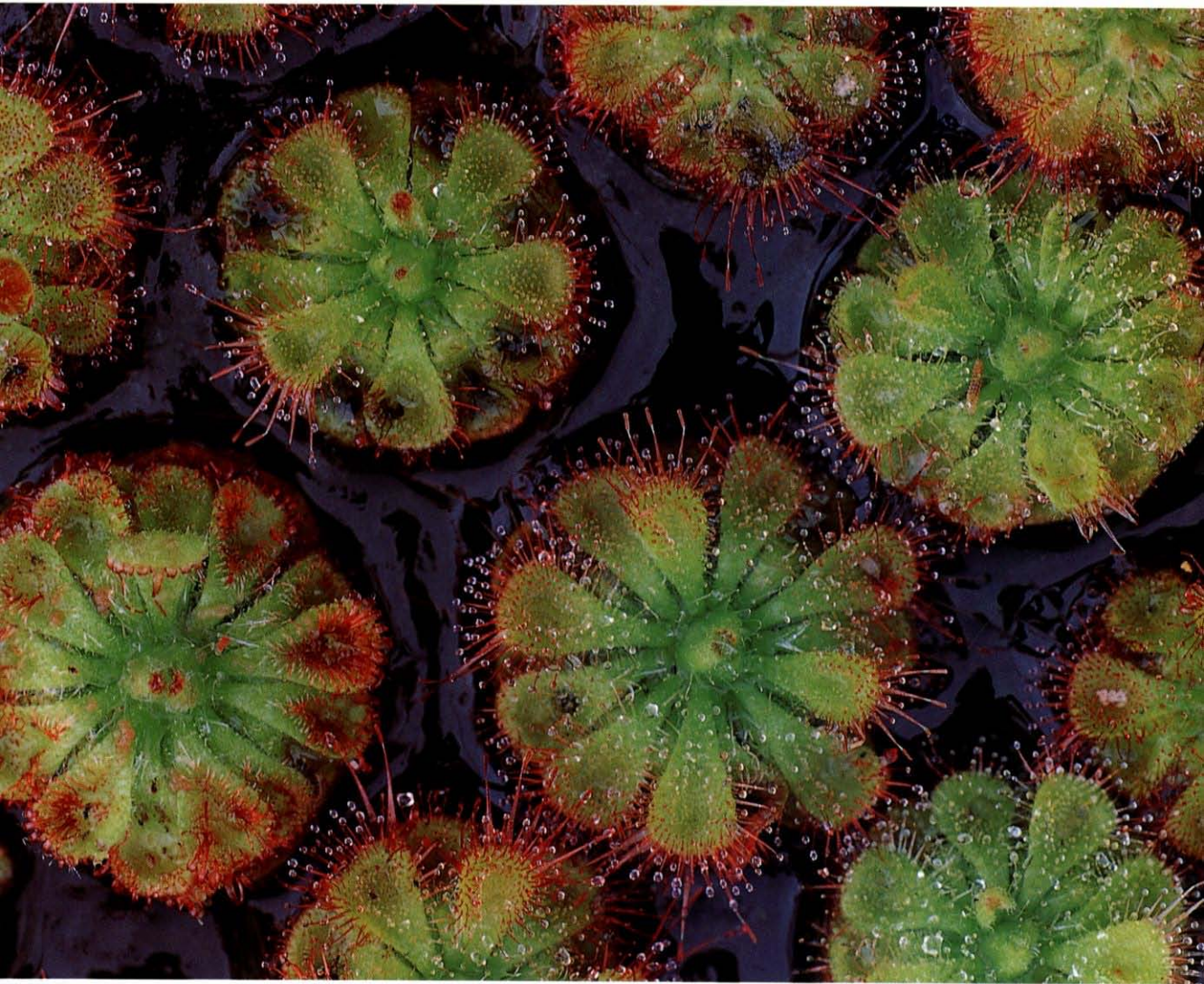
ดูรวมๆ เหมือนดอกไม้สีสดที่กำลังเบ่งบานและผลิตน้ำหวาน จนชุ่มฉ่ำ ยั่วยวนใจหมู่มแมลงยิ่งนัก แมลงตัวใดหลงเข้ามา กินน้ำหวานก็จะติดกับดักแสนสวยทันที ยิ่งดันก็ยิ่งกระตุ้นให้รยางค์เล็กๆ ม้วนตัวแน่น พร้อมปล่อยน้ำย่อยออกมาย่อยเจ้าแมลงกินเป็นอาหาร หยาดน้ำค้างที่พบได้บริเวณลานหินได้แก่

จอกบัววาย (*Drosera burmannii*) หยาดน้ำค้างชนิดนี้สังเกตได้ง่ายจากการที่มีใบรูปไข่กลับเรียงเวียนซ้อนกันเป็นกระจุกกลม ดอกคล้ายดอกไม้สีแดงบ้างเขียวบ้างโดยมีขนาด ๑-๓ เซนติเมตร เวลาออกดอกจะชูก้านช่อดอกสูงชันจากต้นอย่างเด่นชัด ดอกมี ๕ กลีบสีขาว เราจะพบจอกบัววายได้ทั่วไปในพื้นที่ดินทรายที่เปิดโล่งและมีความชื้นสูง

หญ้าน้ำค้าง (*Drosera indica*) มีความแตกต่างจากจอกบัววายอย่างเด่นชัด เนื่องจากจะมีลำต้นกิ่งตั้งตรงสูงได้ถึง ๓๐ เซนติเมตร ใบเป็นรูปกระจุกของยาวคล้ายหนวดหมึก ดอกมีสีชมพูถึงม่วง พบได้ทั่วไปในพื้นที่ดินทรายหรือดินเหนียวที่ชื้นแฉะ

ปัตน้า (*Drosera peltata*) เป็นหยาดน้ำค้างที่มีใบเป็นรูปสามเหลี่ยม มีก้านใบชัดเจน ลำต้นตั้งตรงสูงได้ถึง ๓๕ เซนติเมตร ดอกมีสีขาว เราจะพบปัตน้าได้ตามป่าสนที่เปิดโล่งหรือในป่าเต็งรัง โดยจะขึ้นแซมกับหญ้าและพืชขนาดเล็กอื่นๆ

(ภาพบน) จอกบัวชาย (*Drosera burmanii*)

(ภาพขวา) หนุ่ยน้ำค้าง (*Drosera indica*)

น้ำเต้าลมน เป็นไม้กินแมลงในวงศ์ Nepenthaceae อยู่ในสกุล Nepenthes มีสมาชิกทั้งหมดประมาณ ๘๐ ชนิด โดยส่วนใหญ่มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่บริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะเกาะบอร์เนียว มีความหลากหลายของชนิดสูงสุด คือมีถึง ๓๒ ชนิด รองลงไปคือ เกาะสุมาตรา มีประมาณ ๒๑ ชนิด เกาะชวา ๙ ชนิด มาเลเซีย ๑๑ ชนิด ฟิลิปปินส์และนิวกินี แห่ละ ๑๐ ชนิด ที่เหลือกระเซ็นกระสายไปถึงทวีปแอฟริกา (เกาะมาดากัสการ์และเซเชลล์) ศรีลังกา ออสเตรเลีย และเกาะนิวแคลิโดเนีย รวมทั้งตอนเหนือสุดของออสเตรเลียแห่งละ ๑-๒ ชนิด

คำว่า Nepenthes ซึ่งเป็นชื่อสกุลของน้ำเต้าลมนั้น มาจากรากศัพท์ภาษากรีก กล่าวไว้ในมหากาพย์ของโฮเมอร์ เรื่อง Odyssey ซึ่งแปลว่า “ไร้ความโศกเศร้า” (banishing sorrow) เป็นตอนที่เฮเลนได้แอบใส่ยาวิเศษลงไปใคนโทไวน์ เพื่อให้บุรุษดื่มกินจนเกิดความปิติสุข ลืมสิ้นทุกอย่างแม้กระทั่งความตาย และที่หม้อข้าวหม้อแกงลิงได้ชื่อว่า Nepenthes คงเนื่องมาจากมีรูปร่างคล้ายคนโทไวน์

น้ำเต้าลมนที่พบในประเทศไทยมีประมาณ ๗ ชนิดที่พบได้ในบริเวณอุทยานฯ ทั้ง ๒ แห่งคือ

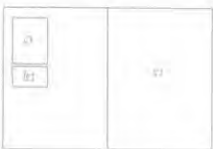
น้ำเต้าลมน (*Nepenthes thorelii*) น้ำเต้าพระฤๅษี (*Nepenthes kampotiana*) พบทางภาคอีสานเสียส่วนใหญ่ โดยมักขึ้นตามทุ่งหญ้าในป่าสนที่เปิดโล่ง

น้ำเต้าลมนเป็นพืชที่มีต้นแยกเพศกัน (dioecious) นั่นคือ มีต้นตัวผู้และตัวเมียเป็นคนละต้น เกือบทุกชนิดมีลักษณะเป็นไม้พุ่ม เลื้อยทอดพันไปกับกิ่งไม้รอบข้าง สิ่งที่น่าอัศจรรย์ก็คือ มันมีกับดักเหยื่อหรือ “หม้อ” ซึ่งพัฒนามาจากเส้นกลางใบที่ยืดยาวออกจากแผ่นใบ หม้อดักเหยื่อของหม้อข้าวหม้อแกงลิงประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๓ ส่วน นั่นคือ ตัวหม้อ ขอบปากหม้อ (peristome) และฝาหม้อ (lid)

ตัวหม้อ เป็นส่วนที่มีน้ำขังอยู่ภายใน มีหน้าที่ขับน้ำย่อยมาย่อยเหยื่อ รวมทั้งดูดซึมสารอาหารจากกระบวนการย่อยเข้าสู่ต้น

ขอบปากหม้อ เป็นส่วนพิเศษที่อยู่รอบปากหม้อ ถูกออกแบบมาให้มีความเรียบลื่นและยังมีสารหล่อลื่นชนิดพิเศษซึ่งทำให้เท้าของแมลงไม่สามารถยึดเกาะอยู่ได้ แมลงจึงพลัดร่วงหล่นลงในหม้อ และจมน้ำตายในที่สุด นอกจากนี้ขอบปากหม้อยังมีต่อมน้ำหวานไว้ล่อแมลงอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าบนลานหินมีสังคัมพืชขนาดเล็กที่สุดคือ ไลเคน มอส เฟิร์น และเหล่าพืชกินแมลงชนิดต่างๆ เช่น ดุสิตา สร้อยสุวรรณมา ทิพย์เกสรหยาดน้ำค้าง จอกบ่วง หย้าน้ำค้าง และน้ำเต้าลมน ที่กินแมลงเพื่อเสริมธาตุอาหารให้ดำรงชีวิตอยู่ได้ พืชเหล่านี้ล้วนเป็นพืชที่นักท่องเที่ยวนักควรรักษา สังเกต และระมัดระวังไม่เหยียบย่ำทำลายสิ่งมีชีวิตเหล่านั้น ด้วยการเดินตามเส้นทางที่กำหนด เพื่อรักษาชีวิตของพืชบนลานหินให้คงอยู่คู่ผืนป่าตลอดกาล

- ๑ ส่วนดักแมลงของต้นน้ำเต้าลมน
- ๒ ดอกของต้นน้ำเต้าลมน
- ๓ ต้นน้ำเต้าลมน (*Nepenthes thorelii*)

๑	๒
	๓
	๔

- ๑ กระตุ่มเงิน
(*Eriocaulon henryanum*)
หรือมณีเทวา (นามพระราชทาน)
- ๒ ดอกดิน (*Burmania coelestris*)
หรือสร้อยจันทร์ (นามพระราชทาน)
- ๓ ไม้ดอกล้มลุกในวงศ์
Scrophulariaceae
- ๔ ในช่วงฤดูฝนจะมีไม้ดอกขนาดเล็ก
นานาพรรณผลิบานเต็มทุ่ง

เสือภูเขาสู่เส้นทาง จากโขงเจียม ถึงตงนาทาม

การขี่จักรยานขึ้นไปเที่ยวป่าตงนาทามเป็นเส้นทางที่ น่าสนใจมากสำหรับการขี่จักรยานเสือภูเขา เส้นทาง ส่วนใหญ่เป็นทางดินลาดชันขึ้นลงสลับกับเส้นทางไต่หิน ภูเขาก้อนใหญ่ๆ ตอนไหนที่ขี่ไปไม่ได้ก็ยกหรือแบกข้ามไป การใช้รถยนต์บนตงนาทามไม่ค่อยเหมาะสม เพราะล้อรถจะ เหยียบย่ำดอกไม้ป่าให้ย่อยยับ วิธีที่ดีกว่าก็คือการเดินเที่ยว แต่วิธีที่ดีที่สุด คือการขี่จักรยานเที่ยว เพราะสามารถเข้าถึง ได้ทั่วไป

อุทยานแห่งชาติผาแต้มมีเนื้อที่ประมาณ ๓๔๐ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ป่าเขาริมแม่น้ำโขงตั้งแต่ เขตอำเภอโขงเจียมไปจนถึงอำเภอศรีเมืองใหม่และอำเภอ โพธิ์ไทรอันเป็นบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขง จุดเด่นทางการ ท่องเที่ยวของอุทยานฯ ผาแต้มมีอยู่หลายแห่งด้วยกัน เช่น ภาพเขียนสีที่ผาแต้ม เสาเฉลียง น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตก แสงจันทร์ และป่าตงนาทาม เป็นต้น

เส้นทางจักรยานสายน้ำตก

เส้นทางสายน้ำตกจุดแรกที่น่าขี่จักรยานไปก็คือ น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกที่สวยงามที่สุดในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จากที่ทำการอุทยานแห่งชาติผาแต้ม เส้นทางเป็นถนนลาดยางสบายๆ ระยะทางประมาณ ๑๘ กิโลเมตรเท่านั้น

น้ำตกสร้อยสวรรค์เป็นน้ำตกขนาดกลาง มีต้นน้ำเป็นลำห้วยเล็กๆ ชื่อแซสร้อยและแซไผ่ สองสายไหลมาพบกันงามดังสายสร้อยจากสวรรค์ จากนั้นจึงรวมกันเป็นน้ำตกสร้อยสวรรค์นี้ นอกจากความงดงามของน้ำตกแล้ว หากเดินลึกต่อไปบนเส้นทางเหนือน้ำตก ก็จะได้พบกับพลาญหินกว้างใหญ่ที่อุดมไปด้วยดอกหญ้าอันสวยงามมากมายเต็มไปทั้งลานหิน

จากน้ำตกสร้อยสวรรค์ เดินทางต่อไปที่น้ำตกอีกแห่งหนึ่งที่ชื่อว่าน้ำตกแสงจันทร์ หรือที่ชาวบ้านแถบนี้เรียกกันว่าน้ำตกลงรู น้ำตกแห่งนี้อยู่ใกล้ๆ กับหมู่บ้านนาโพธิ์ไต้นับเป็นน้ำตกที่แปลก เพราะเป็นลำห้วยที่ถูกธรรมชาติกระทำโดยเจาะทะลุชั้นหินลงไปกลายเป็นรูหิม้า ทำให้น้ำไหลลงไปใต้หน้าผาเบื้องล่างที่เป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่ที่แวดล้อมด้วยป่าเขารกครึ้ม นับเป็นสภาพธรรมชาติแปลกตาที่หาดูที่ไหนได้ยาก

เส้นทางจักรยานสู่ตงนาทาม

ป่าตงนาทามคือผืนป่าที่ครั้งหนึ่งเคยมีผู้คนอาศัยอยู่จนป่ากลายเป็นป่าเต็งรังที่เสื่อมสภาพลง แต่อาจมีแนวโน้มที่จะฟื้นตัวต่อไปในอนาคตหากได้รับการดูแลรักษาที่ดีพอ ป่าตงนาทามมีขนาดพื้นที่ประมาณ ๕๕,๐๐๐ ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกสุดของประเทศไทย แต่เดิมผืนป่าแห่งนี้เคยเป็นป่าที่ชาวตำบลนาโพธิ์กลางและตำบลหนามแท่ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้ใช้ประโยชน์จากป่า ใช้ไม้จากป่าเก็บหาของป่าเลี้ยงชีวิต คนกับป่าช่วยเหลือเกื้อกูลกัน แต่ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ เมื่อมีการสู้รบกันในสงครามปฏิวัติประเทศลาว ได้มีชาวลาวจำนวนมากหนีภัยอพยพหนีภัยสงครามเข้ามาในประเทศไทย และทางการได้จัดให้พื้นที่ป่าตงนาทามเป็นที่รับผู้อพยพ ป่าตงนาทามจึงนับว่าถูกบุกรุกเข้าอยู่อาศัยโดยชนกลุ่มใหญ่เป็นครั้งแรก และหลังจากนั้นเมื่อชาวลาวอพยพถูกผลักดันออกไปจากพื้นที่ ชาวบ้านนาโพธิ์กลางจึงเข้ามาทำไร่ในพื้นที่นี้แทน แต่ขนาดของพื้นที่ในการบุกรุกทำลายป่าไม่กว้างใหญ่นัก

ป่าตงนาทามถูกบุกรุกอย่างหนักเมื่อทางราชการประกาศให้ป่าตงนาทามเป็นป่าสัมปทานทำไม้กระยาเลย ในราวปี พ.ศ. ๒๕๒๑-๒๕๒๒ การล่มสลายจากป่าสมบูรณ์แปรเปลี่ยนไปเป็นป่าเต็งรังที่มีคุณค่าลดน้อยลง ในขณะที่สัตว์ป่าที่เคยมีแม้กระทั่งช้าง เสือ และกระทิง ต่างก็หายหน้าหายตากันไปหมดอย่างรวดเร็ว คงเหลือแต่ฝูงนก หมูป่า ไก่ป่า และแก้งไม่กี่ตัว นับว่ายังโชคดีในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ป่าตงนาทามได้รับการประกาศให้เป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ป่าจึงถูกปิดลงอีกครั้งให้ได้ฟื้นตัว และแม้จะมีปัญหาเรื่องการลักลอบบ้าง แต่ก็ไม่ร้ายแรงนัก

การเดินทางเข้าถึง

หากดูที่แผนที่ประเทศไทยซึ่งเป็นรูปชวาหนทองแล้ว ป่าตงนาทามอยู่ด้านตะวันออกสุดของคมชวาหน อยู่ห่างจากอำเภอโขงเจียมประมาณ ๔๕ กิโลเมตร อยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานีประมาณ ๑๒๐ กิโลเมตร การเดินทางโดยรถยนต์จากตัวจังหวัดใช้เส้นทางหมายเลข ๒๑๗ ถึงอำเภอพิบูลมังสาหาร ข้ามแม่น้ำมูลสู่เส้นทางหมายเลข ๒๒๒๒ ถึงอำเภอโขงเจียม เข้าสู่เส้นทาง ๒๑๑๒ (โขงเจียม-เขมราฐ) ถึงบ้านนาโพธิ์กลาง เลี้ยวขวาผ่านไปยังวัดถ้ำป่าภูทิว (ประมาณ ๑๕ กิโลเมตร) หรือบ้านทุ่งนาเมือง (ประมาณ ๑๐ กิโลเมตร) ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางเดินป่าท่องเที่ยวตงนาทาม

สภาพทางธรณีวิทยาเป็นที่ราบสูงสลับกับภูเขาหินทราย มียอดเขาสูงที่สุดจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๕๑๐ เมตร มีหน้าผาสูงชันแถบริมแม่น้ำโขงมีลานหินหรือพลาญหินกระจายอยู่ทั่วไป มีเสาหินหรือเสาเฉลียงและแท่งหินรูปทรงแปลกตาอยู่มากมาย

สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง ตามบริเวณใกล้ลานหินจะเป็นป่าโปร่ง ต้นไม้แคระแกร็น ตามบริเวณที่ราบลุ่มแถบริมห้วยจะเป็นป่าดิบแล้ง ไม้ใหญ่ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง รัง เหียง ประดู่ เหมือด ยาง กระบาก รกฟ้า ตะแบกเลือด เขลียง แดง และสนสองใบ ส่วนไม้พื้นล่าง ได้แก่ ใผ่ หญ้า และข่อยหิน เป็นต้น

ในช่วงฤดูปลายฝนต้นหนาว (ตุลาคม-พฤศจิกายน) จะไม่มีดอกขึ้นตามชอกลานหิน เช่น หยาดน้ำค้าง เอ็นอ้า เหลืองพิสมร และมีทุ่งดอกไม้กินแมลงจำพวกดุสิตา สร้อยสุวรรณา และทิพย์เกสร และมีกระดุมเงินขึ้นแซม เป็นต้น

ในช่วงต้นฤดูร้อน (กุมภาพันธ์-มีนาคม) ต้นไม้ใหญ่บางประเภทจะมีดอก เช่น รัง ตะแบกเลือด พุดผา และช้างน้าว หรือเหมย เป็นต้น

ป่าตงนาทามมีความเหมาะสมทางการท่องเที่ยวในลักษณะเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ซึ่งนอกจากพรรณพืชและดอกไม้ตามฤดูกาลแล้ว ยังมีจุดที่น่าสนใจหลากหลายประเภท เช่น

น้ำตก มีน้ำตกขนาดเล็กและขนาดกลางซึ่งมีน้ำมากในช่วงเดือนกันยายน-ธันวาคม กระจายอยู่หลายแห่ง ได้แก่ น้ำตกกริด น้ำตกชะป็น น้ำตกห้วยพอก น้ำตกกวางโตน น้ำตกช้อย และน้ำตกห้วยนาเมืองใหญ่

หน้าผาริมโขง ได้แก่ ผาชนะได ผากำป๋น ผาหินแตก ผาอ้อมก้อม ผาแดง ผาหินฝน และผายะพืด ซึ่งนอกจากจะเป็นจุดชมวิวแม่น้ำโขงและชมพระอาทิตย์ขึ้นก่อนใครในสยามแล้ว ช่วงเดือนกันยายน-พฤศจิกายน จะสามารถชมทะเลหมอกได้ด้วย

เสาเฉลียงและก้อนหินมหัศจรรย์ ได้แก่ หินเต่า ชมจันทร์ เสาเฉลียงคู่ พลาน้ำไอ เสาเฉลียง ภูอ้อมก้อม และหินโยกมหัศจรรย์ ซึ่งมีน้ำหนักประมาณ ๕๐ ตัน แต่สามารถโยกได้ด้วยคนเดียว

พลาญหินและลานดอกไม้ดิน ได้แก่ พลาญหิน วัดภูอานนท์ พลาญน้ำไอ พลาญภูโอง พลาญผายะพืด พลาญวัดถ้ำอมร

ถ้ำ ได้แก่ ถ้ำปาฏิหาริย์ ถ้ำฝ่ามือแดงบ้านปากลา

ภาพเขียนสียุคก่อนประวัติศาสตร์ ได้แก่ ผาที่วัดภูอานนท์ โห่งนแต่้ม และถ้ำฝ่ามือแดง

เส้นทางเริ่มแรกเป็นถนนลูกรังจากหมู่บ้านนาโพธิ์กลางขึ้นสู่ถ้ำปาฏิหาริย์เป็นระยะทางประมาณ ๑๒ กิโลเมตร ผ่านหมู่บ้านชะจอม ถ้ำปาฏิหาริย์เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางเดินป่า ซึ่งความสวยงามของป่าดงนาทามก็เริ่มปรากฏด้วยหมูก้อนหินรูปลักษณ์ต่างๆ แปลกตา บริเวณนี้คือหินเต่า ชมจันทร์แต่ในท่ามกลางความสวยงามนั้น ความยากลำบากของเส้นทางก็เริ่มปรากฏ เส้นทางจากนี้ในระยะแรกผ่านขึ้นไปบนลานหินขรุขระสูงชัน บางตอนของเส้นทางดูเหมือนว่าจะเป็นหินใหญ่ก้อนหนึ่งไปสู่หินใหญ่อีกก้อนต้องใช้ความสามารถในการปีนด้วยเกียร์ต่ำ จึงผ่านไปได้อย่างยากลำบาก

เส้นทางบางตอน นอกจากเป็นก้อนหินที่เรียงลำดับอย่างไม่ค่อยเรียบร้อยแล้วยังมีความชัน เส้นทางที่ยากลำบากบางตอนซึ่งรถจี๊ปไปยากนั้น สำหรับเสือภูเขากลับผ่านไปได้อย่างง่ายๆ ด้วยการยกบ่าง แยกข้าง ข้ามไป

ตรงจุดสุดท้ายก่อนที่จะขึ้นสู่เส้นทางราบ ที่ตรงนั้นมีลานดอกหญ้าสวยๆ ให้แวะชมในช่วงฤดูหนาว สรุปกันได้ว่าเส้นทางสายนาโพธิ์กลาง-ป่าดงนาทามนี้เหมาะมากสำหรับการขี่จักรยาน เพราะถึงแม้ว่าจะมีทางยากชนิดรถธรรมดาไปไม่ได้อยู่หลายช่วงตอน แต่เสือภูเขาก็สามารถปั่นหรือแบกเข้ามาได้อย่างสบายมาก

ปั่นจักรยานไปเรื่อยๆ สภาพทางจากตรงนี้ไปเป็นทางป่าราบๆ ในร่มเงาไม้ใหญ่ มีขึ้นลงเล็กน้อย เสือภูเขาเล่นต่อไปอย่างสบายใจ จนถึงไปสุดเส้นทางที่ลานหินใกล้น้ำตกห้วยพอก อันเป็นจุดที่เหมาะสมในการตั้งแคมป์พักแรม

สำหรับช่วงเวลารุ่งเช้ามีจุดชมวิวทะเลหมอกและแม่น้ำโขงที่ผาชะนะโต ซึ่งสามารถเดินเท้าไปตามลานหินที่เรียบหน้าผา ระยะทางราว ๙๐๐ เมตร บนหน้าผาชะนะโตเป็นจุดที่สามารถเห็นพระอาทิตย์ขึ้นก่อนจุดใดในประเทศไทย

มองไปข้างหน้า ทิวเขาหลายลูกในประเทศลาวขวางทะมึนอยู่ข้างหน้ากางกันด้วยแม่น้ำโขงที่ไหลลดเคี้ยวเป็นเส้นแบ่งเขตแดน ทางด้านซ้ายผากำปั่นตั้งตระหง่านเงื่อมทางด้านขวาของผาชะนะโตยังทอดยาวต่อไป มองเห็นดิ่งของหินผาที่ยื่นออกมาพอให้ออกไปยืนถ่ายรูปลักษณ์ ได้หลายคนเลยตั้งชื่อกันว่า “หินชมโขง” มองไปด้านล่าง กลุ่มหมอกที่เกิดจากสายน้ำเบื้องล่างกำลังลอยตัวขึ้นมาทีละน้อย และอีกพักเดียวเมื่อพระอาทิตย์เริ่มทอแสง หมอกก็ปรากฏชัดขึ้น เป็นสายหมอกทอดตัวพาดยาวไปตามลำแม่น้ำโขงเบื้องล่าง และรวมไหลไปตามช่องเขาตามกระแสลมที่พัดภาพสวยงามเช่นนี้ไม่ค่อยมีบ่อยนัก ต้องหนาวจัดจริงๆ แต่ถ้าไม่มีหมอก พระอาทิตย์เปล่งประกายสีเหลืองทองหรือส้มแดงได้เต็มทีตรงนี้ก็สวยไม่น้อย

กลับมาที่น้ำตกห้วยพอกอันเป็นแคมป์พักแรม ลักษณะเป็นน้ำตกขนาดไม่ใหญ่นัก สายน้ำอันเกิดจาก ลำห้วยพอกมีน้ำมากเฉพาะในฤดูฝน แล้วน้ำก็จะลดน้อยลง จนเหือดหาย ดังนั้นถ้าจะชมน้ำตกนี้ให้สวยงาม ก็ต้องมาชม กันในหน้าฝน แต่สิ่งที่น่าชมที่น้ำตกห้วยพอกนั้นมากกว่า ลำธารน้ำ เพราะด้วยความชุ่มชื้นของลำห้วยที่ไหลผ่านไป บนลานหิน จึงทำให้ที่น้ำตกสายนี้มีลานดอกไม้ที่สวยงามอยู่ บนชั้นสูงสุดของน้ำตก เพราะที่นี่มีดอกไม้หลายหลาก ส่วนใหญ่เป็นดอกไม้กินแมลงชนิดต่างๆ ทั้งดุสิตา สร้อย-สุวรรณา หยาดน้ำค้างและจอกบัววย ดอกหญ้าดิน ได้แก่ ฝอยลมและมณีเทวา นอกจากนี้ก็มีกล้วยไม้ประเภทต่างๆ มากมายขึ้นกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป

จากน้ำตกห้วยพอกหากจะเดินป่าชมธรรมชาติบน ดงนาทาม ก็จะสามารถขี่จักรยานลัดเลาะไปตามชายป่า โดยเริ่มจากเดินไปดูตาน้ำหรือบ่อน้ำผุดที่เป็นแหล่งน้ำสำคัญ ของลำห้วยหลายแห่งบนป่าดงนาทาม ซึ่งอยู่ในป่าที่

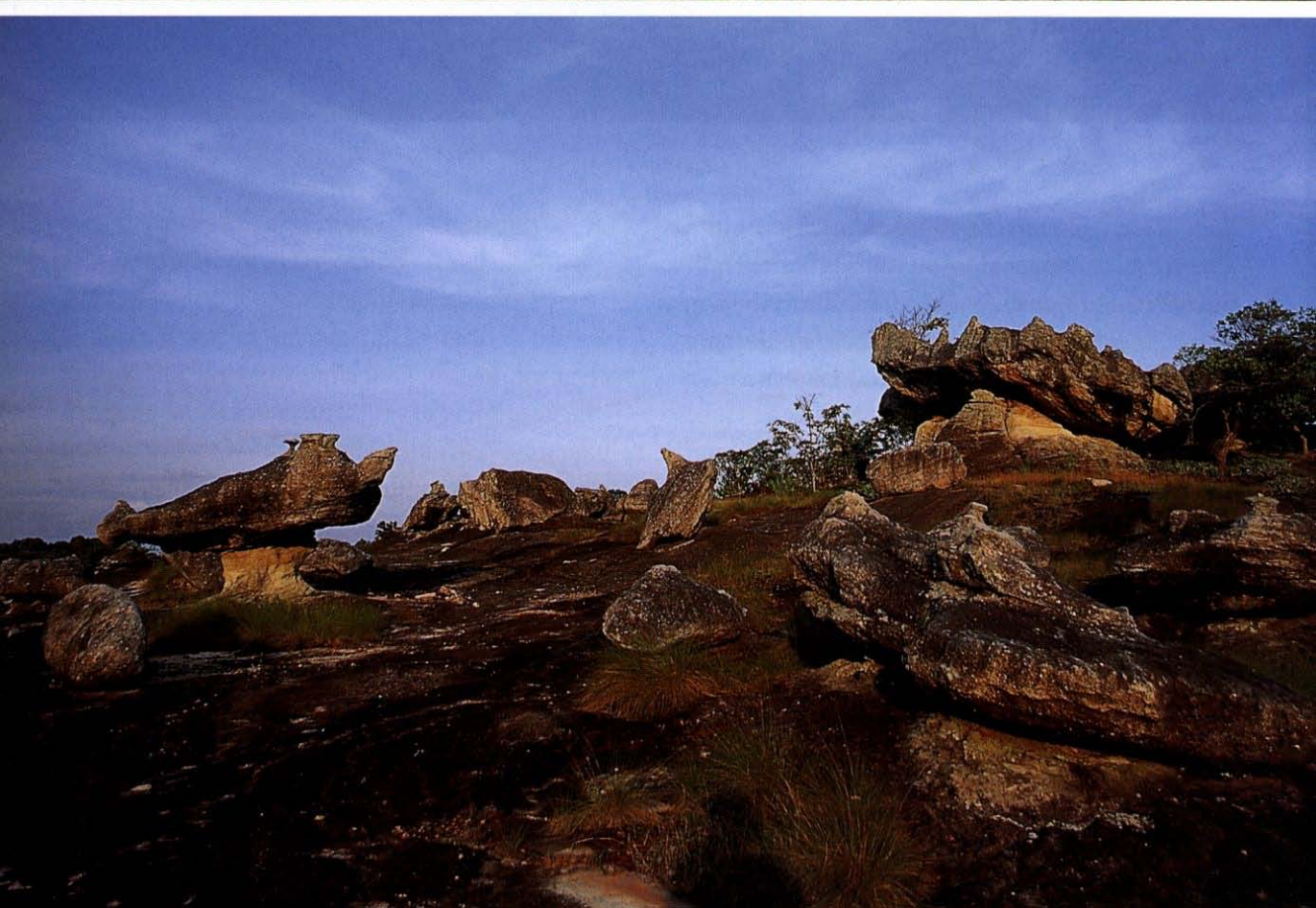
สภาพตาน้ำที่เห็นแล้วก็น่าทึ่ง เพราะต้นน้ำตรงนั้นผุดขึ้น มาจากบ่อน้ำกว้างๆ มีเส้นผ่าศูนย์กลาง เพียง ๗-๘ เมตร น้ำในบ่อน้ำแห่งนี้ใสสะอาดจริงๆ ไส้จนเห็นก้นบ่อชัดเจน ทรายก้นบ่อนั้นก็ขาวสะอาด มองเห็นการผุดตัวของน้ำเป็น ทรายพลั่วออกมาตลอดเวลา สภาพป่าโดยรอบบ่อแห่งนี้ก็ดู สวยสะอาด แม้จะรกแบบธรรมชาติ ด้านหนึ่งของบ่อน้ำ เป็นทางที่น้ำล้นไหลออกไปเป็นการเริ่มต้นการเดินทางของ สายน้ำต่อไป

จากต้นน้ำตรงนี้เดินทางไปตามทางซีกลากไม้เก่า เห็นสภาพป่าสวยงาม มีทั้งลานดอกหญ้าหลากหลายประเภท ลำธารสายต่างๆ ที่ต้องตัดข้ามไป เส้นทางต่างๆ ที่ผ่าน ไปจักรยานสามารถไปได้เรื่อยๆ ไม่มีติดขัด แล้วก็มาถึง ผาเยะพืด ที่หน้าผาแห่งนี้เป็นจุดชมวิวแม่น้ำโขงที่สวยงาม มากอีกจุดหนึ่ง รอบหน้าผาเยะพืดที่เป็นจุดชมวิวนั้นหลายแห่ง มีก้อนหินรูปร่างแปลกตาวางระเกะระกะมากมายจุด

สำหรับนักท่องเที่ยวที่คิดจะชมพระอาทิตย์ตก
สามารถขี่จักรยานลัดเลาะไปตามทางซีกโลกไม้เก่าไปจนถึง
พลาญหินถ้ำไฮและเสาเฉลียงคู่อันเป็นเนินหินทราย ฉาก
หลังเป็นแสงตะวันที่สาดแสงสุดท้าย เป็นที่หมายสำคัญบน
เส้นทางจักรยานดงนาทามที่สวยงามและท้าทายมากอีก
เส้นทางหนึ่ง

การเตรียมตัวไปขี่จักรยานที่ผาแต้ม

ผู้ที่จะไปขี่จักรยานชมธรรมชาติที่ผาแต้มต้องเตรียมจักรยานไปเอง ถ้านำจักรยานขึ้นรถยนต์มาก็เลือกเดินทางเองได้ แต่สำหรับผู้ที่ไม่ได้นำรถยนต์ไป ควรเดินทางโดยรถโดยสารประจำทางหรือรถไฟจากกรุงเทพฯ ลงอุบลราชธานี และเช่ารถสองแถวจากตัวเมืองเดินทางมายังที่ทำการอุทยานแห่งชาติผาแต้ม อันเป็นจุดเริ่มต้นในการขี่จักรยาน

ข้อควรปฏิบัติ/เตรียมตัวไปขี่จักรยาน

- ควรสวมหมวกกันน็อกทุกครั้งขี่จักรยาน
- ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของอุทยานฯ อย่างเคร่งครัด
- ไม่ขี่ออกนอกเส้นทาง เพราะอาจได้รับอันตรายหรือหลงทาง และจะเป็นการทำลายพืชพรรณไม้
- ตรวจสอบอุปกรณ์ให้พร้อม รวมถึงอุปกรณ์ซ่อมบำรุงพื้นฐาน (กรณีที่น่ารถไปขี่เอง)
- เนื่องจากผาแต้มมีความสมบูรณ์ของพรรณไม้และแหล่งโบราณคดี ควรเตรียมคู่มือศึกษาพรรณไม้ สมุดบันทึก ปากกา ดินสอ ไปด้วย
- หากมีความประสงค์จะกางเต็นท์พักผ่อนให้นำเต็นท์ไปกางเองที่ลานกางเต็นท์ที่อุทยานฯ จัดไว้ให้
- สภาพเส้นทางเป็นผาหินสูงชัน และลานหินจึงอาจทำให้ลื่นและมีปัญหากับยางรถได้ง่าย จึงควรเตรียมชุดปะยางไปด้วย
- เส้นทางขึ้นดงนาทามเป็นเส้นทางเดียวกับทางรถยนต์ ควรขี่จักรยานด้วยความระมัดระวัง

คู่มือนักท่องเที่ยว

อุทยานแห่งชาติผาแต้ม

อ อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี มีจุดเด่นอยู่ที่ภาพเขียนสีโบราณสมัยก่อนประวัติศาสตร์ อายุราว ๓,๐๐๐-๔,๐๐๐ ปี ถือว่าเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกที่มีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างไทย-ลาว สามารถมองเห็นทิวทัศน์ฝั่งลาวได้อย่างชัดเจน ประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๔

การเดินทาง

รถยนต์ ใช้ทางหลวงหมายเลข ๑ (พหลโยธิน) ไปสระบุรี เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๔ (สายโชคชัย-เดชอุดม) ไปจนถึงอุบลราชธานี หรือใช้เส้นทางกรุงเทพมหานคร-ราษีไศลมา แล้วเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๒๖ ผ่านบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ จนกระทั่งถึงอุบลราชธานี

รถโดยสารประจำทาง มีทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ (ถนนกำแพงเพชร หมอชิต ๒) ทุกวัน สอบถามรายละเอียด

ได้ที่ โทรศัพท (๐๒) ๙๓๖-๑๘๘๐, ๙๓๖-๐๖๕๓, ๙๓๖-๐๖๖๗ ที่อุบลราชธานี โทร. (๐๔๕) ๒๔๑-๘๓๑

รถไฟ มีรถด่วนและรถเร็ว กรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ออกทุกวัน และยังมีรถธรรมดาจากนครราชสีมา-อุบลราชธานี และสุรินทร์-อุบลราชธานี อีกด้วย รายละเอียดสอบถามได้ที่หน่วยบริการเดินทาง โทรศัพท (๐๒) ๒๒๓-๓๐๑๐, ๒๒๓-๓๐๒๐

เครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด มีเครื่องบินรับส่งผู้โดยสารระหว่างกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ทุกวัน สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทรศัพท (๐๒) ๒๘๐-๐๐๖๐, ๖๒๕-๒๐๐๐ หรือที่จังหวัดอุบลราชธานี โทรศัพท (๐๔๕) ๓๑๓-๓๔๐-๓

หมายเหตุ การเดินทางโดยรถโดยสาร รถไฟ และเครื่องบิน ต้องไปต่อรถโดยสารเพื่อเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติผาแต้ม โดยภายในเมืองอุบลราชธานีมีบริการรถยนต์ให้เช่าและรถรับจ้างอยู่ทั่วไป

สิ่งอำนวยความสะดวก

อุทยานแห่งชาติผาแต้มยังไม่มีบ้านพักสำหรับนักท่องเที่ยว จึงต้องเตรียมเต็นท์และถุงนอนไปเอง โดยติดต่ออุทยานฯ เพื่อแจ้งความประสงค์ในการพักแรม เพื่อทางเจ้าหน้าที่จะได้จัดเตรียมสถานที่กางเต็นท์ไว้ให้

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่สวนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ โทรศัพท ๕๖๑-๔๒๕๒-๔ ต่อ ๗๒๔, ๗๒๕ หรือติดต่อที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ตู้ ปณ. ๕ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๒๒๐ โทรศัพท (๐๔๕) ๒๔๙-๗๘๐

ข้อควรปฏิบัติในการเดินทางไป

อุทยานแห่งชาติผาแต้ม

การไปเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติผาแตมนั้น มีกิจกรรมให้ทำหลายอย่าง ทั้งการเดินทางศึกษาธรรมชาติ การขี่จักรยานเที่ยวป่าดงนาทาม การศึกษาภาพเขียนสีก่อนประวัติศาสตร์ ฯลฯ โดยมีข้อควรปฏิบัติดังนี้

๑. เมื่อไปเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ชมพรรณไม้ ควรแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีกลมกลืนกับธรรมชาติ เช่น สีเขียว สีเทา สีน้ำเงิน และควรสวมหมวกกันแดด เพราะพื้นที่อุทยานฯ ค่อนข้างโล่งไม่ค่อยมีไม้ใหญ่ปกคลุม

๒. เตรียมอุปกรณ์สำหรับศึกษาธรรมชาติให้พร้อม เช่น กล้องส่องทางไกล สมุดบันทึก กระติกน้ำ

๓. หากต้องการไปพักแรม ควรเตรียมเสบียงให้เพียงพอกับจำนวนคนและจำนวนวันที่จะพักแรม เพราะที่อุทยานฯ ไม่มีร้านอาหารให้บริการ

๔. ติดต่ออุทยานฯ ก่อนเดินทางไปพักแรม เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้เตรียมคนนำทางและสถานที่กางเต็นท์ให้

คู่มือเดินป่าดงนาทาม

ป่าดงนาทามอยู่ทางทิศเหนือของอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงสลับกับภูเขาหินทราย มียอดสูงสุดสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ ๕๑๐ เมตร มีหน้าผาสูงชันแถบริมแม่น้ำโขงสภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง ผลผลิตสัตว์ป่าอื่นๆ คือ ป่าโปร่งและป่าดิบแล้ง มีพรรณไม้ดอกเล็กๆ ตามลานหิน ซึ่งจะบานในช่วงปลายฝนต้นหนาว ส่วนช่วงต้นฤดูร้อนจะเป็นช่วงที่ต้นไม้ใหญ่ออกดอก เช่น รัง ตะแบกเลือด พุดผา และช้างน้ำว้า ป่าแห่งนี้เหมาะสำหรับเดินป่าเพื่อศึกษาธรรมชาติ โดยมีเส้นทางตัวอย่าง ๒ เส้นทาง คือ

๑. เส้นทางวัดถ้ำปาฏิหาริย์-น้ำตกห้วยพอก-ล่องลำน้ำโขง ระยะทาง ๑๖.๔ กิโลเมตร ล่องเรือ ๓๐ นาที ใช้เวลาเดินทาง ๒ วัน ๑ คืน

๒. เส้นทางบ้านทุ่งนาเมือง-น้ำตกห้วยพอก-ล่องลำน้ำโขง ระยะทาง ๑๘.๖ กิโลเมตร ล่องเรือ ๓๐ นาที ใช้เวลาเดินทาง ๒ วัน ๑ คืน สามารถติดต่อบริการนำเที่ยวป่าดงนาทามของ อบต. นาโพธิ์กลาง ได้ที่ทำการ อบต. นาโพธิ์กลาง บ้านนาโพธิ์กลาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โทรศัพท (๐๔๕) ๒๔๙-๐๐๒

นอกจากการเดินป่าในเส้นทางตัวอย่างดังกล่าวแล้ว นักท่องเที่ยวยังสามารถขี่จักรยานท่องเที่ยวในเส้นทางเดียวกันได้อีกด้วย โดยอาจมีรถกระบะขับตามเพื่อรับคนในช่วงที่เส้นทางยากเกินไป ติดต่อคนนำทางที่ อบต. นาโพธิ์กลาง

อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ

อ อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ตั้งอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี ได้ชื่อมาจากจุดเด่นใหญ่ของที่นี่ คือแก่งใหญ่ที่มีสายน้ำเชี่ยวและลึก ทั้งยังมีถ้ำใต้น้ำหลายแห่งซึ่งมีปลาอาศัยอยู่ชุกชุม มีแม่น้ำมูลและแม่น้ำโขงไหลผ่านตามแนวเขตทางด้านทิศเหนือ ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔

การเดินทาง

รถยนต์ ใช้ทางหลวงหมายเลข ๑ (พหลโยธิน) ไปสระบุรี เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๔ (สายโชคชัย-เดชอุดม) ไปจนถึงอุบลราชธานี หรือใช้เส้นทางกรุงเทพมหานคร-นครราชสีมา แล้วเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๒๖ ผ่านบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ จนกระทั่งถึงอุบลราชธานี

อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะอยู่ห่างจากจังหวัดอุบลราชธานีประมาณ ๙๐ กิโลเมตร สามารถเดินทางไปได้ ๒ เส้นทาง คือ

๑. แก่งตะนะฝั่งขวา ไปทางอำเภอวารินชำราบ ตามทางหลวงหมายเลข ๒๑๗ ผ่านอำเภอวารินชำราบถึงอำเภอพิบูลมังสาหาร แยกเข้าทางหลวงหมายเลข ๒๑๗๓ ไปสู่ช่องเม็ก ถึงหลักกิโลเมตรที่ ๗๓ บริเวณบ้านคำเขื่อนแก้ว

เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข ๒๒๙๖ ไปสุดทางที่ทำการอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ

๒. แก่งตะนะฝั่งซ้าย ใช้เส้นทางเดียวกับแก่งตะนะฝั่งขวา เมื่อถึงอำเภอบึงสามพัน เลี้ยวซ้ายข้ามสะพานบึงสามพัน ๒๐๐ ปี ไปตามเส้นทางสู่อำเภอโขงเจียม ก่อนถึงโขงเจียม ๔ กิโลเมตร จะมีทางแยกเลี้ยวซ้ายเข้าไปยังแก่งตะนะฝั่งซ้าย ระยะทางประมาณ ๙๐ กิโลเมตร และหากจะข้ามไปยังที่ทำการอุทยานฯ ทางฝั่งซ้ายมีแพขนานยนต์ข้ามที่อำเภอยางชุมน้อย หรือข้ามสันเขื่อนปากมูล

รถโดยสารประจำทาง มีทั้งรถธรรมดาและรถปรับอากาศ ออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออกเฉียงเหนือ (ถนนกำแพงเพชร หมอชิต ๒) ทุกวัน สอบถามรายละเอียดได้ที่ โทรศัพท (๐๒) ๙๓๖-๑๔๘๐, ๙๓๖-๐๖๕๗, ๙๓๖-๐๖๖๗ ที่อุบลราชธานี โทรศัพท (๐๔๕) ๒๔๑-๘๓๑

รถไฟ มีรถด่วนและรถเร็ว กรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ออกทุกวัน และยังมีรถธรรมดาจากนครราชสีมา-อุบลราชธานี และสุรินทร์-อุบลราชธานี อีกด้วย รายละเอียดสอบถามได้ที่หน่วยบริการเดินทาง โทรศัพท (๐๒) ๒๒๓-๗๐๑๐, ๒๒๓-๗๐๒๐

เครื่องบิน บริษัท การบินไทย จำกัด มีเครื่องบินรับส่งผู้โดยสารระหว่างกรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ทุกวัน สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทรศัพท (๐๒) ๒๘๐-๐๐๖๐, ๖๒๘-๒๐๐๐ หรือที่จังหวัดอุบลราชธานี โทรศัพท (๐๔๕) ๓๑๓-๓๔๐-๓

หมายเหตุ การเดินทางโดยรถโดยสาร รถไฟ และเครื่องบิน ต้องไปต่อรถโดยสารเพื่อเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ โดยภายในเมืองอุบลราชธานีมีบริการรถยนต์ให้เช่าและรถรับจ้างอยู่ทั่วไป

สิ่งอำนวยความสะดวก

อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะมีบ้านพักบริการนักท่องเที่ยว จำนวน ๔ หลัง คือ บ้านริมแก่ง ๑ มี ๒ ห้องนอน พักได้ ๙ คน ค่าบริการ ๑,๓๐๐ บาท บ้านริมแก่ง ๒, ๓ มี ๒ ห้องนอน พักได้ ๑๐ คน ค่าบริการ ๑,๕๐๐ บาท บ้านริมแก่ง ๔ มี ๒ ห้องนอน พักได้ ๖ คน ค่าบริการ ๙๐๐ บาท และอุทยานแห่งชาติแก่งตะนะได้จัดสถานที่กางเต็นท์ไว้บริการนักท่องเที่ยวด้วย

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้ กรุงเทพฯ โทรศัพท ๕๖๑-๔๒๙๒-๔ ต่อ ๗๒๔, ๗๒๕ หรือติดต่อที่อุทยานแห่งชาติแก่งตะนะ ตู้ ปณ. ๖๐๔๕ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี ๓๔๒๒๐ โทรศัพท (๐๔๕) ๔๔๒-๐๐๒

การเตรียมตัวก่อนเที่ยวอุทยานแห่งชาติ

ก่อนการเดินทาง นักท่องเที่ยวควรปฏิบัติดังนี้

- กำหนดจุดมุ่งหมายและสถานที่ที่จะเดินทางไปท่องเที่ยว รวมทั้งการติดต่อจองบ้านพักล่วงหน้าในส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้

- สอบถามรายละเอียดและขอคำแนะนำเบื้องต้นศึกษาข้อมูลล่วงหน้า เช่น สถานที่ตั้ง การเดินทาง สภาพภูมิอากาศ เป็นต้น

- เมื่อเดินทางถึงอุทยานแห่งชาติแห่งนั้น ควรศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติม โดยการเข้าไปเยี่ยมชมศูนย์บริการนักท่องเที่ยว หรือสอบถามรายละเอียดต่างๆ จากเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์แห่งนั้น

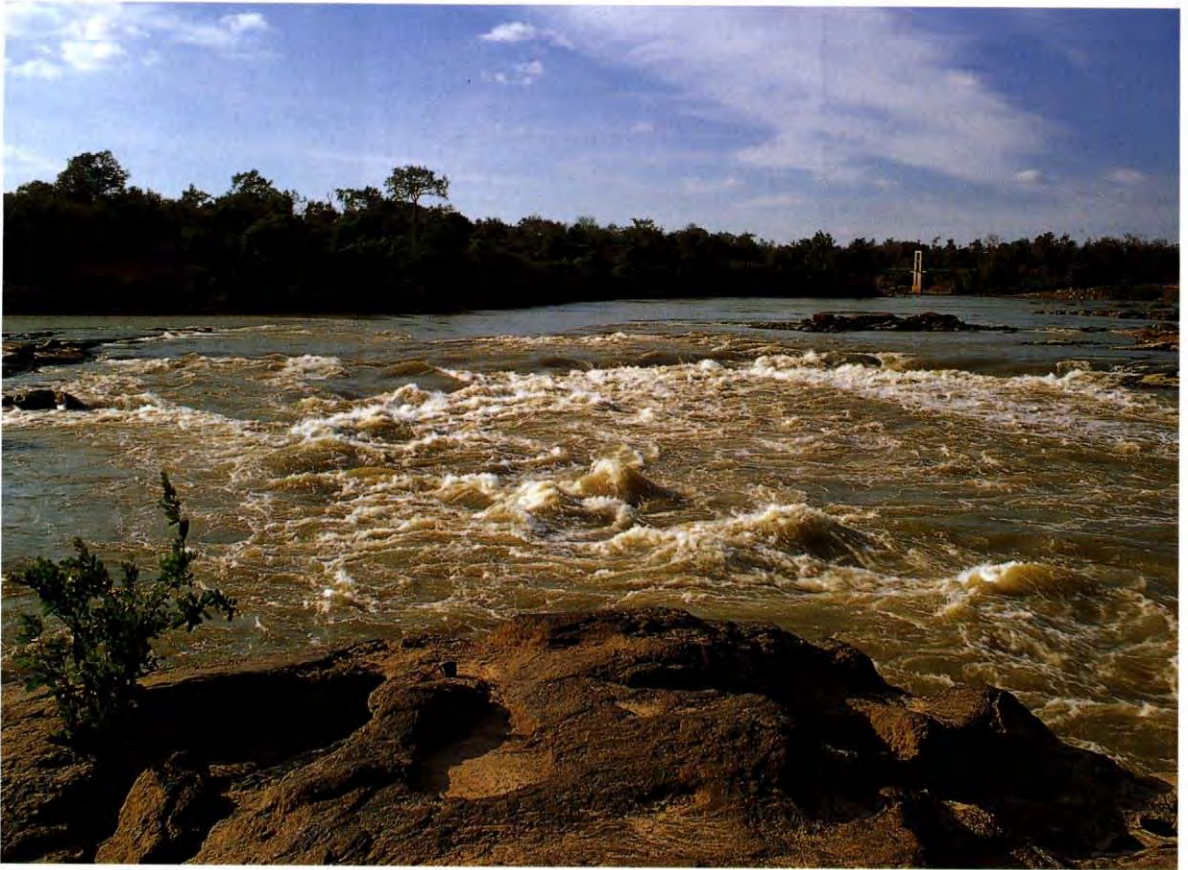
- หากมีความประสงค์จะเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ควรแจ้งความประสงค์และติดต่อเจ้าหน้าที่ประจำอุทยานฯ หรือผู้ชำนาญเส้นทางให้เป็นผู้นำทาง ในกรณีที่เส้นทางเดินป่ามีระยะทางไกลและต้องค้างแรม ไม่ควรเดินทางเข้าไปเองโดยพลการ

- ประพฤติตนเป็นนักอนุรักษ์ที่ดี โดยการเรียนรู้ และปฏิบัติตามกฎข้อห้ามพื้นฐานทั่วไปในการเข้าไปใช้สถานที่ ดังนี้

๑. ไม่ทำอันตรายสัตว์หรือนำสัตว์และพรรณไม้ ออกนอกเขตอุทยานแห่งชาติ
๒. ไม่เข้าไปดำเนินกิจการใดๆ เพื่อหาผลประโยชน์ จากอุทยานแห่งชาติ
๓. ไม่นำอาวุธใดๆ หรือเครื่องมือล่าสัตว์เข้าไปทำอันตรายสัตว์ป่า
๔. ไม่ปิดประกาศหรือขีดเขียนในสถานที่ต่างๆ
๕. ไม่ส่งเสียงดังอันเป็นการรบกวนคนและสัตว์
๖. ไม่ทิ้งสิ่งที่เป็นเชื้อเพลิง ขยะ และสิ่งปฏิกูลต่างๆ ยกเว้นในที่ที่จัดไว้ให้
๗. ไม่นำยานพาหนะที่เครื่องยนต์เสียงดังหรือมีควันดำเข้าไปในเขตอุทยานแห่งชาติ
๘. ขับขี่และจอดยานพาหนะในที่ที่อนุญาตและปฏิบัติตามเครื่องหมายจราจร
๙. ไม่กระทำการที่เสื่อมเสียศีลธรรมและวัฒนธรรม ในอุทยานแห่งชาติ
๑๐. ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่อย่างเคร่งครัด

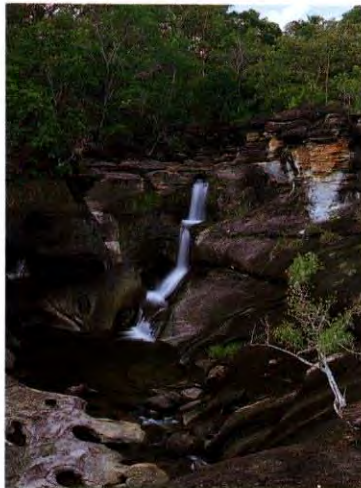
အလယ်

สถานที่

แก่งไก่อี๋ยง	๑๗	ดอนตะนะ	๒๐, ๒๑, ๑๑๑	ถ้าโมกโลง	๗๐, ๙๖, ๑๐๕
แก่งเขียง	๑๗	ถ้าเดิน	๙๖	ถ้าฝักหนาม	๙๖
แก่งคอนเลี้ยว	๑๗	ถ้าแต้ม	๖๗, ๖๙, ๗๐, ๗๑, ๙๒, ๙๖	ถ้าพระ	๑๑๒
แก่งคันลิม	๑๗			ถ้าหอพลับพลา	๑๑๓
แก่งคันเหว	๒๑, ๑๑๑			ถ้าหินหรือถ้าฤๅษี	๑๑๓
แก่งคับพอง	๑๗			ถ้าเหวลินธุ์ชัย	๒๖, ๒๙, ๑๑๐, ๑๑๑
แก่งตะนะ	๑๕, ๑๗, ๑๙, ๒๑, ๒๓, ๓๓, ๗๗			ถ้าโย	๙๙
	๑๑๐, ๑๑๑			น้ำตกตาดโตน	๒๖
แก่งตาดไฮน้อย	๑๗			น้ำตกทุ่งนาเมือง	๕๖, ๗๕, ๙๔
แก่งตาดไฮใหญ่	๑๗			น้ำตกนาโพธิ์กลาง	๙๕
แก่งดงลุง	๑๗			น้ำตกกรุง	๕๖, ๗๕, ๙๔
แก่งสะพือ	๑๕, ๑๗, ๑๑๓			น้ำตกสร้อยสวรรค์	๑๕, ๓๙, ๔๑, ๔๒, ๔๗, ๗๕, ๗๗, ๗๙, ๘๑, ๘๓, ๘๕, ๘๗, ๙๔, ๑๐๗, ๑๓๗, ๑๓๘
แก่งหินแล่นบ้านวังใหม่	๑๑๓				
แก่งหินลิ่ว	๑๑๓			น้ำตกแสงจันทร์	๕๕, ๙๔, ๑๐๗, ๑๓๗, ๑๓๘
ช่องเม็ก	๑๗, ๓๓			น้ำตกห้วยพอก	๕๗, ๘๗, ๑๐๑, ๑๐๒, ๑๐๖, ๑๓๙, ๑๔๔
แซทาลัง	๕๖				
แซห้วยหมากใต้	๑๑๓				

น้ำตกห้วยหลักคอน	๓๙, ๙๔, ๙๕
น้ำตกเหวลินธุ์ชัย	๒๖, ๒๙
บ้านผาชัน	๙๓, ๑๐๑
ป่าดงนาทาม	๔๖, ๔๗, ๙๗, ๙๙, ๑๐๕, ๑๓๗, ๑๓๙, ๑๕๑
ป่าดงหินกอง	๒๐
ผากำปั่น	๔๗, ๘๗, ๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๖
ผาขาม	๓๙, ๖๑, ๖๒, ๖๔, ๑๐๗
ผาเจ็ก	๑๕, ๓๙, ๔๒, ๘๕, ๑๐๗
ผาชนะโต	๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๖
ผาดามุย	๓๙
ผาแต้ม	๑๗, ๓๓, ๓๕, ๓๙, ๔๕, ๔๘, ๕๖, ๕๗, ๖๑, ๖๒, ๖๕, ๗๐, ๗๕, ๙๓, ๙๖, ๑๓๗, ๑๔๗
ผาท่าล้าง	๓๙
ผาน้ำคำ	๓๙
ผานางพิมพ์	๓๙
ผาผึ้ง	๒๓
ผาเมย	๔๒, ๘๕
ผาย้อย	๓๙
ผาสร้อย	๕๕
ผาหมอน	๓๒, ๓๙, ๔๒, ๕๖, ๕๗, ๖๑, ๖๓, ๘๕, ๙๓
ผาทินตัก	๙๗, ๑๐๒, ๑๐๖
ผาทินฝน	๙๗, ๑๐๓
ผาอ้อมก้อม	๙๗, ๑๐๓
ภูกระบอ	๑๐๓, ๑๐๕
ภูผาขาม	๑๗, ๕๗, ๖๑
ภูโลง	๗๐, ๙๖
ภูสะมุข	๖๗, ๖๙, ๗๐, ๗๑, ๙๑, ๙๖
ภูอ้อมก้อม	๔๖, ๑๐๕, ๑๔๑
แม่น้ำโขง	๑๕, ๑๗, ๒๐, ๒๙, ๓๒, ๓๓, ๓๕, ๔๒, ๔๗, ๖๕, ๙๗, ๑๐๑, ๑๐๘, ๑๓๗, ๑๕๒
แม่น้ำมูล	๑๕, ๑๖, ๑๗, ๒๐, ๒๗, ๒๙, ๓๓, ๓๕, ๓๗, ๑๐๘, ๑๓๗, ๑๕๒
แม่น้ำสองสี	๑๑๒
ลำเชียงไกร	๑๗
ลำโดมน้อย	๑๗
ลำโดมใหญ่	๑๗
ลำตะคอง	๑๗
ลำน้ำมูล	๒๐, ๒๕
ลำปลายมาศ	๑๗
ลำพระเพลิง	๑๗
ลำห้วยแต้ม	๗๑
ลานหินตั้ง	๙๖
เส้าเฉลียง	๓๕, ๔๕, ๔๗, ๔๘, ๔๗, ๔๘, ๖๑,

เส้าเฉลียงเล็ก	๗๕, ๑๓๗, ๑๔๑
หลุมกุ่มภักษณ์	๙๒, ๙๓
ห้วยทราย	๑๕, ๔๖, ๔๗
ห้วยสนม	๔๕
ห้วยสร้อย	๔๕
หินโยกมหัศจรรย์	๙๗, ๑๐๕, ๑๐๖, ๑๔๑

พรรณไม้

กระเจียว	๑๑๘
กระเจียวขาว	๑๒๑
กระดุมเงิน	๗๙, ๘๑, ๑๐๑, ๑๓๕
กระปรอกสิงห์	๑๒๗
กุศเกษียะ	๑๒๑
ซี่ครอก	๑๑๘
ชื่อยันแดง	๘๕
โคลงเคลง	๗๗, ๘๕
จอกบัว	๘๗, ๑๐๑, ๑๒๙, ๑๓๐, ๑๔๔
ดาวเรืองภู	๑๒๑
ดุสิตา	๔๘, ๗๙, ๘๑, ๘๕, ๘๗, ๘๙, ๑๒๘, ๑๓๒, ๑๓๗, ๑๔๔
แดงอุบล	๗๗, ๘๗, ๑๐๑
เต็ง	๑๑๗, ๑๓๙
ทิพย์เกสร	๑๒๙, ๑๓๙

เทียน	๗๗
น้ำค้างกลางเที่ยง	๑๒๑
น้ำเต้าพระฤๅษี	๑๓๒
น้ำเต้าลม	๑๓๒
บุก	๑๒๔
ปัดน้ำ	๑๒๙
เปราะ	๗๗
ฝ้ายป่า	๑๑๘
ฝ้ายผี	๑๒๔
พลวง	๑๑๗
พุดทุ่ง	๑๑๘, ๑๒๕
มอส	๗๗
ม้าวิ่ง	๗๗
รัง	๑๑๗, ๑๓๙
ไลเคน	๑๒๖, ๑๒๗, ๑๓๒
ว่านมหาเมฆ	๑๒๑
ววมยุรา	๑๒๔
สนทราย	๑๒๗
สร้อยจันทร์	๔๘, ๑๓๕
สร้อยสุวรรณา	๘๑, ๘๗, ๘๙, ๑๒๘, ๑๒๙, ๑๓๙, ๑๔๔
ล้านเต่า	๑๒๔
สาหร่ายข้าวเหนียว	๑๒๘
สิงโตประหลาด	๑๒๒
หญ้าข้าวก่ำ	๘๕, ๑๒๐, ๑๒๑

หญ้ายักษ์กลาง	๘๑	<i>Decaschistia harmandii</i>	๑๑๘
หญ้ายักษ์ควาย	๘๑	<i>Decaschistia parviflora</i>	๑๒๔
หญ้าน้ำค้าง	๑๒๙, ๑๓๐	<i>Dendrobium chrysotoxum</i>	๑๒๐
หญ้านับ	๘๑, ๘๕, ๑๒๐, ๑๒๑	<i>Dendrobium draconis</i>	๑๑๙
หญ้าเหลี่ยม	๑๒๑	<i>Dendrobium leonis</i>	๑๒๒
หม้อข้าวหม้อแกงลิง	๘๗	<i>Dendrobium secundum</i>	๑๒๐
หยาดน้ำค้าง	๑๐๑, ๑๒๙	<i>Dipterocarpus obtusifolius</i>	๑๑๗
หัวไก่โกล	๑๒๔	<i>Dipterocarpus tuberculatus</i>	๑๑๗
เทียน	๑๑๗, ๑๓๙	<i>Doritis pulcherrima</i>	๑๒๒, ๑๒๔
เอ็นอ้า	๗๗, ๘๕, ๑๓๙	<i>Drosera burmannii</i>	๑๒๙, ๑๓๐
เอื้องกุหลาบกระเปาะเปิด	๑๑๙	<i>Drosera indica</i>	๑๒๙, ๑๓๐
เอื้องกุหลาบแดง	๑๑๙	<i>Drosera peltata</i>	๑๒๙
เอื้องกุหลาบเหลืองโคราช	๑๑๙	<i>Drynaria rigidula</i>	๑๒๗
เอื้องเข็มแสด	๑๒๒	<i>Eria pulchella</i>	๑๒๒
เอื้องคำ	๑๒๐	<i>Eriocaulon henryanum</i>	๑๓๔
เอื้องคำผา	๑๒๒	<i>Exacum tetragonum</i>	๑๒๑
เอื้องเงิน	๑๑๙	<i>Hibicus sp.</i>	๑๒๔
เอื้องแดงอุบล	๑๒๒, ๑๒๔	<i>Holarrhena densiflora</i>	๑๑๘, ๑๒๔
เอื้องตะขาบ	๑๒๒	<i>Murdannia gigantea</i>	๑๒๑
เอื้องนวลจันทร์	๑๐๑	<i>Nepenthes kaptotiana</i>	๑๓๒
เอื้องแปรวงสีพื้น	๑๒๐	<i>Nepenthes thorelii</i>	๑๓๒
เอื้องไฟ	๗๗, ๘๗	<i>Pteridium aquilinum</i>	๑๒๑
เอื้องสามสี	๑๑๙	<i>Shorea obtusa</i>	๑๑๗
เอื้องสายน้ำผึ้ง	๑๑๙	<i>Shorea siamensis</i>	๑๑๗
		<i>Sundew</i>	๑๒๙
		<i>Utricularia aurea</i>	๑๒๘

<i>Utricularia bifida</i>	๑๒๘, ๑๒๙
<i>Utricularia delphinoides</i>	๑๒๘
<i>Utricularia minutissima</i>	๑๒๙
<i>Xyris indica</i>	๑๒๐

ชื่อวิทยาศาสตร์

<i>A. falcata</i>	๑๑๙
<i>A. houlettiana</i>	๑๑๙
<i>Acrotrema costatum</i>	๑๒๔
<i>Aerides crassifolia</i>	๑๑๙
<i>Anisopappus chinensis</i>	๑๒๑
<i>Arisaema sp.</i>	๑๒๔
<i>Arisceae</i>	๑๒๔
<i>Ascocentrum miniatum</i>	๑๒๒
<i>Baeckia frutescens</i>	๑๒๗
<i>Bulbophyllum affine</i>	๑๒๒
<i>Burmania coelestris</i>	๑๓๔
<i>Burmania disticha</i>	๑๒๐, ๑๒๑
<i>Curcuma aeruginosa</i>	๑๒๑
<i>Curcuma parviflora</i>	๑๒๑
<i>Curcuma spp.</i>	๑๑๘
<i>D. crystallinum</i>	๑๑๙
<i>D. draconis</i>	๑๑๙
<i>D. primulinum</i>	๑๑๙

ผาแต้ม แก่งตะนะ
ภูผาและแก่งหินแห่งแม่น้ำสองสาย
ISBN 974-8252-64-7
พิมพ์ครั้งที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๓
จำนวน ๓,๐๐๐ เล่ม

คณะกรรมการอำนวยการจัดพิมพ์หนังสือ
ตามแผนงานเงินทุนเพื่อการท่องเที่ยวและส่งเสริมการสร้างงาน
ภายใต้โครงการลงทุนเพื่อสังคม
(Social Investment Project : SIP)

นายภราเดช พันธ์วิเชียร ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
นางจุฑามาศ ศิริวรรณ รองผู้ว่าการฝ่ายบริหาร
นายพัชรพงศ์ อภิชาติพงศ์ รองผู้ว่าการฝ่ายการตลาด
นายสันติชัย เอื้องประสิทธิ์ รองผู้ว่าการฝ่ายวางแผนและพัฒนา
นางสุนันทา นาคทรพรพ ผู้อำนวยการฝ่ายบริการการตลาด
นายทัศนะ วงศ์รัตน์ ผู้อำนวยการฝ่ายส่งเสริมการตลาด
นางสาวเพ็ญสุดา โพธิ์ร่วม ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี
และงบประมาณ
นายเศรษฐพล จินดานนท์ ผู้อำนวยการกองบริหารวิสาหกิจ
นายพงศธร เกษสำลี ผู้อำนวยการกองผลิตอุปกรณ์โฆษณา
ผู้อำนวยการโครงการ
นางจุฑามาศ ศิริวรรณ รองผู้ว่าการฝ่ายบริหาร
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

หน่วยงานประสานงานกลางและรับผิดชอบ
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
สำนักงบประมาณ
สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง
สำนักบริหารหนี้สาธารณะ
กรมการปกครอง
กรมโยธาธิการ
กรมการพัฒนาชุมชน
สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท
สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย
กรมป่าไม้
กรมศิลปากร
กรมประชาสัมพันธ์
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

แหล่งเงินทุน ธนาคารเพื่อความร่วมมือระหว่างประเทศ
แห่งประเทศไทย

จัดพิมพ์และเผยแพร่โดย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

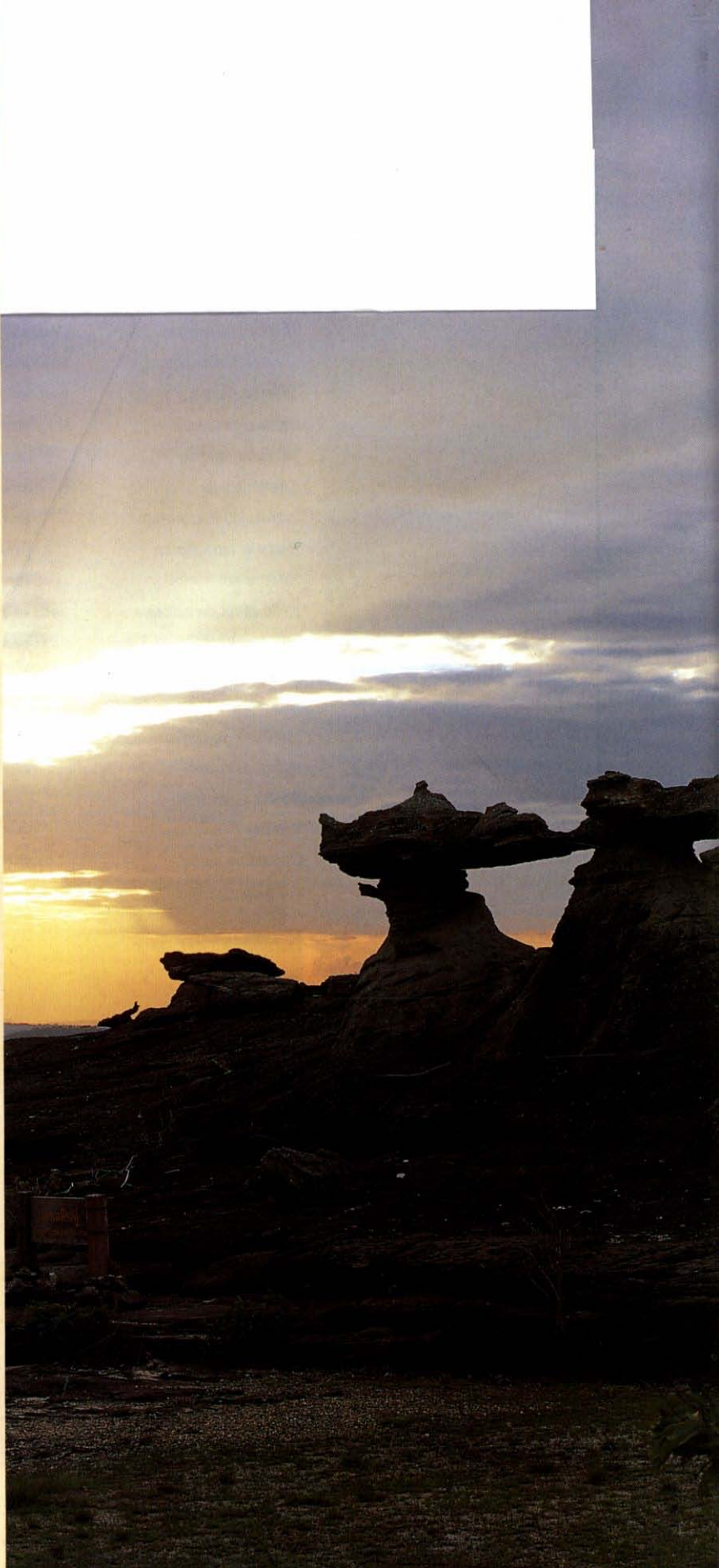
www.tourismthailand.org

E-mail : center@tat.or.th

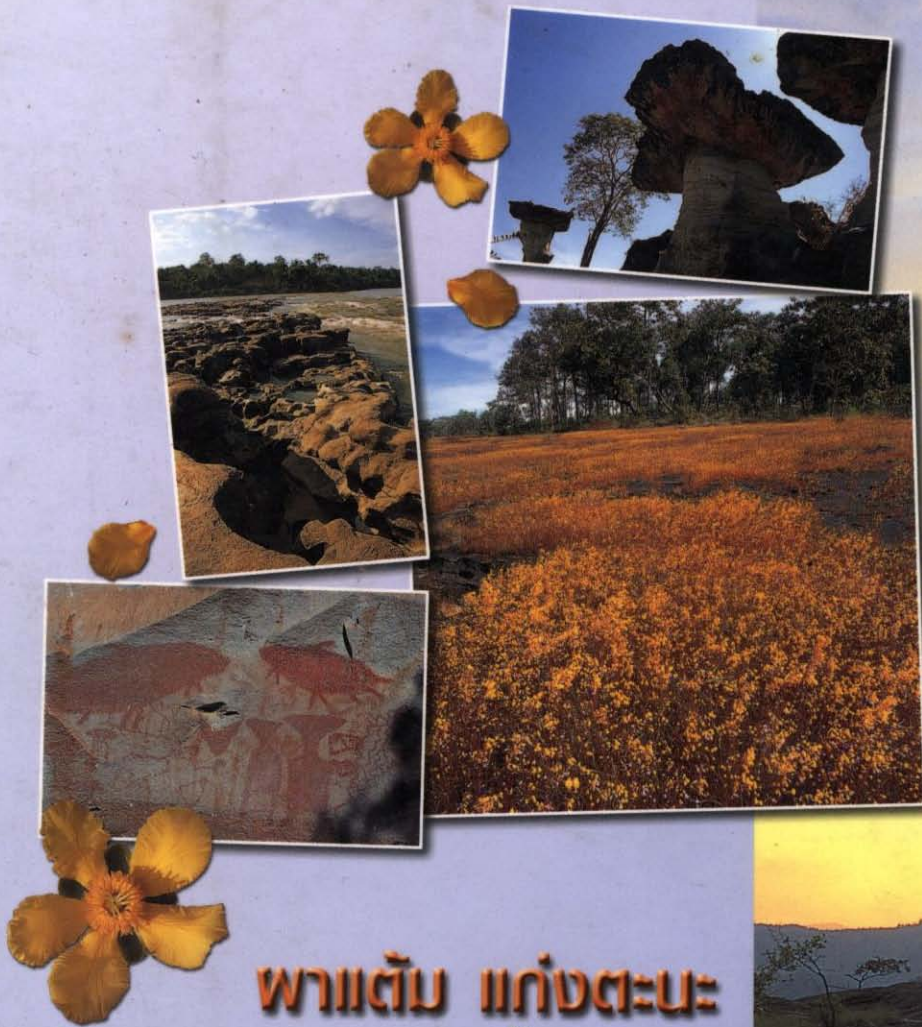
พิมพ์ที่

บริษัท อมารินทัวร์พรีนติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ ๑๐๑๗๐
โทร. ๘๘๒-๑๐๑๐ โทรสาร ๕๓๓-๒๗๕๒, ๕๓๔-๑๓๘๕
E-Mail : info@amarin.co.th

22547

DS การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
589. U2 พาแต้ม แก่งตะนะ ภูเขาและแก่งหิน
ก454พ แห่งแม่น้ำสองสาย.
2543

พาแต้ม แก่งตะนะ ภูผาและแก่งหินแห่งแม่น้ำสองสาย

ณ ริมฝั่งแม่น้ำโขงและปากแม่น้ำมูล
ที่ตั้งของสองอุทยานแห่งชาติคือผาแต้มและแก่งตะนะ
อันมีลานหิน แก่งน้ำ ภูผา และเสาหิน ที่น่าอัศจรรย์ แหล่งภาพเขียนสี
ยุคก่อนประวัติศาสตร์มากมาย ทั้งทุ่งดอกไม้ป่าบนลานหินทรายที่สวยงาม
หนังสือเล่มนี้จึงประมวลภาพธรรมชาติและเรื่องราว
ของการท่องเที่ยวในอุทยานนี้ไว้ทุกแห่งทุกมุม
เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ISBN 974-8252-64-7

9 789748 252643

ราคา 400 บาท